

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริม
คุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

LEARNING MANAGEMENT OF SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE
TO PROMOTE VIRTUE AND ETHICS ON THE DUTY OF GOOD CITIZEN
OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF KHON KAEN
PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA ๕

ปรีดา พลวงษานกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริม
คุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

ปรีดา พลวงษานกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Learning Management of Social Studies, Religion and Culture
to Promote Virtue and Ethics on the Duty of Good Citizen
of Schools under the Office of Khon Kaen Primary
Education Service Area &

Preeda Phonlawongsathanakun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
Master of Arts
(Teaching Social Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. ๒๐๑๘

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์เรื่อง “การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระราชสุตาภรณ์, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ. ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล)

กรรมการ

(ผศ. ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์)

กรรมการ

(ผศ. ดร.ประยูร แสงใส)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ. ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์

ประธานกรรมการ

ผศ. ดร.ประยูร แสงใส

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายปรีดา พลวงษานกุล)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕
- ผู้วิจัย** : นายปรีดา พลวงษาธนกุล
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์, กศ.บ.(ประถมศึกษา), คม.(การประถมศึกษา), Ed.D. (Ed. D (research study)
 - : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส, เปรียญธรรม ๔, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), M.A.(Education), Ph.D.(Education)
- วันสำเร็จการศึกษา** :/.....

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) คือวิจัยเชิงปริมาณ (Survey Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอนองเรือ จำนวน ๑๖๐ คน และกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน รวม ๒๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผล รองลงมา คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรม และ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ และแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งเน้นด้านความรู้เจตคติที่ดี และทักษะ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาความสามารถเต็มตามศักยภาพในแต่ละบุคคล ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ควรมีวัสดุอาคารสถานที่ที่ได้รับการดูแลมีความเป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้ครูและนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา นักเรียนเป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใส เรียบง่าย ทำให้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน ด้านการจัดกิจกรรม ควรจัดกิจกรรมต่างๆ ตามประเพณี เช่น

กิจกรรมทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งและแห่เทียนจำนำพรรษา พรรษา เนื่องด้วยโอกาสวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา เป็นการสร้างเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม โดยการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการวัดและประเมินผล ควรสอดคล้องกับสาระในหน่วยการเรียนรู้ หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีแบบวัดเพื่อประเมินผลเน้นการจดจำได้ การเข้าใจในเนื้อหา การนำไปประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล พร้อมกับวัดผลและประเมินผลในด้านปรนัยและอัตนัยด้วย

Thesis Title : Learning Management of Social Studies, Religion and Culture to Promote Virtue and Ethics on the Duty of Good Citizen of Schools under the Office of Khon Kaen Primary Education Service Area ๕

Researcher : Preeda Phonlawongsathanakun

Degree : Master of Arts (Teaching Social Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr.Rachanee Jaroungsirawat
B.Ed. (Elementary Education), M.Ed. (Elementary Education), Ed.D. (research study)

: Asst. Prof. Dr.Prayoon Saengsai
B.Ed. (Social Studies) Pali IV, M.A. (Education), Ph.D. (Education)

Date of Graduation :/.....

Abstract

The aims of this survey research mixed with the qualitative and quantitative research were: ๑) to study the states of the learning management; ๒) to study the suggestions and ways to develop the learning management of the Department of Social Studies, Religion and Culture to promote virtue and ethics on the duty of a good citizen of the schools under the Office of Khon Kaen Primary Education Service Area ๕ . The samples in this study were ๑๖๐ of educational administrators and teachers in the network of Nong Ruea Phu Meng, Nong Ruea district under the Office of Khon Kaen Primary Education Service Area ๕. Selected by purposive sampling, the target group of this research were ๑๐ educational administrators and ๑๐ teachers. The statistics used were: Frequency, Mean and Standard Deviation.

The research results were as follows:

State of the learning management of Social Studies, Religion and Culture Learning Areas to promote virtue and ethics on the on the civics of the schools under Khon Kaen Primary Education Service Area Office ๕ in overall was at a high level. When considering each aspect were same. The high level aspects were Measurement and Evaluation environmental management, activity management and learning activity management respectively.

Suggestions and approach for learning management of social studies, religion and culture learning areas to promote virtue and ethics of schools under khon kaen primary education service area office &. As follows:

Learning activity management should focus on the learner. social responsibility. Environmental management the building and learning material should be always available for teachers and students ,the environmental awareness should be raised. Activity management such as food offering, Buddhist candle festival and other activities in Buddhist important days should be managed to promote the moral and ethics of student. The teachers should clearly tell the aims, objectives and measurement and evaluation criteria of learning., the environment within the school should be clean, fresh and shady. In terms of ‘Activity Management’, the organized activities should focus on making student realize the values of moral and ethics which can be effectively practiced in their daily life. Learning Activity Management, the students should be trained from real experiences by working together or organizing the volunteer project or fieldwork allowing the students to do the activities with the local community.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัดให้กระจ่างจนสามารถทำงานบรรลุเป้าหมาย ขอขอบคุณท่านผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ทั้ง ๕ ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี, ศน.ดร.นัตยา หล้าทูนธีรกุล, อาจารย์ ดร. สาคร มหาหิงค์, อาจารย์ ดร.สมควร นามสีฐาน และนายอร่ามแท้ ทองวรรณชาติ ที่ได้ตรวจสอบแนะนำแก้ไขจนได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.วิทยา ทองดี ผู้อำนวยการหลักสูตร และคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ประกอบด้วย พระราชสุตาภรณ์,รองศาสตราจารย์ ดร. ประธานกรรมการสอบ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ กรรมการ พร้อมทั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยูร แสงใส อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำเสมอมา ตลอดทั้งผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยกลุ่มตัวอย่างและเพื่อน ๆ นิสิตสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่คอยเป็นกำลังใจและให้คำปรึกษาตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณพระครูอดุลย์ปัญญารักษ์,นางสุภาพร แอดจำง และนางอุบลรัตน์นันทดี ที่เป็นกำลังใจคอยสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยขอตั้งจิตอธิษฐานอันคุณงามความดี และอันสงสไคที่จักพึงบังเกิดจากการทำวิจัยเล่มนี้ข้าพเจ้าขอน้อมถวายบูชาแด่คุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดาคุณมารดาคุณครูอาจารย์รวมทั้งญาติสายโลหิตและเพื่อนทุกคนขออวยพรให้ประสบพบแต่ความสุขความเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยทั้ง ๔ ประการประกอบด้วยอายุวรรณะสุขะพละ ปฏิภาณธนสารสมบัติพิพัฒน์มงคลสมบูรณ์เพิ่มพูนด้วยลาภยศสุขบริวารและขออุทิศให้แก่เจ้ากรรมตลอดจนนายเวรรวมถึงผู้มีพระคุณที่ล่วงลับไปแล้วด้วยทุกท่านเทอญ

ปรีดา พลวงชาชนกุล
๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๕
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม	๖
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง	๑๐
๒.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม	๑๕
๒.๔ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพลเมืองดี	๒๐
๒.๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับการเสริมคุณธรรมจริยธรรม พ.ศ.๒๕๔๒	
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕	๒๔
๒.๖ สถาบันที่มีอธิปไตยต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม	๒๕
๒.๗ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน	๒๗
๒.๘ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา	๒๘
๒.๙ บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕	๔๗
๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๒

๒.๑๐.๑ งานวิจัยในประเทศ	๕๒
๒.๑๐.๒ งานวิจัยต่างประเทศ	๕๗
๒.๑๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๘
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	๕๙
๓.๑ ระเบียบการวิจัย	๕๙
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๙
๓.๓ เครื่องมือการวิจัยและการดำเนินการสร้าง	๕๙
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๐
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๑
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๑
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๖๒
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒
๔.๒ เสนอผลสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	๖๘
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๖๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๖๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๗๑
บรรณานุกรม	๘๓
ภาคผนวก	๘๙
ภาคผนวก ก. รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	๙๐
ภาคผนวก ข. หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๙๒
ภาคผนวก ค. ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๙๘
ภาคผนวก ง. หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๐๒
ภาคผนวก จ. แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๓๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๖

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางแสดงประชากร	๕๙
ตารางที่ ๔.๑ จำนวนร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๓
ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕	๖๓
ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๖๔
ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม	๖๕
ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดกิจกรรม	๖๖
ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต ๕ ด้านการวัดและประเมินผล	๖๖

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมให้ได้ประสิทธิผลปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นกิจนิสัยทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและประเทศชาติ จะทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง และพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว รวมไปถึงสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา ที่ต้องมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรู้ ส่งเสริมให้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่จะนำไปสู่ค่านิยมและพฤติกรรมที่ไม่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากเกินไป เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ช่วยพัฒนาคนให้มีคุณภาพทำให้รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตัวเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งพาตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังที่สรุปสาระสำคัญไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) นอกจากนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ไว้ในมาตรา ๖ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๑

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ (หน้า ๓) ในหมวด ๑ มาตรา ๖ ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ต้องยึดแนวการจัดการศึกษาในหมวด ๔ มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษาต้องเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม และในมาตรา ๒๔ ได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดกระบวนการสอนผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกรายวิชา

สังคมไทยเกิดวิกฤติคุณธรรมและจริยธรรม มีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด มีแนวโน้มจำนวนอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ผู้ก่ออาชญากรรมเปลี่ยนไปเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน จากรายงานสภาวะสังคมของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในเดือนมีนาคม ๒๕๕๒ พบว่า

^๑กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๔๔), **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๔๔**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, หน้า ๕.

ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่ประเทศต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากมายหลายด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตย ที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยปัจจัยสำคัญที่เป็นเงื่อนไขผลักดันความก้าวหน้าเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ก็คือพลเมืองของประเทศ หากประเทศใดมีพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประเทศนั้นย่อมมีศักยภาพที่จะแข่งขันกับประเทศอื่นอย่างเข้มแข็ง^๒ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า พื้นฐานของการพัฒนาประเทศ ย่อมขึ้นอยู่กับ คุณสมบัติ ของความเป็นพลเมืองของคนในสังคม

ซึ่งสังคมจึงมุ่งหวังจะให้โรงเรียนเป็นแกนสำคัญที่เป็นแหล่งสร้างสรรค์ พัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามต้องการ กล่าวโดยรวมได้ว่า การให้การศึกษาตามแนวทางที่สังคมมุ่งหวังให้เกิดผลสำเร็จนั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนนั้น ๆ เป็นสำคัญเพราะผู้บริหารหรือผู้นำ ไม่ว่าหน่วยงานเล็กหรือใหญ่ หน่วยงานราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพของงานอย่างยิ่ง บางครั้งการจัดองค์การแม้จะไม่ถูกต้องเรียบร้อยอยู่บ้างก็อาจได้รับผลงานสูงได้แต่ถ้าพฤติกรรมในการนำของผู้นำในหน่วยงานนั้นไม่ดี แม้การจัดองค์การจะถูกต้องและดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้น ๆ ย่อมจะสมบูรณ์ได้ยาก จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารเป็นแกนหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและต่อผลงานเป็นส่วนรวม^๓

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ก็มีเนื้อหาเพื่อพัฒนาให้พลเมือง มีลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในมาตรา ๗ เป้าหมายคือ เน้นความสำคัญของพลเมืองต่อระบบการเมืองและประชาธิปไตย มากขึ้น คือ มุ่งปลูกฝัง ให้พลเมืองมีจิตสำนึก ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ รู้จักเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ^๔ ประกอบกับเป้าหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ก็ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาพลเมืองไว้ในมาตรา ๗๘ (๔) คือ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง ในทางการเมือง รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบ ให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่มาตรา ๗๘ (๕) ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมี

^๒ ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี, รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ดีการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า (บทสรุปผู้บริหาร).

^๓ กิติมา ปรีดีดีล, (๒๕๔๗), การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, กรุงเทพฯ:อักษรบัณฑิต, หน้า ๗๖.

^๔ กระทรวงศึกษาธิการ,พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๕), หน้า ๕.

ส่วนร่วมในการพัฒนาการเมือง และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข และส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิโดยสุจริตและเที่ยงธรรม^๕

การส่งเสริมพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่สำคัญควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ นักเรียนได้มีโอกาสร่วมทำกิจกรรมทำบุญตักบาตรหรือส่งเสริมการทำบุญตักบาตรให้มากขึ้น ให้ ข้าราชการเกี่ยวกับหลักการของวันสำคัญทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติธรรม ในรูปแบบต่างๆ โดยเน้น การมีส่วนร่วม ของครูผู้ปกครองและผู้บริหาร เพราะจะช่วยลดพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของ นักเรียนได้อีกส่วนหนึ่ง^๖

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนและจัดโครงการปรับปรุงพัฒนาแก้ไขบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริงต่อไป

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สภาพการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๒ แนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

^๕สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง, สถาบันพระปกเกล้า,บทบาทของสถาบัน การศึกษาตามแผนพัฒนาการเมือง,(กรุงเทพมหานคร:เอ.พี.กราคาฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒),หน้า ๖๐.

^๖ประยูร แสงใส., การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อขัดเกลาพฤติกรรมของนักเรียนและนักศึกษาวิทยาลัยสารพัดช่างขอนแก่นจังหวัดขอนแก่น., วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ ประจำ(กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๐) ฉบับพิเศษครบรอบ ๑๓๐ ปี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.,(บทความ).หน้า ๕๐.

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ขอบเขตด้านเนื้อหาได้แก่ สภาพ การจัดการเรียนรู้ ที่ช่วยในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ๑.ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๒.ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ๓.ด้านการจัดกิจกรรม ๔.ด้านการวัดและประเมินผล และเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๔.๒.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๗๑๒ คน

๑.๔.๒.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ จำนวน ๑๖๐ คน โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

๑.๔.๒.๓ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง ในเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๐ คน และครูผู้สอน จำนวน ๑๐ รวม ๒๐ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ในการใช้วิจัย คือ โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตั้งแต่เดือน สิงหาคม ๒๕๖๑ ถึง เดือน มกราคม ๒๕๖๒ รวม ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัยซึ่งในสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ ๖ ประการ คือ

๑. ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบ
๒. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
๓. ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที
๔. ผู้เรียนมีเมตตากรุณา
๕. ผู้เรียนมีความประหยัด
๖. ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและ พัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนใน วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึง ประสงค์ ได้แก่ กิจกรรมการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติรวมทั้งนิเทศการสอน การช่วยเหลือและ ส่งเสริมครู

การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดโรงเรียนในลักษณะพยายามเสริมสร้างให้ องค์ประกอบด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ได้แก่ อาคารสถานที่บริเวณโรงเรียนโดยทั่วไป วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน กระบวนการเรียนการสอน การปฏิบัติงานของบุคลากร

การจัดกิจกรรม หมายถึง การจัดทำแผนงานโครงการ การประสานงาน การ อำนวยการส่งเสริมให้คณะครู นักเรียน ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับด้านการศึกษา วัฒนธรรม การ ส่งเสริมจรรยาบรรณ การบำเพ็ญประโยชน์ และการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้รับ การฝึกหัด เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง เป็นการปลูกฝังพัฒนาลักษณะนิสัยนักเรียนให้องงามด้วย หลักความรู้และความประพฤติดี

การวัดและประเมินผล หมายถึง การใช้เครื่องมือชี้วัดความสำเร็จของการส่งเสริม จริยธรรม ด้านพลเมืองที่ดี และวัดพฤติกรรมนักเรียนตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ให้มี คุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งสามารถใฝ่เรียนรู้ กระตุน จูงใจ หรือปลูกฝังให้นักเรียนมีจริยธรรมที่ ดีตามต้องการได้

พลเมืองที่ดี หมายถึง ผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ครอบครัวโรงเรียนประเทศชาติต้อง ตระหนักถึง บทบาท หน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติสอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และ รัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ หมายถึง โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ จำนวน ๒๖ โรงเรียน

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และรวมถึงผู้รักษาการในตำแหน่ง ในกรณีตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนว่างลงในโรงเรียน ในเขตอำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพาอำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

๑.๖.๑ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ได้ข้อมูลพื้นฐานสภาพการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี

๑.๖.๒ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ได้แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี

๑.๖.๓ สถานศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสืบต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕” นี้ ได้ศึกษาเนื้อหาสาระที่สำคัญทั้งแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี

๒.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม

๒.๔ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองดี

๒.๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมพ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

๒.๖ สถาบันที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

๒.๗ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

๒.๘ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา

๒.๘.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๘.๒ ผู้บริหารโรงเรียนกับแนวทางส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๒.๙ บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑๐.๑ งานวิจัยในประเทศ

๒.๑๐.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

๒.๑๑ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบัน ศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้น เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอย่างมีสุข

๒.๑.๑ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรม เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน บางคนใช้ควบคู่กันจนหลายคนเข้าใจว่าเป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน เช่น เข้าใจว่าคนที่มีคุณธรรมสูง คือ คนที่มีจริยธรรมสูงแต่ความเป็นจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น เพราะคนที่มีคุณธรรมสูงอาจจะมีจริยธรรมต่ำก็ได้ คำสองคำนี้จึงใช้แทนกันไม่ได้ ดังนั้นการศึกษา และนักจิตวิทยา ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ คุณธรรม ไว้ดังนี้

นฤมล โอสธานุเคราะห์ ได้ให้ความหมายของคำว่า คุณธรรมจริยธรรม ว่า การแสดงออกทางความประพฤติที่ดีงาม ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยคุณธรรมจริยธรรมเป็นของคู่กัน มักใช้ประกอบกัน คุณธรรมเป็นปัจจัยให้เกิดจริยธรรม จริยธรรมก็เป็นผลของการมีคุณธรรม เช่น ผู้ใดมีคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ผู้นั้น จะมีจริยธรรม คือ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น^๑

วศิน อินทสระ กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากการพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน^๒

ประภาศรี สีหอำไพ กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกรักชอบชั่วดีในทางกุศลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี การกระทำที่ดีย่อมมีผลผลิตของความดี คือ ความชื่นชมยกย่อง ในขณะที่การกระทำชั่วย่อมนำความเจ็บปวดมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การปฏิบัติตนในกรอบที่ดีงาม^๓

บุญมี แท่นแก้ว ได้สรุปความหมายของคุณธรรม คือ สิ่งที่ยิ่งประสงค์สุดท้ายของบุคคลและสังคม จะเข้าถึงได้ต้องมีความรู้ดี ความรู้ถูกต้อง เพราะความรู้ดี ความรู้ถูกต้อง จะสามารถปลูกฝังนิสัยที่ดีได้^๔

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายของคุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนเดียวเป็นที่ตั้งหรือเป็นประโยชน์แก่สันติภาพและสันติสุขจึงเป็นสิ่งที่ต้องการของมนุษย์คุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องอบรมโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นเหมาะสมกับที่เราต้องการ^๕

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่าคือ สภาพคุณงามความดี^๖

^๑นฤมล โอสธานุเคราะห์, (๒๕๔๙), แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, กรุงเทพฯ:วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, หน้า ๖.

^๒วศิน อินทสระ, (๒๕๔๓), จริยศาสตร์, กรุงเทพฯ: บรรณาการ, หน้า ๑๐๖-๑๐๗.

^๓ประภาศรี สีหอำไพ, (๒๕๕๐), พื้นฐานการศึกษาทางศาสนา, (พิมพ์ครั้งที่ ๔), กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๑๗.

^๔บุญมี แท่นแก้ว, (๒๕๔๑), จริยธรรมกับชีวิต, กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์, หน้า ๗-๘.

^๕พุทธทาสภิกขุ, (๒๕๔๕), แนวทางจริยธรรม, กรุงเทพฯ: ศิริพัธน์, หน้า ๑๐.

ชัยพร วิชาวุธ กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ลักษณะนิสัยที่งดงาม ที่ได้ประพฤติปฏิบัติจนเคยชิน เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม จากความหมายของคุณธรรมดังที่ได้มีผู้กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม คุณธรรม คือ ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกลงในทางดีงาม คุณธรรม เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นความไม่ดีในจิตใจ ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลส ซึ่งจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี^๗

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า คุณธรรม คือ ความประพฤติที่ถูกต้องดีงามทั้งกายและวาจา สมควรที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ตนเอง และคนในสังคมรอบข้างมีความสุขสงบเยือกเย็นคุณธรรมเป็นเรื่องของการฝึกฝนนิสัยที่ดี โดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเป็นนิสัย ผู้มีความประพฤติดีงามอย่างแท้จริงจะต้องมีความรู้สึกลงในด้านดีตลอดเวลา

จริยธรรม (Morality) เป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่งดงาม ถูกต้องอันเป็นสิ่งที่ประสงคฺ์ของสังคมและจริยธรรม จะมีได้ต้องปลูกฝัง ฝึกหัด โดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรม (Virtue) ลงในใจก่อน การปลูกฝังคุณธรรมจะต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ ศีล (Precept) อันหมายถึง หลัก หรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อตัดหรือฝึกหัดกาย วาจาให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ กล่าวคือ จะพูดหรือทำอะไรให้เป็นไปตามปกติ อย่าให้ผิดปกติ (ผิดศีล) เช่น พูดไม่ถูกต้อง ให้เป็นธรรม กระทำให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้องเป็นธรรม ย่อมมีความสุข ความสบาย เยือกเย็น ไม่เดือดร้อนอันเป็นผล การมีความสุขความสบาย เยือกเย็น ไม่เดือดร้อนดังกล่าว จึงเป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจ เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้วก็เป็นเหตุให้ประพฤติกิริยธรรมได้ถูกต้อง ดังนั้น คุณธรรมและศีลจึงเป็นโครงสร้างของจริยธรรม

วิทย์ วิศทเวทย์ ให้คำนิยามว่า จริยธรรม หมายถึง หลักคำสอนว่าด้วยความประพฤติเป็นหลักสำหรับให้บุคคลยึดถือในการปฏิบัติตน^๘

บุญมี แท่นแก้ว ให้ความหมายจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง “ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ” จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกาย ในลักษณะดีงามถูกต้องอันเป็นสิ่งที่ประสงคฺ์ของสังคม และจริยธรรมจะมีได้จะต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ ศีล (Precept) อันหมายถึงหลักหรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อตัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อยให้เป็นไปตามปกติ กล่าวคือ จะพูดหรือทำอะไรให้เป็นไปตามปกติ อย่าให้ผิดปกติ (ผิดศีล) เช่น

^๖ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๓๙),พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕, (พิมพ์ครั้งที่ ๖).กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, หน้า ๒๑๖.

^๗ชัยพร วิชาวุธ, (๒๕๔๕),แนวคิดและการพัฒนาใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม,ใน ชีระพร อุวรรณโณ (บรรณาธิการ),จริยธรรมกับการศึกษา, (หน้า ๒๐-๓๗),กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๑๕.

^๘วิทย์ วิศทเวทย์, (๒๕๔๘),จริยธรรมเบื้องต้น, กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, หน้า ๒.

พูดให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม กระทำให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้อง เป็นธรรม ย่อมมีความสุข ความสบาย เยือกเย็นไม่เดือดร้อนอันเป็นผลการมีความสุข ความสบายเยือกเย็น ไม่เดือดร้อนดังกล่าว จึงเป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจ เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้วก็เป็นเหตุให้ประพฤติจริยธรรมได้ถูกต้อง ดังนั้น คุณธรรมและศีลจึงเป็นโครงสร้างของจริยธรรม^๙

พระธรรมปิฎก (ประยุตต์ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า จริยธรรม มาจาก คำว่า “พรหมจรรย์” ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง “มรรค” คือ วิธีการปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วย องค์ ๘ ประการ บางครั้งก็เรียกว่า “ไตรสิกขา” คือ การศึกษา ๓ ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ และ ปัญญา^{๑๐}

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ กล่าวคำว่า จริยธรรม แยกออกเป็น จริย+ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติหรือกิจที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณ ความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็น “จริยธรรม” จึงได้ความหมายตามตัวอักษรว่า “หลักความประพฤติ” หรือ “แนวทางของการประพฤติ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้คำนิยามว่า จริยธรรม คือ ธรรม ที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรม กฎศีลธรรม^{๑๑}

จากความหมายจริยธรรมดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า จริยธรรมมีความสัมพันธ์กับสภาพการณ์และองค์ประกอบอื่น ๆ พัฒนาการทางจริยธรรมจึงเน้นถึงสติปัญญาและการเรียนรู้ของมนุษย์ในการปรับตัวและการสร้างความสมดุลระหว่างสติปัญญากับสภาวะแวดล้อมที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่และจะต้องมีความต่อเนื่องและพัฒนาขึ้นตามวุฒิภาวะของแต่ละบุคคลนั้น ๆ

๒.๑.๒ องค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและความพอใจของสังคมนั้น และได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบ ของคุณธรรมจริยธรรม ไว้ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวว่า ลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม นั้นแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนใหญ่ๆ คือ

๑. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้นนับ ถือว่า การกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลวควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใด

^๙บุญมี แท่นแก้ว, (๒๕๕๑), *จริยธรรมกับชีวิต*, กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์, หน้า ๑.

^{๑๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), (๒๕๔๒), *ศาสนาและเยาวชน*, กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, หน้า ๑๐๑.

^{๑๑}ไพฑูรย์ สินลารัตน์, (๒๕๔๒), *ความรู้คู่คุณธรรม*, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๘๘.

เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากนักน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย

๒. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงใด ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมาก จะสอดคล้องกับ ค่านิยมในสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีทศนคติแตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นมีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะทศนคตินั้น จะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นทศนคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ จะใช้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลในเวลาหนึ่งยังอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

๓. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคล

๔. พฤติกรรมจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้น การแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่นๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อความเข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ของบุคคลนั้น^{๑๒} นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไว้ดังนี้

ประกาศรี สืออำไพ คุณธรรม หมายถึง สภาพของคุณงามความดีภายในบุคคล ทำให้เกิดความชื่นชมยินดีมีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขชั้นสมบูรณ์ คือ ความสุขใจที่เป็นสุข คือ ใจของคนดี คำว่าใจดี คือ ใจที่มีแต่ให้ ให้ความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และให้ความหมายของจริยธรรมว่าเป็นหลัก ความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรม คือ ความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงาม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มน้าวบุคคลให้มุ่งทำความดีละเว้นความชั่วมีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดีความถูกต้อง^{๑๓}

ประเวศ วะสี กล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรม คือ คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์อันเป็นไปเพื่อความสุขของตนเองและการอยู่ร่วมกันหรือศีลธรรม นอกจากนี้ยังกล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรม คือ

^{๑๒}ดวงเดือน พันธุมนาวิน, (๒๕๔๕), รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ,คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมเลขาธิการเด็ก, กรุงเทพฯ: อักษรไทย, หน้า ๑๑๓.

^{๑๓}ประกาศรี สืออำไพ, (๒๕๕๐), พื้นฐานการศึกษาทางศาสนา, (พิมพ์ครั้งที่ ๔), กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๑๗.

การเป็นผู้มีใจสูง ไม่เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว แสดงออกโดยการไม่เบียดเบียน มีความเมตตากรุณามุ่งช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์^{๙๔}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของจริยธรรม ครอบคลุมถึงองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ ในเหตุผลของความถูกต้อง องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเป็นความพึงพอใจ ศรัทธาเลื่อมใส ในการนำแนวคิดเชิงจริยธรรมไปสู่การปฏิบัติและองค์ประกอบด้านพฤติกรรมมาแสดงออก ซึ่งเป็น พฤติกรรมการแสดงออกที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์ต่าง ๆ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี

คำว่า “พลเมือง” (Citizen) และ “พลเมืองดี” (Citizenship) คำนี้มีเสน่ห์หรือมีมนต์ขลัง ที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และแทบทุกหนทุกแห่ง (an almost international appeal) และแต่ละ ฝ่ายต่างแสวงหาประโยชน์จากคำๆ นี้เพราะคำนี้มีความหมายด้านบวกหลายอย่างทำให้เป็นที่น่าสนใจ สำหรับมนุษย์แทบทุกคน เช่น ประโยชน์ในแง่ของการมีสิทธิที่จะได้รับการบริการบางอย่างหรือ ผลประโยชน์บางอย่างจากรัฐการที่มีสิทธิที่จะได้ทำบางสิ่งอันจะมีผลต่อนโยบายกฎหมายดั่งนั้นจึงต้อง ทำความเข้าใจความเป็นมาและความหมายของทั้ง ๒ คำ นี้ให้ตรงกัน ดังต่อไปนี้

คำว่า “พลเมือง” มาจากภาษาละตินว่า cives (พลเมือง)^{๙๕} อาจจะเป็นคำที่ไม่คุ้นหูมาก นะสำหรับคนส่วนใหญ่ต่างจากคำว่า “ประชาชน” และ “ราษฎร” ซึ่งมาจากคำว่า Citizen ใน ภาษาอังกฤษหรือ Citoyen หรือ bourgeois ในภาษาฝรั่งเศสพลเมืองมีความหมายและความเป็นมา ยาวนานตามที่เราจะเห็นกันมาในยุโรปตั้งแต่สมัยกลางที่มักจะใช้หรือได้ยินกันโดยทั่วไปในความเป็นจริง แล้วคำว่าพลเมืองใช้เพื่อสื่อให้เห็นถึงสมาชิกของชุมชนซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ในฐานะสมาชิกชุมชน การเมือง ที่มีสำนึกไปกว่าการเป็นเพียงประชาชนผู้รับประโยชน์จากภาครัฐเท่านั้นดั่งนั้นความหมายที่ แท้จริงของคำว่า “ประชาชน” (People) “ราษฎร” (Subject) และ “พลเมือง” (Citizen) สามารถ อธิบายได้ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความหมายของคำว่า “พลเมือง” (Citizen) หมายถึงบุคคลที่ หนึ่งคนของประเทศใดประเทศหนึ่งคำว่าพลเมืองแปลว่ากำลังของเมืองหมายถึงคน ทั้งหมดซึ่งเป็นกำลังของประเทศทั้งในทางเศรษฐกิจการทหารและอำนาจต่อรองกับประเทศอื่น^{๙๖} โดยพลเมืองจะมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศมีอิสรภาพ ในการเลือกวิถีชีวิตมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอ

^{๙๔}ประเวศ วะสี, (๒๕๔๙), **พฤติกรรมนักเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาและส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม**, เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หน้า ๓๘.

^{๙๕}ถวิลวดี บุรีกุล, รัชต์ แสงมะหะหมัด, Eugenie Merieau, Michael Volpe, “ความเป็นพลเมือง ในประเทศไทย (Citizenship in Thailand)”, **สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ ๑๓ เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๕), หน้า ๒๙๒.

^{๙๖}สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **พลเมืองในระบบประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐.

ภาคกันและต้องคำนึงถึงสิทธิของเจ้าของประเทศคนอื่นด้วย ควบคู่กับความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม^{๑๗} ขณะที่คำว่าประชาชน (People) จะหมายถึง พลเมืองสามัญชนทั่วๆ ไปหรือคนของประเทศ^{๑๘} คนที่รวมกันในฐานะเป็นชาติเป็นเจ้าของอำนาจหรือคนที่ไม่ใช่ผู้ปกครอง (non-ruler) ส่วนคำว่าราษฎร (Subject) จะแปลว่าคนของรัฐ ที่เป็นพลเมืองของประเทศคนที่ยอมสยบต่ออำนาจตามความหมายเดิมหมายถึงสามัญชน คือคนที่ไม่ใช่ขุนนางเช่นสังคมไทยสมัยโบราณประชาชนจะเป็นไพร่หรือทาสเกือบทั้งหมดพอมาถึงช่วงสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินครั้งใหญ่มีการเลิกทาสจึงทำให้ประชาชนกลายเป็นราษฎรที่ไม่ต้องรับใช้เจ้าขุนมูลนายและมีสถานะทางกฎหมายเทียบเท่ากันในความหมายคือผู้ที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐและต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองเช่นเดียวกันหมด^{๑๙}

คณะอนุกรรมการนโยบาย แผนปฏิรูป การศึกษาในทศวรรษที่ ๒ (กนป.) ให้คำนิยามว่าพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างจากพลเมืองของระบอบอื่นที่พลเมืองจะมี “คุณสมบัติ” อย่างไร จะเป็นไปตามที่ผู้มีอำนาจประสงค์จะให้ เป็น ขณะที่ระบอบประชาธิปไตยเจ้าของอำนาจสูงสุดคือประชาชน ดังนั้น ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจจึงกำหนดชีวิตตนเองได้ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจึงแตกต่างหลากหลายได้เมื่อแตกต่างหลากหลายได้จึงต้องเคารพซึ่งกันและกัน และใช้กติกาในการแก้ปัญหาจึงจะสามารถอยู่ร่วมกันและปกครองกัน ตามวิถีทางประชาธิปไตยได้ ดังนั้น ความหมายของคำว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย^{๒๐} จึงหมายถึงสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ (Liberty) และพึ่งตนเองได้ (independent) ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเคารพความแตกต่างเคารพหลักความเสมอภาคเคารพกติกาไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรงตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ร่วมรับผิดชอบมีจิตสาธารณะและกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบหรือร่วมขับเคลื่อนสังคมและแก้ปัญหาสังคมในระดับต่างๆ ตั้งแต่ในครอบครัวชุมชนจนถึงระดับประเทศระดับอาเซียนและระดับโลก สำหรับนักวิชาการต่างประเทศที่สำคัญหลายท่านก็ได้ให้ข้อสรุปความหมาย ไว้ดังนี้

เจมส์ เอส โคลแมน (J.S. Coleman) ให้ทัศนะว่า ความเป็นพลเมือง คือ พื้นฐานความเท่าเทียมกันของมนุษย์จากการเป็นสมาชิกอย่างเต็มตัวในชุมชนทางการเมืองในระดับชาติ เป็นสิทธิ

^{๑๗}ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง = Civic Education, (กรุงเทพมหานคร: อักษรสัมพันธ์, ๒๕๕๕), หน้า ๖ และ ๓๐.

^{๑๘}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน / บริษัท ศิริวัฒนอินเตอร์พรีนท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๗๐๓.

^{๑๙}เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การเมืองภาคพลเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา/สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

^{๒๐} คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (กนป.) ด้านพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๖๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔-๑๖.

อย่างเป็นทางการที่เท่าเทียมกันสำหรับพลเมืองทุกคน^{๒๑} สอดคล้องกับ คีธ โฟล์ว (Keith Faulks) ที่กล่าวว่า ความเป็นพลเมือง คือสถานะของการเป็นสมาชิกในสังคมอันมาพร้อมกับสิทธิ หน้าที่ และข้อผูกพันและบ่งบอกถึงความเท่าเทียม ความยุติธรรม และความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง^{๒๒}

โทมัส เอช มาร์แชลล์ (T.H. Marshall) ได้ให้คำอธิบายว่า ความเป็นพลเมือง ก็คือแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกอย่างเต็มตัว (full membership) ในชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ส่วนด้วยกัน ส่วนแรก คือ องค์ประกอบทางพลเมือง (civil element) เกี่ยวกับสิทธิที่จำเป็นต่อการมีเสรีภาพส่วนบุคคล รวมถึงอิสรภาพส่วนบุคคล เสรีภาพในการพูด การคิด และความเชื่อถือ ศรัทธา สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินและทำสัญญา และสิทธิในความยุติธรรม ส่วนที่สอง คือ องค์ประกอบทางการเมือง (political element) เกี่ยวกับสิทธิในการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจทางการเมืองทั้งในฐานะที่เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองและการเลือกผู้ปกครอง และส่วนที่สามสุดท้าย คือ องค์ประกอบทางสังคม (social element) เกี่ยวกับสิทธิในค่าตอบแทนและความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างเพียงพอ สิทธิในการร่วมแบ่งปันมรดกทางสังคม ไปจนถึงสิทธิในการใช้ชีวิตตามมาตรฐานการครองชีพของสังคม^{๒๓}

ผู้วิจัยกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ ความเป็นพลเมืองดีก็คือบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคม หรือรัฐที่มีความรู้ความสามารถมีความเป็นพลเมืองที่ดีที่สังคม รู้จักสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองมีความรับผิดชอบต่อสังคม มองเห็นคุณค่าของมนุษย์ทุกคนด้วยความเท่าเทียมและเคารพในความแตกต่างความคิด

๒.๒.๑ แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

พรณี ช.เจนจิต กล่าวว่า การสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษามีสถานศึกษาเป็นจำนวนมากที่ได้ละเลย หรือขาดความเข้มแข็งในการที่จะรักษาหรือส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร ทั้งที่เป็นผู้สอนและผู้เรียน ทั้งนี้เพราะมีการมุ่งเน้นการผลิตคนให้มีความรู้เป็นปริญญาชนมากกว่าปัญญาชน หรือบางแห่งผลิตคนแต่เป็นคนที่ไม่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอ มีแต่วุฒิการศึกษาเป็นเครื่องประดับเท่านั้น หรือผลิตคนที่มีความรู้แต่ขาดคุณธรรมจริยธรรม หรือมีทัศนคติและค่านิยมที่ผิดๆ จนทำให้คนในสังคมวัดคุณค่ากันที่ผลประโยชน์ การมุ่งหาสิ่งตอบสนองความต้องการของตนเองอย่างขาดคุณธรรมประจำใจ มีความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังได้ให้ความเห็นว่าการแก้ไขหรือการสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ครูอาจารย์มีส่วนสำคัญในการนำและการสร้างคุณธรรมจริยธรรม เพราะเป็นเรื่องภายในจิตใจที่สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ครูจึงควรเป็นแบบอย่างที่ดี ครูจะต้องสร้างจิตใจที่มีความเมตตากรุณาต่อ

^{๒๑}J.S. Coleman, **Resources for social change : Race in the United States**, (New York : Wiley-Interscience, ๑๙๗๑), p. ๗๗.

^{๒๒}Keith Faulks, **Citizenship**, (New York : Routledge, ๒๐๐๐), p. ๑๓.

^{๒๓} Thomas, H. Marshall, **Citizenship and social class**, In B.S. Turner & P.Hamilton (Eds), **Citizenship : Critical concept volume II**, (New York : Routledge, ๒๐๐๒), pp. ๘-๙.

นักเรียน มีความปรารถนาดีต่อนักเรียน การสอนทุกครั้งจะต้องสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและทักษะชีวิต ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องหมั่นหาบทความรายงานการวิจัยงานเขียนเรื่องราว หรืออาจสร้างบทความที่ดีที่สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่สังคม และนำมาเผยแพร่ให้กับนักเรียนในห้องเรียน หรือติดบอร์ดเพื่อให้มีการอ่านอย่างทั่วถึงอยู่เสมอครูต้องการการรณรงค์ ส่งเสริมยกย่อง ประกาศให้รางวัลแก่ผู้เรียนหรือคนในสังคมที่ทำความดีความงาม มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยกย่องและเป็นแบบอย่าง ขณะเดียวกันนักเรียนที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมที่งาม ครูจะต้องให้อภัยและให้อีกโอกาสสนับสนุนให้นักเรียนคนนั้นกลับตัวกลับใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสียใหม่อย่างอดทนอดกลั้นและทุ่มเท^{๒๔}

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัยซึ่งในมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ ๖ ประการ คือ

๑. ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบ
๒. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
๓. ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวทิตา
๔. ผู้เรียนมีเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว
๕. ผู้เรียนมีความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
๖. ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม^{๒๕}

ระวีวรรณ ชุมชัย ได้กล่าวถึงบทความ เรื่อง “คุณธรรมจริยธรรมสามารถสอนได้หรือไม่” โดยเป็นบทความที่ลงตีพิมพ์ใน The Wall Street Journal ได้กล่าวว่า การเปิดสอนวิชาคุณธรรมจริยธรรมไม่สามารถสอนได้ ในเวลานั้นมีนักจิตวิทยาที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนคุณธรรมจริยธรรม ชื่อ James Rest ได้ออกมาเขียนบทความโต้แย้ง โดยแนวคิดของนักปรัชญาชื่อ โซเครตีส (Socrates) ที่ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องประพจน์และจะต้องกระทำความรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องสอนได้ ซึ่งมุมมองในงานวิจัยของ James Rest ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาได้สรุปเทคนิคการสอนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมี ดังนี้

^{๒๔}พรณี ข. เจนจิต, (๒๕๔๘),จิตวิทยาการเรียนการสอน, กรุงเทพฯ: คอมแพคปริ้นท์, หน้า ๕๖.

^{๒๕}สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), (๒๕๕๐), **หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**, กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หน้า ๔๓.

๑. การแสดงออกที่ปรากฏของคนวัย ๒๐-๓๐ ปี ในปัจจุบันเป็นเรื่องที่สำคัญของการสอนเพื่อสร้างกลยุทธ์การแก้ปัญหาพื้นฐานในเนื้อหาจริยธรรมของคน

๒. การเปลี่ยนแปลงนี้เชื่อมโยงกับพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงที่ว่าบุคคลจะรับรู้สังคมอย่างไร เขาและเธอจะมีบทบาทในสังคมอย่างไร

๓. ขยายไปที่ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีความสำคัญกับจำนวนปีของการศึกษาภาคปกติ

๔. ความพยายามจัดการศึกษาแบบทางการในหลักสูตรมีอิทธิพลที่รับรู้ถึงปัญหาคุณธรรมจริยธรรม มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลที่สามารถแสดงถึงผลกระทบของการกระทำ

๕. การศึกษาชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมของคนมีอิทธิพลจากการรับรู้คุณธรรมจริยธรรมและการตัดสินใจต่างๆ ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงงานของนักจิตวิทยาของมหาวิทยาลัยฮาวาร์ดชื่อลอเรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg) ผู้เสนองานทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) โดยโคลเบิร์ก (Kohlberg) ได้ยึดถือทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) มาเป็นหลักในการสร้างทฤษฎีพัฒนาการด้านจริยธรรมและมีความเชื่อว่า การศึกษาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมสามารถสอนให้ประสบผลสำเร็จได้ในรูปแบบการสอนแบบเป็นทางการ (Formal Education) การปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมใดๆ ให้แก่บุคคล เพื่อให้เป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น สามารถทำได้ซึ่งทศนา แคมมณี (๒๕๔๑) ระบุไว้ ๕ ประการ คือ

๑. จัดสิ่งเร้าให้บุคคลนั้นได้รับรู้และเกิดความสนใจในเรื่องที่ต้องการปลูกฝัง

๒. จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ช่วยให้บุคคลนั้นได้รับการตอบสนองในเรื่องนั้นและเกิดความพึงพอใจ

๓. ช่วยให้ผู้คนเห็นคุณค่าของเรื่องนั้น โดยการช่วยให้เขาได้เห็นประโยชน์ที่ได้รับประโยชน์หรือเกิดความพึงพอใจในค่านิยมนั้น

๔. ช่วยให้ผู้คนนั้นมีโอกาสจัดระเบียบในการนำเรื่องนั้นไปใช้ในระบบชีวิตของตน

๕. ช่วยให้ผู้คนนั้นได้ลงมือปฏิบัติตนตามค่านิยมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนกระทั่งปฏิบัติได้เป็นลักษณะนิสัย

ดังนั้นการศึกษาจึงต้องมุ่งเสริมสร้างและปลูกฝังให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตรงตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

เสียสละเพื่อส่วนรวมและประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งหมดของตนเองและส่วนรวม อย่างประหยัดและคุ้มค่า)^{๒๖}

จากแนวคิดข้างต้นซึ่งผู้วิจัย จะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับแนวทางที่จะใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

๒.๓ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม

แนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งหลักคำสอนทางศาสนาต่างๆ มีอยู่มากมาย ผู้บริหารควรศึกษาน้อมนำมาพิจารณาเป็นแนวทางปฏิบัติตนและการดำเนินงาน หลักคำสอนต่อไปนี้มีทั้งจากคำสอนทางศาสนา หลักปรัชญา แนวคิดของนักปราชญ์ทั้งในอดีตกาล และแนวใหม่ ทั้งของทางตะวันตกและตะวันออก รวมทั้งของไทยดังนี้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory) ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาและคุณธรรมจริยธรรมของ Kohlberg และทฤษฎีต้นไม้คุณธรรมจริยธรรม

ธีระพร อุวรรณโณ กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ Freud (๑๙๖๔) เป็นชาวออสเตรีย มีความเชื่อว่า บุคลิกภาพของผู้ใหญ่ที่แตกต่างกันเนื่องมาจากประสบการณ์ของแต่ละคนเมื่อเวลาอยู่ในวัยเด็ก และขึ้นอยู่กับว่าเด็กแต่ละคนแก้ปัญหาของความขัดแย้งของแต่ละวัยอย่างไร โดย ๕ ปีแรกของชีวิตจะมีความสำคัญมาก

นักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์พยายามค้นคว้าหาทฤษฎีที่จะอธิบายพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ รวมถึงด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วย นักจิตวิทยากลุ่มนี้มี Sigmund Freud เป็นผู้นำของกลุ่ม Freud เชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์จะพัฒนาขึ้นจากพลังงานทางจิตที่เรียกว่า id, ego และ superego ตามลำดับ id เป็นสิ่งที่ติดตัวทารกมาตั้งแต่เกิดและจะผลักดันให้เด็กสนองความต้องการตามสัญชาตญาณ ในขณะที่เดียวกันก็กระตุ้นให้แสวงหาความสุขให้แก่ตนเองด้วย แต่อาศัยการทำงาน of Id อย่างเดียว บางครั้งก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ ego จึงพัฒนาขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการคิดและวางแผนตอบสนองความต้องการ โดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ที่เป็นจริง^{๒๗}

^{๒๖}ระวีวรรณ ชุมชัย, (๒๕๔๗),รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาจริยธรรม,วิทยากรย, หน้า ๑๒.

^{๒๗}ธีระพร อุวรรณโณ, (๒๕๓๐),จริยธรรมกับการศึกษา, กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๓๐.

บรืรเทา กิตติศักดิ์ ได้กล่าวว้า Piaget ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาทางสติปัญญาออกเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้ขั้นที่ ๑ การเคลื่อนไหวเพื่อสนองตอบความต้องการแห่งตน (The Sensorimotor Period) อยู่ในช่วงอายุ ๐-๒ ปี เป็นระยะของการพัฒนาการใช้วัยวะส่วนต่าง ๆ เพื่อสนองตอบ ความต้องการของร่างกาย เป็นระยะที่เด็กยังไม่สามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ ๒ การคิดโดยใช้ความรู้สึกและจินตนาการ (Preoperational Thought) อยู่ในช่วงอายุ ๒-๗ ปี เป็นระยะที่เด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษา แต่การทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของการใช้ความรู้สึกและจินตนาการเพราะยังไม่รู้จักคิดตามหลักเหตุผล

ขั้นที่ ๓ การคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม (Concrete Operations) อยู่ในช่วงอายุ ๗-๑๑ ปี เป็นระยะที่เด็กสามารถคิดตามหลักเหตุผลได้ แต่ก็ยังจำกัดอยู่ในขอบเขตของสิ่งที่เป็นรูปแบบ เช่น สามารถแยกประเภทสิ่งของได้ และเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่เป็นรูปธรรม

ขั้นที่ ๔ การคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรม และการติดตามหลักตรรกวิทยา (Prepositional or Formal Operations) อยู่ในช่วงอายุ ๑๑-๑๒ ปี ถึง ๑๔-๑๕ ปี เป็นระยะที่เด็กสามารถคิดโดยใช้เหตุผล และสามารถคิดอย่างเป็นระบบตามหลักตรรกวิทยา จึงเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้

จากพัฒนาการทางสติปัญญาทั้ง ๔ ขั้นตอนนี้ Piaget ได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น ๓ ขั้นดังนี้

ขั้นก่อนคุณธรรมจริยธรรม ตรงกับขั้นที่ ๑ ของพัฒนาการทางสติปัญญาเด็ก ในขั้นนี้ยังไม่สามารถรับรู้สิ่งแวดล้อมได้อย่างละเอียด มีแต่ความปรารถนาที่จะสนองตอบ ความต้องการทางกาย โดยไม่คำนึงความควรไม่ควร ต่อเมื่อเด็กรู้จักพูดเป็นภาษา จึงเริ่มรับรู้สภาพแวดล้อม และตระหนักในบทบาทของตนเองต่อผู้อื่นมากขึ้น

ขั้นยึดคำสั่ง ตรงกับขั้นที่ ๒ และคาบเกี่ยวกับบางส่วนในขั้นที่ ๓ ของพัฒนาการทางสติปัญญา เด็กที่มีพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้ จะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งตลอดจนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม

ขั้นการยึดหลักแห่งตน ตรงกับส่วนที่เหลือในขั้นที่ ๓ และครอบคลุมตลอดถึงขั้นที่ ๔ ของพัฒนาการทางสติปัญญา Piaget เชื่อว่า พัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมในขั้นนี้ เกิดจากการพัฒนาการทางสติปัญญา และประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนเด็กด้วยกัน เด็กจะสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ และรู้จักตัวกฎเกณฑ์เฉพาะตัวไว้ยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ

จากการศึกษา คุณธรรมจริยธรรมตามแนวทฤษฎี พัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget จะพบว่าคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลย่อมมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อายุและสติปัญญา ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีอายุมากขึ้นย่อมมีโอกาสแห่งการเรียนรู้ทางคุณธรรม

จริยธรรมมากขึ้นด้วยและการพัฒนาการคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับขั้นโดยพัฒนาการขั้นต่ำและยุ่งยากน้อยกว่าต้องเป็นสิ่งที่จำเป็นและต้องเกิดขึ้นก่อน ขั้นสูง ๆ ขึ้นไป

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรมของ Kohlberg

โคห์ลเบิร์ก (Kohlberg, ๑๙๗๑) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้มีแนวคิดเช่นเดียวกับเพียเจต์ คือ สนใจพฤติกรรมภายใน หรือความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่แสดงพฤติกรรมต่างๆ แต่เน้นศึกษาไปกับการ ตัดสินใจจริยธรรม คือ เรื่องความดีหรือไม่ดีของพฤติกรรม

Kohlberg ได้ศึกษา พัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ ตามแนวทฤษฎีของ Piaget โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องของเหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้เพราะ Kohlberg เห็นว่าการใช้ เหตุผลเพื่อตัดสินที่จะเลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมจะแสดงให้เห็นถึงระดับความเจริญ ทางด้านจิตใจของบุคคลอื่นจะทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับหรือขั้นใดตามทฤษฎีของ Kohlberg คุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ จะแบ่งเป็น ๓ ระดับ แต่ละระดับแยกได้เป็น ๒ ขั้น ดังนี้

คุณธรรมจริยธรรมระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional Level) ประกอบด้วยขั้นการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรม ๒ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๑ ระดับคุณธรรมจริยธรรมของผู้อื่น (Heteronomous Morality) อายุประมาณ ๒-๗ ปี เป็นขั้นที่คนจะกระทำการต่าง ๆ โดยคิดถึงความปลอดภัยทางกายของตนเป็นหลัก เนื่องจากผู้ มีคุณธรรมจริยธรรมในขั้นนี้มักจะยังมีอายุน้อยพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมส่วนใหญ่ จึงเกิดจากการเชื่อฟังผู้ใหญ่ ซึ่งมีอำนาจทางกายสูงกว่าเพราะกลัวการถูกลงโทษ

ขั้นที่ ๒ ผลประโยชน์ของตนเป็นส่วนใหญ่ (Individualism and Instrumental Purpose and Exchange) อายุประมาณ ๗-๑๐ ปี เป็นขั้นที่คนเราจะทำสิ่งต่าง ๆ โดยเริ่มคิดถึงคนอื่นขึ้นมาบ้างแต่ก็เป็นไปเพราะหวังที่จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในขณะเดียวกัน ก็เริ่มรู้จักตอบแทนผู้อื่นแบบเด็ก ๆ ในทำนอง “เขาให้ฉัน ฉันก็ต้องให้เขา”

คุณธรรมจริยธรรมระดับกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ประกอบด้วยขั้นการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรม อีก ๒ ขั้น

ขั้นที่ ๓ การยอมรับของกลุ่ม (Mutual Interpersonal Expectations Relationships and Interpersonal Conformity) อายุประมาณ ๑๐-๑๓ ปี เป็นขั้นที่คนเริ่มรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และจะปฏิบัติตามที่กลุ่มเห็นว่าเหมาะสมแรงจูงใจที่จะประพฤติคุณธรรมจริยธรรมขั้นนี้ก็คือ การได้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ตนเองเกี่ยวข้องด้วย

ขั้นที่ ๔ ระเบียบของสังคม (Social System and Conscience) อายุประมาณ ๑๓-๑๖ ปี เป็นขั้นที่คนเราจะหันเข้าหากฎเกณฑ์ กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนในสังคมแทนการทำในสิ่งที่กลุ่มเห็นชอบ โดยการปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบของสังคมจะเป็นไปในลักษณะที่ยึดมั่นอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตามคุณธรรมจริยธรรมระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) ประกอบด้วยขั้นการใช้เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรม ๒ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๕ สัญญาสังคม (Social contract) อายุประมาณ ๑๖-๒๕ ปี เป็นขั้นที่คนเรา จะยังคงยึดถือกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ของสังคม แต่ก็มีความคิดว่ากฎหมายหรือกฎเกณฑ์ดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ถ้าเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่และเป็นสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผล

ขั้นที่ ๖ คุณธรรมสากล (Universal Ethical Principle) อายุประมาณ ๒๕ ปีขึ้นไป เป็นขั้นที่คนจะมีความสำนึกในหลักการต่างๆ ทางคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นอุดมคติสากล หลักคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญที่สุดจะเกี่ยวข้องกับเรื่องความยุติธรรมความเสมอภาคและความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์หลักการเหล่านี้อยู่ในระดับสูงกว่าค่านิยมทางสังคม ตลอดจนกฎหมายต่างๆ ทั้งหลายที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

สรุปการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของ Kohlberg จะพบว่า การพัฒนาทางคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลนั้น จะพัฒนาขึ้นด้วยตัวของมันเอง จากการนึกคิดของแต่ละบุคคลตามลำดับขั้น และตามลำดับพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งผูกพันกับอายุ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมภายนอก^{๒๘}

งามตา วรินทร์านนท์ สำหรับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดสังคมวิทยาสามารถทำได้หลายวิธี ดังสรุปได้ต่อไปนี้

๑. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ถือเป็นการบอกกล่าวอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำซึ่งวิธีการนี้ถือว่าเป็นวิธีที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาโครงสร้างทางบุคลิกภาพและการพัฒนาทางด้านต่างๆของบุคคล

๒. การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ถือเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่รู้ตัว กล่าวคือบุคคลจะเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่และซึมซับเข้าไปในจิตใจจนหล่อหลอมมาเป็นบุคลิกภาพของบุคคล

๓. การอบรมสั่งสอนจากครู ถือเป็นการชี้แนะแนวทางหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนดำเนินเข้าสู่ปัญญา ครูถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่รับช่วงต่อจากพ่อแม่ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการหล่อหลอมขัดเกลาลักษณะนิสัยของนักเรียนและมีบทบาทในการเป็นตัวแบบให้แก่นักเรียนในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ

๔. การอบรมสั่งสอนจากพระ ถือเป็นการช่วยส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยอาศัยหลักคำสอนและการจัดกิจกรรมทางศาสนา

๕. การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนถือเป็นการพัฒนาและสร้างอัตมโนภาพแห่งตนที่แตกต่างจากพ่อแม่ และครู เป็นการเปิดโอกาสที่สำคัญในการฝึกหัดทักษะในการสมาคมบทบาทของบุคคล และให้บุคคลได้เรียนรู้บทบาท และค่านิยมทางสังคมที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องการสอน

^{๒๘}บรรเทา กิตติศักดิ์, (๒๕๕๐),โรงเรียนชุมชน, กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,หน้า ๔๘-๕๐.

๖. การเรียนรู้จากสื่อมวลชน ถือเป็นการให้ตัวแบบที่สำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและสิ่งที่จะต้องพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม^{๒๙}

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าแนวคิดสังคมวิทยาเชื่อว่ากระบวนการทางสังคมเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมได้แก่ พ่อแม่ ครู เพื่อน พระ และสื่อมวลชน ซึ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลตามแนวคิดนี้จึงเชื่อว่าเกิดมาจากการที่บุคคลได้รับการขัดเกลาทางสังคมผ่านตัวแทนทางสังคมที่สำคัญ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ทฤษฎีต้นไม้คุณธรรมจริยธรรมนี้เป็นความรู้ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้โดย ทฤษฎีต้นไม้คุณธรรมจริยธรรม มีเนื้อความว่า ถ้าเปรียบพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนดีและคนเก่งเหมือนผลไม้บนต้น เช่น ผลมะม่วง การที่จะได้มะม่วงดก ผลใหญ่ หวานอร่อยบนต้นนี้ ลำต้น และรากจะต้องสมบูรณ์ ลักษณะ จิตใจ ๕ ประการ เปรียบเหมือนส่วนลำต้นของต้นไม้คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรม ลักษณะทางจิตใจ ๕ ประการนี้คือ

๑. ทศนคติคุณธรรม ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง
๒. เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรมหรือการเห็นแก่ผู้อื่น ส่วนรวม และหลักสากลมากกว่าเห็นแก่ตัว
๓. ลักษณะมุ่งอนาคต สามารถคาดการณ์ไกล และสามารถควบคุมตนให้อดได้รอได้อย่างเหมาะสม
๔. ความเชื่ออำนาจในตน ว่าทำได้ดี ทำชั่วจะต้องได้รับโทษ
๕. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือความมุ่งมั่น บากบั่นฝ่าฝืนอุปสรรคจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ลักษณะทางจิตใจ ๕ ประการนี้ ถ้ามีมากในบุคคล บุคคลนั้นจะเป็นผู้มีพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งอย่างสม่ำเสมอ แต่ถ้าขาดลักษณะหลายประการมากเท่าใด บุคคลนั้นก็จะเป็นผู้ที่ไม่สามารถเป็นคนดีและเก่งได้ นอกจากลักษณะทางจิตใจ ๕ ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้คุณธรรม

จริยธรรมแล้วพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ ๓ ประการคือ

๑. สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาด เหมาะสมกับอายุ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็มีความสามารถทางการคิดเป็นนามธรรมขั้นสูงได้

^{๒๙}งามตา วณิชานนท์, ๒๕๕๓, ชุดงานวิจัยเพื่อสร้างดัชนีคุณภาพชีวิตครอบครัวไทย และการประยุกต์ใช้ผลวิจัย,วารสารพฤติกรรมศาสตร์, หน้า ๒๓-๒๕.

๒. ประสบการณ์ทางสังคม หมายถึงการเข้าใจมนุษย์ และสังคม รู้จักเอาใจ
เขามาใส่ใจเรา

๓. มีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งหมายถึง การมีความวิตกกังวลน้อยหรือในปริมาณ
ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

จากการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมในทฤษฎีต้นไม้นั้นคุณธรรมจริยธรรมนี้จะพบว่า การ
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลนั้น จำเป็นต้องพัฒนาจิตใจที่สำคัญ ๘ ประการ ที่ระบุไว้ที่ลำต้น
และรากของต้นไม้นั้นคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตที่พิสูจน์แล้วว่าเกี่ยวข้องและเป็นสาเหตุ
ของการเกิด และการอนุรักษ์พฤติกรรมที่ดีงามของคนไทยได้แก่

๑. ความเฉลียวฉลาด คือ ความสามารถเข้าใจและคิดในระดับนามธรรม
๒. ประสบการณ์ทางสังคม คือ ความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา
๓. สุขภาพจิตดี คือ มีความวิตกกังวลน้อย หรือในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์
๔. ทศนคติ คุณธรรม ค่านิยม คือ ความพอใจและเห็นความสำคัญของความดีงาม
เห็นโทษของความชั่วร้ายต่างๆ
๕. เหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรม คือ ความคิดที่ใช้เป็นเหตุผลในการตัดสินใจกระทำ
หรือไม่กระทำ
๖. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ แรงจูงใจที่จะฝ่าฟันอุปสรรคจนเกิดความสำเร็จ
ตามเป้าหมาย
๗. มุ่งอนาคตและควบคุมตน คือ ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและรู้จักบังคับ
ตนเองให้อดได้ รอได้
๘. ความเชื่ออำนาจในตน คือ ความเชื่อว่าทำดีจะได้ดี ทำชั่วจะได้ชั่ว เป็นจุดเริ่มต้น
ของการพัฒนาพฤติกรรม^{๓๐}

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

สุรศักดิ์ หลาบมาลา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ
โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพ
ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถ ในการแข่งขันในเวทีระดับโลก
ซึ่งในหลักสูตรนี้ได้มีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยเน้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้
เกิดกับผู้เรียนด้วย

^{๓๐}ดวงเดือน พันธุมนาวิน, (๒๕๕๘),ทฤษฎีต้นไม้วัดการวิจัยและพัฒนาบุคคล, กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๒๒.

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ถูกกำหนดให้มีขึ้นเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีขีดความสามารถในการแข่งขัน สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล มีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือมีการศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางจึงเป็นกรอบในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทุกระดับ ^{๓๑}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ด้านคุณธรรมจริยธรรม นอกจากมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเกิดความศรัทธาแล้ว ยังมุ่งให้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ดังนั้น นอกจากจะมีการกำหนดให้คุณธรรมจริยธรรมและการปฏิบัติตนตามหลักธรรมศาสนา เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้วเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมจะถูกสอดแทรกอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วย รวมทั้งสถานศึกษาชุมชนสามารถร่วมกันกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนได้ตามความต้องการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นสำหรับพุทธศาสนา ได้กำหนดเป็นสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมซึ่งสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามความคาดหวังดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเนื้อหาทางด้านคุณธรรมจริยธรรม จะถูกบรรจุอยู่มาบ้าง น้อยบ้างขึ้นอยู่กับสังคมในช่วงนั้นแต่คุณธรรมจริยธรรมก็ไม่เคยหายไปจากหลักสูตร ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาไม่เพียงความเป็นเลิศในความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มีคุณธรรมจริยธรรมที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ในหมวด ๖ ได้กล่าวถึงมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาไทย ^{๓๒}

๒.๔ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองดี

ทฤษฎีที่อธิบายถึงความเป็นพลเมืองมีอยู่หลายแนวคิดด้วยกัน และเงื่อนไขของความเป็นพลเมืองนั้น ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของระบอบการเมืองที่กำหนดกรอบของการเป็นพลเมืองไว้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีที่จะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของแนวคิดต่างๆ ที่มองว่า พลเมืองไม่เพียงแต่มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งของตนตามวาระเท่านั้น แต่พลเมืองควรเข้าไปมีบทบาทดูแลปัญหา และพัฒนาบ้านเมืองตามที่เห็นว่าเหมาะสมตามความต้องการและความเห็นของตนเองเป็นหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

^{๓๑}สุรศักดิ์ หลาบมาลา, (๒๕๔๘), การส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน,วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, หน้า ๑๒.

^{๓๒}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (๒๕๔๕), ความรู้คู่คุณธรรมการบูรณาการตามหลักการของพระพุทธศาสนาเข้าสู่รายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า ๒๘.

สัญญาประชาคม มองเรื่องอำนาจรัฐว่าเกิดจากการยินยอมพร้อมใจกันของมนุษย์ (พลเมือง) ในสังคม ที่มีข้อตกลงจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันด้วยการมอบอำนาจให้ผู้นำ ทำหน้าที่แทนตนในนามของส่วนรวม ความจำเป็นที่มนุษย์ยินยอมมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและยอมมอบอำนาจให้ผู้อื่นปกครองนี้ เป็นเพราะพื้นฐานธรรมชาติของมนุษย์มีความแตกต่างกัน ทำให้สังคมเกิดความไร้ระเบียบ มนุษย์จึงจำเป็นต้องทำสัญญาประชาคมร่วมกัน เพื่อขจัดปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้น สารสำคัญของทฤษฎีสัญญาประชาคม จึงมีความเชื่อว่ารัฐเกิดจากมนุษย์หรือมนุษย์เป็นผู้สร้างรัฐขึ้น โดยมีเจตนาแน่อนเหมือนทำสัญญาร่วมกันว่า จะผูกพันกัน สัญญานี้มีผลผูกพันทำให้เกิดอำนาจปกครองหรือรัฐขึ้น โดยมอบอำนาจที่ตนมีอยู่ให้ผู้ปกครองหรือรัฐบาลทำหน้าที่รักษาสถาปัตยกรรมและผลประโยชน์ของประชาชนให้เกิดขึ้น และรัฐจะต้องกระทำตามเจตนารมณ์ของประชาชน โดยเฉพาะในข้อที่ว่าเจตนารมณ์ของประชาชนย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใด รัฐจะละเมิดมิได้^{๓๓}

โทมัส ฮอบส์ นักปราชญ์ชาวอังกฤษ เชื่อว่าก่อนที่มนุษย์จะมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น ตามสภาพธรรมชาติแล้ว มนุษย์เห็นแก่ตัว โหดร้าย ผู้คนจึงไร้ซึ่งความรับผิดชอบใดๆ และใช้เสรีภาพของตนตามอำเภอใจ สังคมจึงขัดแย้งวุ่นวาย กระทั่งเกิดสภาวะ “อนาธิปไตย” (Anarchy) ด้วยเหตุผลนี้ มนุษย์จึงต้องหันมาตกลงเหมือนทำสัญญาต่อกันว่าต่อไปนี้จะเลิกอยู่แบบตัวใครตัวมัน แต่จะมาอยู่ร่วมกันภายใต้การปกครองขององค์อธิปัตย์เดียวกัน ผลแห่งสัญญานี้ แสดงว่ามนุษย์ได้ยินยอมที่จะยุติการใช้กำลังตามธรรมชาติของตน เพื่อขจัดความชั่วร้ายดังกล่าว

ส่วน จอห์น ล็อก นักปรัชญาชาวอังกฤษอีกคนหนึ่ง ได้อธิบายไว้ในหนังสือชื่อ Civil Government โดยเขาเชื่อว่า ตามธรรมชาติของมนุษย์นั้น เกิดมาดีโดยกำเนิด มนุษย์ยังมีอิสรภาพและความเสมอภาคอยู่ แต่มนุษย์จะเลวก็เพราะสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีสถาบันที่มีอำนาจเหนือกว่า เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ในประเด็นนี้เองที่ประชาชนตกลงกันที่จะให้เกิดสถาบันรัฐขึ้น โดยมีรัฐบาลรับผิดชอบ^{๓๔}

โทมัส ฮอบส์ นักปราชญ์ชาวอังกฤษ เชื่อว่าก่อนที่มนุษย์จะมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น ตามสภาพธรรมชาติแล้ว มนุษย์เห็นแก่ตัว โหดร้าย ผู้คนจึงไร้ซึ่งความรับผิดชอบใดๆ และใช้เสรีภาพของตนตามอำเภอใจ สังคมจึงขัดแย้งวุ่นวาย กระทั่งเกิดสภาวะ “อนาธิปไตย” (Anarchy) ด้วยเหตุผลนี้ มนุษย์จึงต้องหันมาตกลงเหมือนทำสัญญาต่อกันว่าต่อไปนี้จะเลิกอยู่แบบตัวใครตัวมัน แต่จะมาอยู่ร่วมกันภายใต้การปกครองขององค์อธิปัตย์เดียวกัน ผลแห่งสัญญานี้ แสดงว่ามนุษย์ได้ยินยอมที่จะยุติการใช้กำลังตามธรรมชาติของตน เพื่อขจัดความชั่วร้ายดังกล่าว

^{๓๓}ดูรายละเอียดใน ฌอง ฌากส์ รูสโซ (เขียน), วิภาดา กิตติโกวิท (แปล), **สัญญาประชาคม/หลักแห่งสิทธิทางการเมือง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทับทิมอักษร, ๒๕๕๕), หรือดูใน ฌักกูว์ วิกิตานนท์, **หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๙

^{๓๔}วิชิต ธีรพันธุ์เมธี, **พุทธปรัชญาการปกครอง**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, มปป.), หน้า ๒๐.

รัสเซล เจ ดัลตัน (R.J. Dalton) อธิบายคำจำกัดความของความเป็นพลเมืองออกเป็น ๔ อย่าง คือ อย่างแรก ความเป็นพลเมืองทางประชาธิปไตย (democratic citizenship) คือ การมีส่วนร่วมสาธารณะในเรื่องของการเมืองซึ่งไม่จำกัดอยู่เพียงการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น อย่างที่สอง ความเป็นพลเมือง คือ การปกครองตนเอง (autonomy) โดยพลเมืองที่ดีควรได้รับการชี้แจงจากภาครัฐอย่างเพียงพอเกี่ยวกับบทบาทในการเข้าร่วมใช้อำนาจในการบริหารปกครอง ร่วมปรึกษาหารือพูดคุยกับเพื่อนพลเมืองด้วยกันเกี่ยวกับเรื่องของการเมือง และพยายามทำความเข้าใจถึงมุมมองของเพื่อนพลเมืองที่ต่างกันไป อย่างที่สาม ความเป็นพลเมือง คือ ความรับผิดชอบต่อการจัดระเบียบทางสังคม และการยอมรับในการใช้อำนาจอธิปไตย ความชอบธรรมของรัฐ และการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ และอย่างสุดท้าย ความเป็นพลเมืองทางสังคม (social citizenship) คือ พลเมืองต้องมีความรับผิดชอบต่อพลเมืองและจริยธรรมต่อเพื่อนพลเมืองในชุมชนทางการเมืองเดียวกันและพลเมืองอื่นโดยรวม^{๓๕}

ประเวศ วะสี ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ในการสัมมนาเรื่องเส้นทางสู่ความเข้มแข็ง การเมืองภาคพลเมือง ซึ่งสถาบันพระปกเกล้า และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนร่วมกับเครือข่ายต่างๆจัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๑ โดยได้เสนอว่าความเป็นพลเมืองมีคุณสมบัติในเชิงการเชื่อมโยง ในเชิงเครือข่าย civil society Central แปลว่า สังคมแห่งความเป็นพลเมืองหรือประชาสังคมหรือสังคมสันติประชาธรรมตามนัยที่ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เคยกล่าวไว้ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ความเป็นพลเมืองของสังคมก็คือความเป็นประชาธิปไตยโดยสาระนั้นเอง ซึ่งหมายถึงการเป็นคนที่มีสิทธิรับผิดชอบได้ด้วยตัวเองมีความสำนึกในสันติวิธีมีการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและต้องใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบต่อพลสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่างเคารพกติกาเป็นต้น^{๓๖}

กมลทอง ธรรมชาติ และคณะได้ให้ความหมายของคำว่าพลเมืองดีไว้ว่าพลเมืองดีก็คือบุคคลที่จะต้องปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมและเป็นตัวอย่างของสมาชิกอื่นๆ การที่จะปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีได้นั้นจะต้องรู้จักหลักการอยู่ร่วมกันรู้จักกติกาของสังคม ตลอดจนเข้าใจวิธีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอันเป็นคุณลักษณะของพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย สอดคล้องกับแนวคิดของเจริญ จิตวารินทร์ ที่กล่าวว่าพลเมืองดีเป็นลักษณะที่ประชาชนมีจริยธรรมคุณธรรมต่อตนเองและต่อผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอันเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับตามสภาพสังคมไทย ดังนั้นพลเมืองดีจึงต้องมีลักษณะของพลเมืองดีที่เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ หรือที่สังคมนั้นๆคาดหวัง เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการปกครองตนเอง และจำเป็นต้องมีพฤติกรรมแห่งการเป็นพลเมืองดีที่พึงประสงค์ของสังคมอัน

^{๓๕}R.J. Dalton, (๒๐๐๘), อังโน แสงรวี ไทยดำริ, “ความไว้วางใจในการบริหารรัฐกิจกับความ เป็นพลเมืองของประชาชนในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗-๓๘.

^{๓๖}ประเวศ วะสี, “เส้นทางสู่ความเข้มแข็ง...การเมืองภาคพลเมือง”, ตีพิมพ์ใน หนังสือพิมพ์ กรุงเทพธุรกิจ ออนไลน์ (วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๑).

ประกอบด้วย พฤติกรรมการทำตามกฎหมายพฤติกรรมในความซื่อสัตย์พฤติกรรมรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อสังคมมีความยึดมั่นในศาสนาวัฒนธรรมที่ดีงามและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นตลอดจนการเป็นพลเมืองที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน แบ่งปันความคิดเห็นและมีการพบปะชุมชนของตนเองอยู่เสมอ^{๓๗} ความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย ตามแนวคิดของ ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทย สามารถสรุปให้เหลือ ๒ ประการ โดยพิจารณาตามการให้คุณค่าหรือให้ความสำคัญต่อการเป็นพลเมืองที่ดี คือ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และพลเมืองที่มีความเคารพผู้อื่น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ กำหนดคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักการดังกล่าว โดยแบ่งประเภทความเป็นพลเมืองของผู้เรียน^{๓๘} ดังนี้

๑. ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม หมายถึง การพึ่งพาตนเองและสามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้ มีอิสรภาพ สิทธิเสรีภาพ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือระบบอุปถัมภ์ของผู้อื่น ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การกระทำใดๆ ของตนมีผลต่อสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงแก้ไขปัญหา และยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย

๒. ความเคารพผู้อื่น หมายถึง การไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเองทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อและความคิด และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น มองคนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน “พลเมือง” ของระบอบประชาธิปไตยไม่เหมือนกับ “พลเมือง” ของการปกครองระบบอื่นกล่าวคือ พลเมืองของการปกครองระบอบอื่นจะมีคุณสมบัติอย่างนั้น ขึ้นอยู่กับผู้เป็นเจ้าของอำนาจของประเทศจะกำหนดให้เป็น ในขณะที่พลเมืองของระบอบประชาธิปไตย จะต้องเป็นเจ้าของประเทศจึงมีอิสรภาพในการเลือกวิถีชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพและเสมอภาคกัน แต่ถ้าทุกคนต่างใช้สิทธิเสรีภาพของตนโดยไม่รับผิดชอบต่อสังคม ย่อมวนเวียนมีแต่ปัญหาประชาธิปไตยก็ย่อมไม่ไปรอดเพราะประชาธิปไตยไม่ใช่ระบอบการปกครองตามอำเภอใจหรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวมดังนั้นอิสรภาพของพลเมืองจึงต้องควบคู่ กับการรับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่นและสังคม^{๓๙}

^{๓๗} กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, *แบบเรียนหน้าที่พลเมือง*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิชกษัตริย์เจริญทัศน์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๑๔.

^{๓๘} สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, (แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ : พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) รายงานการวิจัย การศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, หน้า ๑๒

^{๓๙} รัญรัช วิภาติภูมิประเทศ, (๒๕๕๖), *ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*, หน้า ๑๑

ความหมายของความเป็นพลเมืองดีจากการวิเคราะห์มี ๖ ความหมาย ได้แก่ การเคารพ และปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง การเคารพในสิทธิเสรีภาพ การยึดมั่นปฏิบัติในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และการยอมรับมติของเสียงส่วนมาก ความหมายที่กล่าวมาข้างต้น รับรู้ที่มาของความเป็นพลเมืองดีมาจาก การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง อิทธิพลของสื่อทางโทรทัศน์ และการเรียนผ่านรายวิชาต่างๆ โดยคำสั่งสอนของครูอาจารย์ ตลอดจนการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคม

แนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีจากการวิเคราะห์มี ๖ แนวทาง ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติตนใช้สิทธิเลือกตั้งภายในประเทศ การเคารพในสิทธิเสรีภาพในการอยู่ร่วมกันภายในหอพักนักเรียน การบวชศึกษาพระธรรมทดแทนพระคุณของพ่อแม่ การแข่งขันกีฬาระดับประเทศ และการเสียสละเวลาในการเลือกตั้งประธานนักเรียน^{๔๐}

พลเมืองดี คือการปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม โดยการอยู่ในสังคมนั้นต้องเป็นผู้ที่รู้จักเคารพกฎกติกา รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน มีน้ำใจ การรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และต้องปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมาย โดยการปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นจากการปลูกฝังของครอบครัวเป็นสถานที่แรก และภายในตัวเองนั้นต้องสร้างกรอบแนวคิดในการทำความดีให้กับตัวเอง แล้วจึงนำมาปฏิบัติตามกรอบที่สร้างไว้ เช่น การไม่ลอกข้อสอบ ไม่ชักจูงผู้อื่นไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น ทั้งนี้ที่สำคัญต้องไปหาหน้าที่ในการเลือกตั้ง ไปใช้สิทธิที่พึงมี เพื่อแสดงการเป็นพลเมืองที่ดี^{๔๑}

จากทัศนะ ความหมายของความเป็นพลเมืองดังที่นักวิชาการต่างๆ กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยประมวลสรุปได้ว่าความเป็นพลเมืองดีก็คือบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคม หรือรัฐที่มีความรู้ความสามารถมีความเป็นพลเมืองที่ดีที่สังคมรู้จักสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองมีความรับผิดชอบต่อสังคม มองเห็นคุณค่าของมนุษย์ทุกคนด้วยความเท่าเทียมและเคารพในความแตกต่างตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมหรือการสร้างสรรค์ทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมีความพร้อมที่จะปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

๒.๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

^{๔๐}กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิพัทธพาสบาล นครนครปฐม จังหวัดนครปฐม วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖, หน้า ๔๓๘

^{๔๑}วสันต์ พรพุทธิพงศ์, การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม – เมษายน ๒๕๕๘, หน้า ๑๓๓๖

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งถือว่าเป็นแม่บทกฎหมายทางการศึกษาของชาติ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาบุคคลในแง่ของการสร้างความมั่งคั่ง ซึ่งปรากฏถึงการให้ความสำคัญการศึกษาเอาไว้ใน มาตรา ๔ วรรคแรก ความว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในการสร้างความเจริญงอกงามให้แก่บุคคลและสังคมตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ คือ การสร้างคุณธรรม จริยธรรมนั่นเอง ซึ่งเห็นได้จากการกล่าวถึงการจัดการศึกษาในลักษณะของกระบวนการเรียนการสอน ในการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมเอาไว้ว่าเป็นระบบ เริ่มจากความมุ่งหมายและหลักการ แนวทางการจัดศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ สาระสำคัญของหลักสูตรและประเมินผล โดยได้บัญญัติประเด็นดังกล่าวไว้ในแต่ละมาตรา ดังต่อไปนี้

๑. ความมุ่งหมายและหลักการได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๖ ความว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๒. แนวทางในการจัดการศึกษาได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๓ ความว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

๓. การจัดกระบวนการเรียนรู้ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๔ ความว่า ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๔. สาระสำคัญของหลักสูตรได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๘ วรรค ๒ ความว่า สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

๕. การประเมินผลได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๖ ความว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา^{๔๒}

๒.๖ สถาบันที่มีอธิปไตยต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

^{๔๒}พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, และที่แก้ไขฉบับเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, (๒๕๕๐), **คุณธรรมพื้นฐาน**, กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี.คอมพิวนิเคชั่น, หน้า ๘.

กรมการศาสนา ได้กำหนดแนวทางในการจัดคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ไว้ดังนี้

๑. จัดโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการสอนจริยธรรมศึกษาในโรงเรียนอย่างสืบเนื่องสม่ำเสมอ ไม่ให้มีสภาพเสื่อมโทรม ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยสกปรกรกรุงรัง ไม่ว่าจะเป็นส่วนใดที่ใดในโรงเรียน

๒. หัวหน้าสถานศึกษา ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุก ๆ คนในโรงเรียนประพฤติตนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมตามหน้าที่ของตนเองโดยสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

๓. ดำเนินการอบรมสั่งสอนนักเรียนทั้งใน และนอกห้องเรียนให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม และหน้าที่ของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สืบเนื่องไม่ขาดตอน

๔. สังคม และสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียนมีอิทธิพลในด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อนักเรียนมากจึงควรจัดแนวปฏิบัติในด้านคุณธรรมจริยธรรมภายในโรงเรียน โดยให้สัมพันธ์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียนอย่างเหมาะสม

๕. กำหนดระเบียบของโรงเรียนในส่วนต่าง ๆ ตามหลักคุณธรรมจริยธรรม และดำเนินการให้นักเรียนถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ โดยครูต้องพรั่งพร้อมและคอยเฝ้าดูเพื่อเป็นการฝึกวินัยในตนเองของนักเรียนไปในตัวด้วย

๖. การสอนคุณธรรมจริยธรรมในห้องเรียน จะต้องมีการเรียนทฤษฎีและปฏิบัติ โดยให้ปฏิบัติจริงและปฏิบัติจนเป็นนิสัยเป็นการสำคัญ

๗. สอดแทรกจริยธรรมศึกษาในการสอนวิชาอื่น ๆ และการจัดกิจกรรมทุกประการของโรงเรียน

๘. จัดให้มีอุปกรณ์การสอนจริยธรรมศึกษา กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมศึกษาและห้องจริยธรรมศึกษาตามความเหมาะสม

๙. จัดให้มีการประเมินผลและวัดผลการจัดและการสอนจริยธรรมศึกษาทุกระยะ และนำข้อประเมินผลและวัดผลมาปรับปรุง การจัดและการสอนในโรงเรียนให้นักเรียนได้มีคุณสมบัติสมบูรณ์ ตามความมุ่งหมายของการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ^{๔๓}

ไสว มาลาทอง สถาบันหรือแหล่งที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างทางคุณธรรมจริยธรรม และมีบทบาทเกี่ยวข้องในการเตรียมเยาวชนของเราให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์นั้นได้แก่ บุคคลและสถาบันทั้งปวงที่แวดล้อมเยาวชน

^{๔๓}กรมการศาสนา, (๒๕๕๑), คู่มือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร, กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา, หน้า ๕๕.

๑. สถาบันครอบครัว อันได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว จะเป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและถ่ายทอดคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กมีงานวิจัยจำนวนมากทั้งในและนอกประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมของเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่ปรากฏผลว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแล้วได้รับความรักน้อย เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากจะมีลักษณะเชื่อฟังสุภาพ เอื้อเฟื้อแต่มีลักษณะขี้อาย เก็บตัวใจน้อย และชอบพึ่งพาผู้ใหญ่ ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย จะไม่เชื่อฟัง ไม่มีความรับผิดชอบ และขาดสมาธิ ในขณะที่เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จะเป็นเด็กที่ไม่ก้าวร้าว รู้จักผิดชอบชั่วดี และรู้สึกจะละอายใจเมื่อทำผิด

๒. กลุ่มเพื่อน มีบทบาทสำคัญไม่น้อยในการสร้างค่านิยมและลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กโดยเฉพาะในเด็กที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่น กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมาก ดังที่ Piaget กล่าวถึง “ขั้นยึดหลักแห่งตน” ในทฤษฎีพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมของเขาซึ่งตรงกับช่วงที่เด็กมีอายุระหว่าง ๑๑-๑๕ ปี ในขั้นนี้การพัฒนาทางสติปัญญา และประสบการณ์จากการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อน จะทำให้เด็กรู้จักคิดก่อนตัดสินใจและรู้จักตั้งกฎเกณฑ์เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ส่วน Kohlberg ก็กล่าวไว้ในขั้นที่ ๓ ของ “คุณธรรมจริยธรรมระดับกฎเกณฑ์” ซึ่งเกิดในช่วงที่คนเรามีอายุประมาณ ๑๐-๑๓ ปี แรงจูงใจที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของคนในขั้นนี้คือการได้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นโดยเฉพาะกลุ่มคนที่ตนเองเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งกลุ่มคนที่คนในวัยนี้เกี่ยวข้องมากที่สุด ก็คงจะได้แก่กลุ่มเพื่อนนั่นเอง

๓. สถาบันทางศาสนา สถาบันนี้มักมีความผูกพันกับคนในสังคม นับตั้งแต่เกิดจนตายโดยเหตุที่การนับถือศาสนาเป็นค่านิยมที่สำคัญของสังคมเกือบทุกสังคม และตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนต้องการมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเฉพาะในยามที่เกิดความทุกข์อยู่แล้ว ดังนั้นคนทุกคนจึงมักเลือกนับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง การรับเอาหลักธรรมในศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดี การประกอบกิจกรรมตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาก็ดีมีจะทำให้คนเราเกิดมโนทัศน์ทางคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ดังเช่นคนที่นับถือพุทธศาสนาหากกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากอกุศล (ความโลภ ความโกรธ และความหลง) และอคติ (ความรัก ความชัง ความเขลาและความกลัว) ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ก็จะทำให้เกิดมโนทัศน์ในด้านความยุติธรรมสามารถตัดสินหรือพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเที่ยงตรง หรือคนที่ทำบุญด้วยการปล่อยนกปล่อยปลา ก็อาจเกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับความเมตตากรุณาได้ เป็นต้น

๔. สื่อสารมวลชน หรือสื่อมวลชนทุกรูปแบบ อาทิเช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ บทเพลง หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน ในสังคมโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมาก ซึ่งหากจะมีอธิบายตามทฤษฎี การเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura สื่อสารมวลชน หรือสื่อมวลชน ก็จะมีบทบาทในการสร้างเสริม ลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนเราได้ด้วยการให้เรียนรู้ผ่านตัวแบบใน ๒ ประเภท คือ ตัวแบบสัญลักษณ์ จากภาพยนตร์และโทรทัศน์เป็นต้น และตัวแบบที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ

๕. สถาบันการศึกษา เป็นแหล่งที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความรู้ทั้งในด้านพุทธิศึกษาและจริยธรรมศึกษา แก่เด็กและเยาวชนในวัยเรียน โดยสถาบันการศึกษาอาจจัดวิชาจริยธรรมศึกษาขึ้นเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตร หรืออาจส่งเสริมให้ครูทุกคนพยายามสอดแทรกจริยธรรมศึกษาในการสอนวิชาต่าง ๆ เพื่อมุ่งสร้างเสริมลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมให้พัฒนาขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างจริงจัง สำหรับในสังคมไทย^{๔๔}

จากสถาบันต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่าทุกสถาบันมีความสำคัญ และมีอิทธิพล ต่อการปลูกฝังและการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กทั้งนั้นและถ้าหากทุกฝ่ายทุกสถาบันให้ความร่วมมือกันในการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในตัวเด็ก โดยเฉพาะเด็กในระดับประถมศึกษา ซึ่งควรจะได้รับ การปลูกฝังก่อนตามคำกล่าวที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย” เพราะหากเด็กวัยนี้ได้รับการปลูกฝังอย่างจริงจังแล้ว เขาก็จะสามารถพัฒนาได้ดีในวัยต่อ ๆ ไป

๒.๗ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียน

กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมีวิธีการที่หลากหลายในบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับบริบทที่มี และบางทีอาจจะมีการปลูกฝังแต่ก็เป็นการปลูกฝังแบบฉาบฉวย ไม่เกิดผลที่ถาวร ซึ่งในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นจำเป็นต้องสร้างขึ้นตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเพื่อให้เด็กเกิดความตระหนักในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริงการปลูกฝังและหล่อหลอมให้เด็กเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมนั้น จะต้องมีการดำเนินงานร่วมมือกันทุกฝ่าย ทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียน ด้วยความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ในเรื่องของหัวข้อคุณธรรมจริยธรรมหรือโน้ตชนของคุณธรรมจริยธรรม จะต้องตรงกันทั้งสังคมนอกโรงเรียนและในโรงเรียนด้วย เพื่อให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมมีลักษณะคงตัว คือ เป็นที่ยอมรับโดยปราศจากข้อสงสัย หรือเป็นไปเพื่อความอยู่รอดของตนเอง และสังคม ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่จึงจำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนอย่างเร่งด่วน

สมพงษ์ จิตระดับ ได้กล่าวถึงแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนไว้ดังนี้

๑. ในการสอนจริยธรรมศึกษา โรงเรียนควรเพิ่มเติมหลักธรรมและแนวคิดทาง พุทธศาสนาให้แก่แก่นักเรียนด้วย

๒. การส่งเสริมการปฏิบัติเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การยกย่องชมเชย และการประกาศเกียรติคุณนักเรียน เป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๓. การให้การอบรม หรือการให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมควรพยายามกระทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย จะได้ผลและน่าสนใจกว่า

^{๔๔}ไสว มาลาทอง, (๒๕๔๗),คู่มือการศึกษาจริยธรรม, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, หน้า ๓๔-๓๕.

๔. โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชิดกับวัด ซึ่งอยู่ในชุมชนนั้น โรงเรียนจึงควรจัดกิจกรรมที่ก่อประโยชน์ แก่หลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดโครงการธรรมทายาท เพื่อบวชเป็นสามเณร ในระหว่างปิดภาคการศึกษาด้วย

๕. โรงเรียน คณะครูร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด เช่น พบปะพูดคุย เยี่ยมเยียนตลอดจนปรึกษาหารือ ร่วมกันตามโอกาสและความเหมาะสม ครูควรหาโอกาสติดตามผลนักเรียนแต่ละคน ตามสภาพที่เกิดขึ้นในครอบครัวของนักเรียนด้วย

๖. การจัดสิ่งแวดล้อมบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน และห้องเรียนจะต้องสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีวินัยอยู่เสมอ ทั้งควรเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสิ่งแวดล้อมบางอย่างที่น่าสนใจ และชวนติดตามเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ เช่น การติดรูปการ์ตูนทางคุณธรรมจริยธรรมคติสอนใจ การจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น

๗. ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจะได้มีการร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ กำหนดแผนงาน การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน

๘. ควรจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่เพื่อจะได้โอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสพการณ์ตลอดจนวิธีดำเนินงานการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมระหว่างโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น

๙. โรงเรียนควรดำเนินการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรเร่งรัดหรือรีบร้อน เพื่อให้เห็นผลงานในระยะเวลานั้น ๆ เป็นอันขาด

๑๐. ควรพิจารณาบุคคลในชุมชนที่มีคุณธรรมดีเด่นมาร่วมเป็นวิทยากรบรรยาย^{๔๔}

จากแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กนั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน การกำหนดระเบียบข้อบังคับ การควบคุมติดตามผล ฯลฯ เป็นต้น รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้สอดคล้องกับการสอนของครู และการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและครบขั้นตอน

๒.๘ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา

สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนทุกคน เพราะสถานศึกษาถือว่าเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับนักเรียนเป็นอันดับสองรองจากสถาบันครอบครัว และสังคมก็คาดหวังว่า เด็กจะเป็นคนดีด้วยการอบรมสั่งสอนของครู และเห็นว่าสถาบันการศึกษาต้องมีส่วนรับผิดชอบเป็นพื้นฐานโดยตรง สถานศึกษาควรมุ่งมั่นตั้งใจในการดำเนินการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนโดยผ่านกระบวนการและ กิจกรรมที่หลากหลาย ด้วยความร่วมมือของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เด็กนักเรียน จะต้องได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

^{๔๔}สมพงษ์ จิตระดับ, (๒๕๔๙), การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา, (พิมพ์ครั้งที่ ๔), กรุงเทพฯ: โอ. เอส.พรินท์ติ้งเฮาส์, หน้า ๑๖๔-๑๖๕.

กรมวิชาการ ได้กล่าวถึงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมว่า ต้องดำเนินการพัฒนาร่วมกันทั้งระบบในโรงเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สำหรับขั้นตอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน มี ๗ ขั้นตอน คือ

๑. ศึกษาปัญหาเพื่อกำหนดปรัชญา นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียน
๒. จัดตั้งองค์กรในโรงเรียนและพัฒนาบุคลากร
๓. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน
๔. จัดตั้งองค์กรนักเรียน
๕. จัดกิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัย
๖. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
๗. ประเมินผล

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

๑. แนวทางในการศึกษาปัญหาเพื่อกำหนดปรัชญา นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนมีดังต่อไปนี้

๑.๑ สสำรวจสภาพปัญหาในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ ภายในโรงเรียน เช่น การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทนว่า อยู่ในสภาพเช่นไร เป็นต้น

๑.๒ พิจารณาแนวโน้มในอนาคตที่สังคมต้องการให้มีคุณลักษณะอย่างไร เช่น สังคมต้องการให้คนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น

๑.๓ นำผลจากการดำเนินในข้อ ๑ และ ๒ มาพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นปัญหา และ ในอนาคตสังคมต้องการให้คนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

๒. แนวทางในการจัดตั้งองค์กรในโรงเรียนและพัฒนาบุคลากร

๒.๑ แนวทางในการจัดตั้งองค์กรในโรงเรียน

๒.๒.๑ การจัดตั้งองค์กร รูปแบบในการจัดองค์กรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัยทั้งระบบโรงเรียน

๒.๒.๒ บทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ มีดังต่อไปนี้

๒.๒.๒.๑ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร

๑. ให้นโยบายมอบหมายงานตั้งคณะทำงาน

๒. ให้การสนับสนุนทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินงาน ของฝ่ายต่างๆ เช่น ติดต่อกับชุมชน เป็นต้น

๓. ติดตามกำกับดูแล

๒.๒.๒.๒ บทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน

๑. สำรวจปัญหา

๒. เสนอแนะกิจกรรมในหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา และดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ

๓. ทำหน้าที่ประสานงาน สร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น จัดประชุมชี้แจง

๔. ติดตามผล กระบวนการทำงาน สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

๒.๒.๒.๓ บทบาทและหน้าที่ของครู

๑. ร่วมมือเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและดำเนินงาน ทั้งการเผยแพร่การสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๒. ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

๓. หาวิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

๒.๒.๒.๔ บทบาทหน้าที่ขององค์กรนักเรียน

๑. ช่วยดูแลกำกับการปฏิบัติตนของนักเรียน

๒. สร้างความสำนึกให้นักเรียนประพฤติตัวให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นทั้งตัวนักเรียนในองค์กรและนักเรียนอื่น

๒.๒.๒.๕ บทบาทและหน้าที่ของที่ปรึกษา คือ ให้คำปรึกษาและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาจิตพิสัย

๒.๒ แนวทางในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน เป็นหน้าที่ของผู้บริหารและคณะทำงาน ซึ่งมีดัง ต่อไปนี้

๒.๒.๑ ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจในแนวทางพัฒนาจิตพิสัย

๒.๒.๒ ใช้ระบบในการพัฒนา เช่น แบ่งกลุ่มการทำงาน และมีหัวหน้ากลุ่มรับผิดชอบ

๒.๒.๓ อบรมผู้สอนนักเรียน

๒.๒.๔ จัดประชาสัมพันธ์ เช่น ข่าวสาร จุลสารให้ความรู้ จัดหมาย ข่าว เป็นต้น

๒.๒.๕ ติดตามผล

๓. แนวทางในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีแนวทางดังนี้

๓.๑ จัดประชุมชี้แจง

๓.๒ ขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองประเมินการพัฒนาจิตพิสัยของนักเรียนที่บ้าน

๓.๓ จัดให้มีการพบปะผู้ปกครอง เช่น การเยี่ยมบ้าน หรือเชิญมาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียน ครูไปร่วมกิจกรรมสำคัญที่หมู่บ้าน

๓.๔ ครูควรจัดกิจกรรมพัฒนาจิตพิสัย เมื่อเด็กนำไปปฏิบัติให้ผู้ปกครองเห็นจะทำให้ผู้ปกครองเห็นคุณค่าและเกิดความสำนึกที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาจิตพิสัย

๓.๕ โรงเรียนขอความร่วมมือจากสถาบันทางศาสนาในชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเข้า มาช่วยกันพัฒนาจิตพิสัย

๔. แนวการจัดองค์กรนักเรียน เป็นการจัดให้นักเรียนทำงาน เช่น จัดสถานนักเรียน จัดกลุ่มสื่อนักเรียน เป็นต้น เพื่อบริการนักเรียนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาจิตพิสัย ซึ่งการจัดองค์กรของนักเรียนและการบริการอำนวยความสะดวกต่างๆ นี้ อาจจะทำโดยนักเรียนหรือครูก็ได้

๕. แนวการจัดกิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาจิตพิสัยในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ในห้องเรียนนั้นครูทุกคนต้องมีความพร้อมใจที่จะร่วมกันจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้สอดคล้องกับปรัชญาโรงเรียนด้วย การร่วมกันกำกับดูแลนักเรียนให้เป็นไปตามข้อตกลง เช่น การตรงต่อเวลา ครูทุกคนต้องร่วมกันดูแลเรื่องการเข้าห้องเรียน การส่งงานของนักเรียนให้ตรงเวลา เป็นต้น

๖. แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่

๖.๑ การจัดชุมนุมต่างๆ

๖.๒ การจัดประกวดต่างๆ

๖.๓ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพัฒนานิสัย เช่น การจัดกิจกรรมแบบ ๕ ต

ต ที่ ๑ ตระหนัก คือ สร้างกิจกรรมให้นักเรียนตระหนักว่า ตนเองเป็นคนอย่างไร

ต ที่ ๒ ตันแบบ คือ ให้นักเรียนหาว่าคนดีหรือต้นแบบที่ดีของสังคม เป็นอย่างไร

ต ที่ ๓ ตัวเสริมแรง คือ หาวิธีการเสริมแรงที่เด็กทาดิ เป็นการเสริมแรงกระตุ้นให้คนอื่นเห็นเป็นแบบอย่าง

ต ที่ ๔ ควบคุมตนเอง

ต ที่ ๕ ติดตามประเมินผล

๗. แนวทางการประเมินผลการพัฒนาจิตพิสัย ในการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายอย่างที่ครูควรประเมิน เช่น สภาพแวดล้อม ตัวนักเรียนตัวครู หรือกระบวนการที่ครูใช้ในการพัฒนา การประเมินอาจใช้ได้หลายๆ วิธี เช่น การสังเกต การประเมินตนเอง การสัมภาษณ์ การใช้สังคมมิติ การให้กลุ่มรายงาน เป็นต้น จากแนวคิดการ

ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา สามารถสรุปได้ถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมได้ดังนี้

๑. ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลาย เป็นตัวกำหนด การแสดงออกว่าควรทำหรือไม่ควรทำซึ่งจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่างๆ และช่วยประเมิน การปฏิบัติของเราและบุคคลอื่น

๒. ทำหน้าที่เป็นแบบแผนสำหรับการตัดสินใจ และแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ ทำให้เขาเลือกทางใดทางหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น การตัดสินใจปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต แทนที่ จะเลือกในทางช่วยพวกพ้อง หรือปฏิบัติในทางไม่สุจริต

๓. ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจหรือผลักดันของบุคคล^{๔๖}

ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องมีนโยบายปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ตัวนักเรียนทุกคน เพื่อที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข โดยมีแนวทางในการดำเนินการที่เป็นระบบและเห็นผลเป็นรูปธรรม นอกจากนี้สถานศึกษายังต้อง บูรณาการร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานอื่นเพื่อที่จะส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

จากแนวคิดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน หมายถึง การดำเนินการพัฒนาร่วมกัน ทั้งระบบในสถานศึกษา ตามโครงการ/กิจกรรม ที่โรงเรียน สนับสนุน ส่งเสริม ปลูกฝังพัฒนา สร้างเสริมการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบและ หลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม

สรุปได้ว่า ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน หมายถึง อุปสรรคในการดำเนินการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผลในเป็นเหตุทำให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียน ไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างเต็มที่

๒.๘.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

^{๔๖}กรมวิชาการ, (๒๕๔๗),พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียน. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., หน้า ๖๗.

๑. ผู้บริหารสถานศึกษา คือ บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน

๒. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนเมื่อเข้ามาดำรงตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร มีดังนี้

๑. บทบาทการจัดการงานวิชาการ ได้แก่ งานหลักสูตร งานการสอน งานประเมินผลการเรียนการสอน และงานนิเทศการศึกษา

๒. บทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนวิชาการ ได้แก่ การจัดสายงานการจัดบุคลากรเข้าสายงาน การจัดการทรัพยากรและเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงาน การจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้บุคลากร การวางแผนดำเนินงาน การจัดประเมินผลการทำงาน

๓. บทบาทหน้าที่ในการประสานงาน การประสานงานของผู้บริหารมีเหตุผล ที่สำคัญคือ การให้งานต่างๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานย่อยที่อยู่ในโรงเรียนได้ดำเนินการไปอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กันเพื่อให้งานของโรงเรียนบรรลุตามที่กำหนดไว้

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๕๓ อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษา กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ตามกฎหมายการศึกษากำหนดไว้ดังนี้

๑. การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาตรา ๒๒)

๒. การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม (มาตรา ๒๓)

๓. จัดการประเมินผู้เรียน พิจารณาจากพฤติกรรมการเรียนและกิจกรรม (มาตรา ๒๖)

๔. จัดทำสำมะโนของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ (มาตรา ๒๗ วรรค ๒)

๕. ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็ง ของชุมชน (มาตรา ๒๙)

๖. พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน (มาตรา ๓๐)

๗. บริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ตามที่กระทรวงกระจายอำนาจให้ (มาตรา ๓๙)

๘. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา ๔๐)

๙. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา (มาตรา ๔ วรรค ๔)

๑๐. จัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน (มาตรา ๔๘)

๑๑. ให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐาน ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาตามคำ ร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ที่ทำการประเมินคุณภาพนอกสถานศึกษา (มาตรา ๕๐)

๑๒. ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (มาตรา ๕๗)

๑๓. ปกครอง บำรุงรักษา ดูแลใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและเป็นทรัพย์สินอื่นรวมทั้งจัดหารายได้จากบริการของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบายวัตถุประสงค์ และภารกิจหลักของสถานศึกษา (มาตรา ๕๘ วรรค ๑)

๑๔. พัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (มาตรา ๖๕) ๑๕. พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (มาตรา ๖๖) Gorton (๑๙๙๓) เสนอบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ๑๗ ประการ คือ

๑. บทบาทการเป็นผู้กำหนดทิศทางการปฏิบัติงาน (Direction setter) ผู้บริหารจะต้องช่วยให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการชี้แจง ทำความเข้าใจเขียนวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

๒. บทบาทเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader catalyst) บทบาทนี้จำเป็นจะต้องมีความสามารถในการจูงใจ กระตุ้น และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์กร มีทักษะ ในกระบวนการกลุ่ม

๓. บทบาทเป็นนักวางแผน (Planner) จะต้องมีความสามารถในการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต เตรียมบุคลากรให้พร้อมในการรับมือกับสิ่งใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น มีความรู้ ความเข้าใจในการวางแผน

๔. บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ (Decision maker) บทบาทนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีต่างๆ ของการตัดสินใจ มีความสามารถในการตัดสินใจ

๕. บทบาทเป็นผู้จัดองค์การ (Organizer) ผู้บริหารจำเป็นต้องออกแบบขยายงาน และกำหนดโครงสร้างขององค์การขึ้นใหม่ ผู้บริหารจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมขององค์การ

๖. บทบาทเป็นผู้เปลี่ยนแปลง (Change manager) ผู้นำจะต้องนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สถาบันเพื่อเพิ่มพูนคุณภาพของสถาบัน

๗. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์เข้าใจเครือข่ายของการสื่อสาร วิธีนี้เทศ เข้าใจระบบการรายงาน ที่ดีจึงจะสามารถประสานกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘. บทบาทเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด และการเขียน รู้จักใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อการสื่อสาร

๙. บทบาทเป็นผู้แก้ความขัดแย้ง (Conflict manager) ผู้บริหารจะต้องเข้าใจความขัดแย้ง จะต้องมีความสามารถในการต่อรอง โกล่เกลี่ย จัดการกับความขัดแย้งและแก้ปัญหาความขัดแย้ง

๑๐. บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา (Problems manager) ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการวินิจฉัย แก้ปัญหา

๑๑. บทบาทเป็นผู้จัดระบบ (Systems manager) ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ระบบและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง จะต้องเข้าใจในการนำทฤษฎีทางการบริหารไปใช้ประโยชน์

๑๒. บทบาทเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน (Instructional) ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจในระบบการเรียนรู้ การเจริญ และการพัฒนาการของมนุษย์ เข้าใจทฤษฎีการสร้างและพัฒนาหลักสูตร

๑๓. บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล (Personnel) ผู้บริหารต้องมีความสามารถ ในเทคนิคของการเป็นผู้นำการเจรจาต่อรอง การประเมินผลงาน และการปฏิบัติงานของบุคคล

๑๔. บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากร (Resource) ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการเงินงบประมาณ สามารถในการบริหารวัสดุ ครุภัณฑ์ การก่อสร้าง การบำรุงรักษา

๑๕. บทบาทเป็นผู้ประเมิน (Appraiser) ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการประเมินความต้องการ การประเมินระบบ วิธีการทางสถิติ และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

๑๖. บทบาทเป็นนักประชาสัมพันธ์ (Public relater) ผู้บริหารจะต้องมีทักษะ ในการสื่อความหมาย รู้จักวิธีสร้างภาพพจน์ที่ดี รู้จัก และเข้าใจการเผยแพร่ข่าวสารด้วยสื่อและวิธีการต่างๆ

๑๗. บทบาทเป็นประธานในพิธีการ (Ceremonial head) ผู้บริหารจำเป็นจะต้องใช้ความสามารถในบทบาทต่างๆ ที่กล่าวมา เพื่อแสดงบทบาทนี้

ธีระ รุญเจริญ ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาของ นักการศึกษาไว้ ดังนี้

๑. บทบาทในการบริหารงานบุคคล เมื่อมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากกระทรวงไปยัง สถานศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

โดยจะเป็นการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ ความรับผิดชอบของผู้บริหารจะมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะต้องบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดแล้ว จะต้องบริหารหน่วยงานให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด เช่น การสรรหาบุคคล การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งหรือการให้ความดีความชอบ การดำเนินการทางวินัย ผู้บริหารจะต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพ และมีลีลาการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านและสังคมที่ดี (Good Governance) อันได้แก่หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมหลักความคุ้มค่า และหลักความรับผิดชอบ

๒. บทบาทในการบริหารงบประมาณและการเงิน ผู้บริหารควรมีกระบวนการพิจารณาที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

๒.๑ การจัดทำงบประมาณ โดยสถานศึกษาเสนอเป้าหมายและความต้องการงบประมาณ ในขั้นตอนนี้ผู้บริหารจะต้องทำแผนงบประมาณระยะปานกลาง ๓ ปี ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย จำนวนนักเรียนล่วงหน้า ๓ ปี ประกอบด้วย การประมาณการงบประมาณ การกำหนดวงเงินงบประมาณขั้นต่ำ (Based Line Budget) ที่ต้องการขอในแต่ละปี

๒.๒ การจัดสรรงบประมาณ ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณโดยแบ่งออกเป็นงบลงทุน งบดำเนินการและงบรายหัว

๒.๓ การบริหารอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และได้ผลตามเป้าหมาย ทั้งงบลงทุน งบดำเนินการ และงบรายหัว ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ

๒.๔ การติดตาม ตรวจสอบ และรายงาน ผู้บริหารต้องมีความสามารถสูงในการติดตามตรวจสอบ และรายงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักเสมอว่า บทบาทของผู้บริหารในการบริหารงบประมาณและการเงิน จะอยู่ภายใต้การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการเสมอ

๓. บทบาทเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ ส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา และดูแลให้มีการประกัน คุณภาพการศึกษาที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยสรุปได้ดังนี้

๓.๑ ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญและมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพทางการศึกษา

๓.๒ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในสถานศึกษา

๓.๓ สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน และการประกัน คุณภาพภายนอก ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา

๓.๔ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาระบบการประกัน
คุณภาพภายในสถานศึกษา

๓.๕ เตรียมวางแผนและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศภายใน
สถานศึกษา

๓.๖ การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษา

๓.๗ การตรวจสอบและติดตามการสร้างเครื่องมือในการประเมิน
การดำเนินการประเมินการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการเขียนรายงานการประเมินตนเอง

๓.๘ การรับการประเมินภายนอก ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญ คือ
เป็นแกนนำในการเตรียมการหรือวางแผนให้สถานศึกษาพร้อมกับการประเมิน เป็นผู้ประสานงานและ
ผู้อำนวยการอำนวยความสะดวกเป็นผู้ชี้แจงทำความเข้าใจหรือให้ข้อมูลสารสนเทศเพิ่มเติมแก่คณะผู้ประเมิน
ภายนอก เป็นผู้ตรวจสอบและลงนามรับทราบในการรายงานการประเมินของคณะผู้ประเมินภายนอก
และ นำผลการประเมินภายนอก ไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๔. บทบาทในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารมีบทบาท
สำคัญในการสนับสนุนครู ซึ่งเป็นบุคลากรหลักและมีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

๔.๑ สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

๔.๒ การพัฒนาหลักสูตร

๔.๓ การจัดหาแหล่งการเรียนรู้

๔.๔ การวิจัยในชั้นเรียน

๔.๕ การจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้

๔.๖ การจัดหางบประมาณสนับสนุน

๔.๗ การเผยแพร่ผลงาน

๔.๘ การให้ขวัญกำลังใจ

๔.๙ บทบาทในการสนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน

๔.๑๐ บทบาทในการกำกับติดตาม และประเมินผล

๕. บทบาทในการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารมีบทบาทดังนี้

๕.๑ การพัฒนาครูให้สามารถปฏิบัติงานปฏิบัติการเรียนรู้

๕.๒ การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู

๕.๓ การพัฒนาความก้าวหน้าของครู^{๔๗}

ธีระ รุญเจริญ ได้กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารที่ผ่านมาได้แก่เรื่องบุคลากร เรื่องของนักเรียน เรื่องโรงเรียนกับชุมชน การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การเงินและการจัดการ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และความสัมพันธ์ระหว่างงานต่างๆ การวางแผนการจัดองค์การ การนำและการควบคุม และในปัจจุบันนี้ ผู้บริหารต้องเพิ่มการฝึกฝนทางการเป็นผู้นำทางการสอน และผู้นำทางการสอนจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้อยู่เสมอ คือ

๑. สามารถทำงานร่วมกับครูในโรงเรียน
๒. สามารถแบ่งปันความรู้ทางการวิชาการกับผู้ร่วมงาน
๓. การนำกระบวนการประเมินผลไปใช้
๔. การที่จะรู้ว่าอะไร ที่กำลังเกิดขึ้นในทุก ๆ ชั้นเรียน
๕. การจัดหาบทความที่เป็นประโยชน์หรือผลงานวิจัยต่างๆ ให้กับครูทางใดก็ได้พยายามที่จะพูด หรือเสนอผลงานวิจัยที่ค้นพบที่คิดว่าเป็นประโยชน์กับโรงเรียนและครูเป็นสิ่งกำลังทันสมัยโดยให้ครูคิดว่าเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้ครูได้คิดตามเท่านั้น

๖. บทบาทในการพัฒนาตนเอง

๗. บทบาทในการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณครู ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการได้ ดังนี้

- ๗.๑ ใช้จรรยาบรรณครูเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการประเมินครู
- ๗.๒ ใช้จรรยาบรรณครูเป็นเครื่องมือในการบริหารด้วยการสอดส่องดูแลและควบคุมความประพฤติ และการปฏิบัติของครู
- ๗.๓ ประเมินครูเป็นรายบุคคล
- ๗.๔ ให้ครูประเมินตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู แล้วกำหนดแนวทางในการพัฒนา
- ๗.๕ นิเทศ ควบคุม ตรวจสอบ และปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

^{๔๗}ธีระ รุญเจริญ, (๒๕๔๙),การบริหารเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้, กรุงเทพฯ: เอลโล่การพิมพ์, หน้า ๘๒.

๘. บทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ผู้บริหารมีบทบาท ดังนี้

๘.๑ บทบาทวิเคราะห์สภาพชุมชนและท้องถิ่น

๘.๒ บทบาทการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชนและท้องถิ่น

๘.๓ บทบาทในการสนับสนุนและพัฒนาชุมชน

๘.๔ บทบาทการมีส่วนร่วมกับการบริหารส่วนท้องถิ่น

บทบาทของผู้บริหารในโรงเรียนในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญสรุปได้ ดังนี้

๑. เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน

๒. เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM)

๓. เป็นผู้นำด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้

๔. เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการ

๕. เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๖. เป็นผู้นำในการบริหารงานประชาธิปไตย โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน

๗. เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์

๘. เป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

๙. เป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๑๐. เป็นผู้นำในการจัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา^{๔๘}

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะดำเนินการบริหารสถานศึกษางาน ในโรงเรียนนอกจากจะดำเนินการในเรื่องบริหารบุคลากร บริหารงานทั่วไป บริหารแผนงานและงบประมาณ และบริหารวิชาการ ผู้บริหารควรมีบทบาทในด้านเป็นผู้นำทางวิชาการ

^{๔๘}ธีระ รุญเจริญ, (๒๕๕๙),การบริหารเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้,กรุงเทพฯ: เบลโล่การพิมพ์, หน้า ๑๐๑.

โดยเฉพาะหลักสูตรตามพ.ร.บ.การศึกษา ๒๕๔๒ ผู้บริหารจะต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดี สามารถนำสถานศึกษาไปสู่ทิศทางที่กำหนด เป็นผู้นำการประสานสัมพันธ์เป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดี ทั้งในโรงเรียนชุมชน และองค์กร ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและกันเป็นนักประชาสัมพันธ์โดยบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้กับบุคลากรในโรงเรียนทั้งด้านวิชาการ งานกิจการนักเรียน และงานอื่นๆ ส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ

๒.๘.๒ ผู้บริหารโรงเรียนกับแนวทางส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

กิตติมา ปรีดีติลล การศึกษาจะสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเจริญงอกงาม ทั้งด้านความรู้และความประพฤติ แต่ในการปฏิบัติจะมีข้อที่น่าสังเกตว่า การศึกษามักจะเน้นการสร้างสรรค์ทางวิชาการเพื่อบ่มิงานวิชาการเป็นเลิศแล้วลืมส่งเสริมด้านจริยธรรม จุดนี้จึงเป็นสาเหตุให้การศึกษาไม่สามารถพัฒนาคนให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมได้โดยสมบูรณ์ ดังนั้น บทบาทในการจัดการศึกษาของผู้บริหารหรือผู้นำในองค์กร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสำเร็จของหน่วยงานนั้น ๆ ในระบบโรงเรียนผู้บริหารได้รับมอบหมายให้ดูแลและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งกำหนดแน่ชัดว่าผลสำเร็จของการบริหารงานขึ้นอยู่กับภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร^{๔๙}

เกษม สิริสัมพันธ์ เป็นที่ตระหนักกันทั่วไปว่า กิจการงานขององค์กรใด ๆ ก็ตาม จะประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารหรือการจัดการของผู้นำในองค์กรนั้น ๆ เป็นสำคัญ ในระบบโรงเรียน กล่าวได้ว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ควบคุมดูแลบังคับบัญชากิจการต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา อย่างไรก็ตาม การที่มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาวางไว้อย่างแน่ชัด แต่หากขาดผู้นำที่จะทำให้จุดมุ่งหมายนั้น ๆ บรรลุผลสำเร็จออกมา จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ก็ไร้ผล ผลสำเร็จในการบริหารงานจึงขึ้นอยู่กับภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) ของผู้บริหารเป็นอย่างมากกล่าวคือ ถ้าผู้บริหารเป็นผู้นำที่ดีก็จะสามารถนำผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพอีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า ผู้บริหาร คือผู้กำหนดทิศทางของสถาบัน เป็นผู้ถือคบเพลิงเดินนำหน้าครู อาจารย์ทั้งหลาย ผู้บริหาร คือผู้จัดสั่งและดูแลควบคุมให้มีการปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่าง ในสถาบันให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงานโครงการ และภารกิจทั้งปวงตลอดจนเป็นผู้ส่งเสริมและกำกับให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยถูกต้องและเหมาะสม ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถและภาวะผู้นำที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติในสิ่งที่ผู้บริหารประสงค์จะให้ปฏิบัติ และให้ผู้ปฏิบัติพึงใจที่จะรับปฏิบัติในสิ่งที่ได้รับมอบหมายนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครู อาจารย์จะเป็นประการใด ย่อมเป็นไปตามสภาพการนำของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

^{๔๙}กิตติมา ปรีดีติลล, (๒๕๔๗), การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต, หน้า ๒๖๕.

จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของข้าราชการครูผู้ได้บังคับบัญชาโดยตรง^{๔๐} ในทำนองเดียวกันนี้ โรงเรียนมีภาระหน้าที่อย่างสำคัญโดยตรงต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่เยาวชนของชาติ ซึ่งจะเป็นสมาชิกของสังคมในภายภาคหน้า และเป็นบ้านแห่งที่สองของนักเรียนที่เป็นเป้าหมายหลักของนิสัยคุณธรรม คุณธรรมจริยธรรมให้ติดตัวเด็กต่อไป การเรียนการสอนคุณธรรม คุณธรรมจริยธรรมจะได้ผลอย่างแท้จริงหรือไม่ จึงมีส่วนการจัดการบริหารโรงเรียนอย่างมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ที่จะเกื้อหนุนการเรียนการสอนและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างถาวร ทั้งนี้เพราะการปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นความลำบากที่จะกระทำได้โดยการสอนอย่างเดียว ผู้บริหารที่เห็นการณ์ไกล และเข้าใจกระบวนการต่อเนื่องเหล่านี้จะมีส่วนช่วยส่งเสริมเพื่อสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างแท้จริง

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าคุณธรรมจริยธรรมนั้น มีหลักการสำคัญว่าด้วยการมุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดีตามแนวทางของพุทธศาสนา ซึ่งจะต้องอาศัยการโน้มน้าวให้มีทัศนคติที่ดีต่อหลักศาสนธรรมต่อเนื่องกันไปจนทัศนคตินั้นหนุนนำให้เกิดความมีศรัทธา ปสาทะ ขึ้นในจิตใจของตนเอง ซึ่งจะทำให้บุคคลได้ชื่อว่าเป็นผู้มี “จิตใจดี” และจิตใจที่ดีนี้เองที่จะเป็นเหตุปัจจัยให้บุคคลนั้นเป็นผู้คิดดี พูดดีทำดี ในที่สุดการโน้มน้าวลักษณะดังกล่าวนี้ โรงเรียนสามารถกระทำได้สะดวก ด้วยการนำแทรกไปในการให้การศึกษาของแต่ละชั้นเรียน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับแนวทางลักษณะการหมุนของตัวจักรใหญ่ในโรงเรียน คือผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนที่ได้ผลนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ต้องกำกับติดตามการปฏิบัติกิจกรรมให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และภารกิจอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจะกระทำให้ได้ผลขึ้นมาไม่ได้ด้วยวิธีการสอนเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องอาศัยการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมตลอดจนความประพฤติของครูในโรงเรียนให้สอดคล้องตามไปด้วย นั่นคือจะต้องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทั้งในรูปหลักสูตรแฝง และในรูปของการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนนั้น ควรได้มีการปฏิรูประบบโครงสร้างโดย ปรับปรุงหลักสูตร วิธีสอนเสียใหม่ และควรจะมีการเพิ่มหลักสูตรด้านนี้ให้มากขึ้นและให้สอดคล้องประสานกันทุกวิชา ผู้สอนวิชาอื่นก็มีหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนเช่นกัน

มีนักวิชาการศึกษาหลายท่านได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนและ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาคัดเลือกการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนได้ ๔ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

^{๔๐}เกษม สิริสัมพันธ์, (๒๕๔๗), นโยบายและแนวทางในการจัดการประถมศึกษา, ใน ฉลองเกษมพานิช(บรรณาธิการ), **คู่มือคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ**, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, หน้า ๑๓.

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดถึงกระบวนการ การจัดการเรียนการสอนตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ไว้ดังนี้คือ ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานและบทบาทจากผู้สอน ผู้ชี้แนะ มาเป็นผู้นำในการเรียนรู้ (Teacher as Leader) เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ โดยเสนอแนะวิธีการ และยุทธศาสตร์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ และค้นพบความรู้จากการปฏิบัติของตนเองจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆครูจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปสร้างองค์ความรู้ในสมอง (Constructivism) กระบวนการเรียนการสอนอาจแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. กระบวนการเรียนการสอนทั่วไป (Generic Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสืบเสาะ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการเสริมสร้างค่านิยม กระบวนการวิจัย กระบวนการเชิงเหตุผล กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

๒. กระบวนการเรียนการสอนเฉพาะ (Specific Learning) เป็นกระบวนการตามธรรมชาติของศาสตร์ซึ่งจะใช้ในการเรียนการสอนเฉพาะของกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้นๆ^{๕๑}

นิพนธ์ กิณาวงค์ แบ่งเป็น ๔ ประการ คือ การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน การจัดตารางสอน การกำหนดแบบเรียนและการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งกล่าวโดยละเอียดได้ว่า งานอันเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรงเริ่มตั้งแต่ การรับเด็กเข้าเรียน การจัดครูเข้าประจำชั้น การจัดตารางสอน การเตรียมงาน ก่อนเปิดเรียน การจัดบริการในด้านวัสดุหลักสูตร เช่น โครงการสอน ประมวลการสอน แบบเรียนระเบียบวิธีวัดผลสรุปประจำตัว บัญชีเรียกชื่อ สมุดประจำชั้น การจัดการบริการห้องสมุด หนังสือแบบเรียน หนังสืออ้างอิง ทั้งของครูและเด็กผู้เรียน การจัดการบริการสำหรับวัสดุอุปกรณ์การสอนให้ครูสามารถใช้ทำอุปกรณ์การสอนใช้ได้สะดวก และการจัดทำโครงการวัดผลการศึกษาไว้ ตลอดปีบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับงานด้านการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย

๑. การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน หมายถึง การแบ่งนักเรียนแต่ละระดับชั้นเป็นห้องๆ ในกรณีที่นักเรียนในระดับชั้นใดมีมากกว่า ๑ ห้องเรียน งานในด้านการแบ่งกลุ่มนักเรียนนั้นอาศัยแนวความคิดทางจิตวิทยา และความรู้ทางนวัตกรรมการศึกษาเข้ามาช่วย กล่าวคือผู้บริหารโรงเรียนควรเข้าใจในเรื่องความมุ่งหมายของการแบ่งกลุ่มเพื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม

^{๕๑}กระทรวงศึกษาธิการ,(๒๕๕๐), คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เห็นความมีวินัย และความเป็นประชาธิปไตย, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, หน้า ๓๕-๓๖.

๒. การจัดตารางสอน หมายถึง การกำหนดเวลาสำหรับการเรียนการสอน ในรอบสัปดาห์ในโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดตารางสอนไม่มีปัญหามากนักแต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่การจัดตารางสอนเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียนอาจจะเป็นผู้กำหนดตารางสอนเอง หรือแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมกันกำหนดก็ได้ ตารางสอนของโรงเรียนต้องกำหนดรายวิชาและเวลาเรียนให้ครบตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และคำนึงถึงธรรมชาติของรายวิชาต่างๆ ว่าควรกำหนดในช่วงเช้าหรือบ่าย และประการสำคัญจะต้องคำนึงถึงปริมาณการสอนของครูไม่ให้ได้เปรียบเสียเปรียบกันมากนัก

๓. การกำหนดแบบเรียน แบบเรียนแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ แบบเรียนบังคับใช้และแบบเรียนอ่านประกอบ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดแบบเรียนบังคับใช้ในโรงเรียนต่างๆ จึงไม่มีปัญหาในการใช้แบบเรียนบังคับ สำหรับแบบเรียนอ่านประกอบนั้น เป็นแบบเรียนของสำนักพิมพ์เอกชนที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้ในการเรียนได้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรู้จักการเลือกแบบเรียนอ่านประกอบที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนโดยปกติผู้บริหารโรงเรียนควรพยายามหาแบบเรียนเหล่านี้มาไว้ในห้องสมุดของโรงเรียน และส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้ใช้แบบเรียนเหล่านี้อย่างกว้างขวาง และช่วยกันวิจารณ์หนังสืออ่านประกอบเหล่านั้นว่าดีหรือไม่ดีเพียงใด เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่หรือไม่

๔. การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การใช้อุปกรณ์การศึกษาและเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสนใจในบทเรียนมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูใช้อุปกรณ์การสอน เช่น แผนภูมิ ป้ายสาธิต หุ่นจำลอง เครื่องบันทึกเสียง ภาพยนตร์ ฯลฯ ส่งเสริมให้ครูรู้จักทำอุปกรณ์การสอน การใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี การเลือกอุปกรณ์การสอนให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของบทเรียน^{๔๒}

ดังนั้น งานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอน เกี่ยวกับการวางแผนการจัดกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน การจัดครูประจำวิชาและชั้นต่างๆ การจัดตารางสอน การจัดให้มีสื่อการเรียน หนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ การจัดห้องสมุด หรือมุมหนังสือ การสอนซ่อมเสริม รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตร งานดังกล่าวจะบรรลุเป้าหมายได้นั้น ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

๑. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน
๒. จัดให้มีโครงการปรับปรุงการเรียนการสอน อาจเป็นโครงการระยะสั้นและระยะยาว
๓. จัดตารางสอนให้เหมาะสมและยืดหยุ่นได้
๔. จัดทำแผนการเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น

^{๔๒}นิพนธ์ กินาวงศ์, (๒๕๔๙), **หลักการบริหารการศึกษา**, (พิมพ์ครั้งที่ ๒), พิษณุโลก: ตระกูลไทย, หน้า ๖๘.

๕. จัดเตรียมสถานที่ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น ห้องเรียน ห้องเฉพาะ วิชาโรงฝึกงาน เป็นต้น

๖. ส่งเสริมการจัดห้องสมุด ตำรา หนังสืออ้างอิง ทั้งของครูและของเด็ก

๗. สนับสนุนส่งเสริมการจัดหาหนังสือที่ตีมีประโยชน์ แนะนำให้ครูศึกษาหาความรู้

๘. จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยกันแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

๙. ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ภายนอกโรงเรียนรวมทั้งเผยแพร่ กิจกรรมต่างๆ

๑๐. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม

๑๑. สนับสนุนส่งเสริมการผลิตและการใช้สื่อการเรียน

๑๒. การจัดบริการวัสดุอุปกรณ์ให้ครูสามารถที่จะทำและใช้สื่อการเรียน ได้สะดวก

๑๓. สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู เพื่อประสิทธิภาพของงาน

๑๔. การจัดครูเข้าสอนเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ

๑๕. จัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ กระบวนการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการ ซึ่งได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับการวางแผน การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ การนิเทศการศึกษา การช่วยเหลือส่งเสริมครูเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนด้านจริยธรรม

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ได้แก่ กิจกรรมการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติรวมทั้ง นิเทศการสอน การช่วยเหลือและส่งเสริมครู

๒. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

บุญยัง เชื้อนิลอ้างถึงใน ก่องแก้ว เจริญอักษร การจัดสภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพราะสภาพแวดล้อมที่ดีมีส่วนให้นักเรียนรู้สึกอยากเรียนและเกิดประสิทธิภาพในการเรียนเพิ่มขึ้น อีกทั้งเป็นตัวกระตุ้นผู้เรียนให้มีความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนเจตคติไปในทางที่ดี ปกติแล้วการรับรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นหลังจากมีการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกที่มากระตุ้นประสาทสัมผัสของผู้เรียนโรงเรียนเป็นสถานที่อบรมนักเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม การจัดสภาพแวดล้อมให้เกื้อกูลต่องานส่งเสริมจริยธรรมนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องกำหนดขอบข่ายให้ครอบคลุมไปถึงสิ่งทั้งปวงในโรงเรียนได้แก่ อาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียนวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนกระบวนการเรียนการสอน และการประพฤติปฏิบัติของบุคลากรทุก

ฝ่ายทุกคนในโรงเรียน เพราะทั้งหลายเหล่านี้ คือสภาพแวดล้อมของนักเรียนที่ต่างมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียนได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมจึงมีการปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา ผลจากการปฏิสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์จะมีลักษณะอย่างไร ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัวเขาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่แผนพัฒนาจริยธรรมศึกษาได้สรุปเป็นข้อสังเกตไว้ว่า ในการพัฒนาจริยธรรมศึกษาของเด็กวัยประถมศึกษา สภาพแวดล้อมที่มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง สื่อมวลชน และสิ่งแวดล้อมอื่น เนื่องจากเด็กในวัยนี้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่จำกัดอยู่ในบ้าน และในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ พฤติกรรมของครูผู้ปกครอง และสื่อมวลชนที่เข้าไปสัมผัสกับตัวเด็กจะเป็นองค์ประกอบที่หล่อหลอมให้เด็กแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจากเงื่อนไขที่ได้รับ อันจะเป็นผลต่อการพัฒนาจริยธรรมศึกษาใน ๒ ทิศทางคือ ถ้าหากครู ผู้ปกครอง ตลอดจนสื่อมวลชน ได้เอาใจใส่ดูแลนักเรียน คอยควบคุมแนะนำให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามอยู่เป็นประจำอย่างคงเส้นคงวา เด็กก็จะยึดถือและปฏิบัติตามจนเป็นนิสัยติดตัวตลอดไป แม้จะมีวัยสูงขึ้นและในขณะเดียวกัน ถ้าหากครูผู้ปกครอง สื่อมวลชน และสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวแบบอื่น ๆ ไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมที่ตนแสดงออกอันจะเป็นผลต่อพฤติกรรมของตัวเด็กแล้ว พฤติกรรมที่แสดงออกเหล่านั้นก็อาจจะเป็นตัวหล่อหลอมให้เด็กประพฤติดุปฏิบัติในสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาได้ เช่น การแสดงกิริยาอาการที่ก้าวร้าวรุนแรง ซึ่งเด็กจะยึดถือเป็นตัวอย่างและถือว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกได้ เพราะถือว่าผู้ใหญ่ทำได้เด็กก็น่าจะทำได้

ดังนั้นจึงควรจัดสภาพแวดล้อม เพื่อส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเปรียบดั่งบ้านที่ ๒ ที่นักเรียนจะต้องมาอาศัยคลุกคลีอยู่ด้วยเป็นเวลายาวนานการดำเนินชีวิตของนักเรียนทุกคนที่โรงเรียนในแต่ละวันจะมีคำสอนของครูเป็นเครื่องกำกับให้ดำเนินอยู่ในลู่ของผู้มีความรู้และความประพฤติดี โดยเฉพาะในด้านที่สอนให้เป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติดีนั้นกล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมและบรรยากาศทั้งปวงภายในบ้าน คือโรงเรียนนั้น ๆ ควรจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับคำสอนของครูด้วย เพื่อจะได้เกื้อหนุนให้นักเรียนเห็นจริงและเกิดความศรัทธามั่นคงที่จะปฏิบัติตามคำสอนของครูมากยิ่งขึ้นนี้ เกี่ยวกับประเด็นนี้ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมจริยธรรมไว้ดังนี้

๑. บริเวณโรงเรียนต้องมีความสะอาด มีไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีแก่สายตา จิตใจนักเรียนให้รักโรงเรียน
๒. ต้องปรับปรุงสถานที่ให้ดูศักดิ์สิทธิ์ น่าเคารพกราบไหว้
๓. จัดป้ายแสดงคติธรรม คำขวัญทางศาสนา ปรัชญาคุณธรรมติดประกาศให้นักเรียนเห็นชัดเจน
๔. มีกิจกรรมนักเรียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาหรือประเพณี วัฒนธรรม
๕. จัดงานประจำปีของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ทำงานเพื่อส่วนรวม มีความใกล้ชิดระหว่างครูกับนักเรียน มีการแสดงละครคติธรรมที่เน้นเรื่องความประพฤติจริยธรรม

๖. มีแบบอย่างที่ดีจากครู เช่น การทักทาย การทำความเคารพระหว่างครูกับครูการ ไม่คุยกันในห้องประชุม การไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียวใส่นักเรียน การใช้คำพูดที่ปราศจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำพูดส่อเสียด คำพูดเพื่อเจือกับนักเรียน การให้ความเอาใจใส่แก่นักเรียน เป็นช่องทางให้นักเรียนได้พบเห็นจริยธรรมจากการประพฤติปฏิบัติต่อกันของครู

การจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าว จำแนกออกเป็น ๒ ลักษณะคือ สภาพแวดล้อมทางกาย และสภาพแวดล้อมทางจิตใจ สำหรับสภาพแวดล้อมทางกาย เป็นสภาพที่นักเรียนรับรู้ด้วยตา มีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยของนักเรียนได้ง่าย ได้แก่ อาคารเรียนและบริเวณโรงเรียนที่สะอาดเป็นระเบียบ มีป้ายแสดงคำขวัญ คำสอน คติพจน์ ผลงานของนักเรียนผู้มีจริยธรรมดีเด่นมีพระพุทธรูป ภาพพุทธประวัติหรือสัญลักษณ์ของศาสนาอื่น รวมถึงการจัดนิทรรศการวันสำคัญ ทางศาสนา และการได้พบเห็นแบบอย่างที่ดีจากครู และบุคลากรอื่นในโรงเรียน^{๕๓}

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ด้านการจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดโรงเรียนในลักษณะพยายามเสริมสร้างให้องค์ประกอบด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ได้แก่ อาคารสถานที่บริเวณโรงเรียนโดยทั่วไป วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน กระบวนการเรียนการสอน การปฏิบัติงานของบุคลากร

๓. ด้านการจัดกิจกรรม

สมพงษ์ จิตระดับ ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การจัดกิจกรรมก็มีความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมตามหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริม เพราะการจัดกิจกรรมถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดในจิตใจของผู้เรียน ทั้งผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จะรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม และได้ซึมซับกิจกรรมที่เกี่ยวกับส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมไปโดยปริยายแก่นแท้ของความเป็นผู้มีจริยธรรมนั้น อยู่อยู่ที่การประพฤติ ปฏิบัติ การสอนหรือการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน โรงเรียนจึงควรต้องพยายามดำเนินการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติร่วมกันเป็นสำคัญ ซึ่งเรียกว่า “การจัดกิจกรรม” เนื่องจากกิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา สถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความสนใจ ความถนัด ตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือช่วยอบรมนักเรียนให้รู้จักปรับตัวเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบและความเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในระบอบประชาธิปไตย เป็นการสร้างประสบการณ์ตามความแตกต่างของนักเรียนเพื่อสร้างเจตคติที่ดี และพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ กิจกรรมในโรงเรียนมี ๒ รูปแบบ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมเสริมดังนี้กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อประกอบความเข้าใจในการสอนบทเรียนใดบทเรียนหนึ่ง การจัดกิจกรรมรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่สอนในเวลาเรียนอันจำกัดตามจำนวนคาบของวิชานั้น ๆ กิจกรรมเสริม เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิด

^{๕๓}บุญยัง เชื้อนิล, (๒๕๔๙),สภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดอ่างทอง, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หน้า ๔๖-๔๘.

ประโยชน์อันแท้จริงกับการให้การศึกษาอบรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เป็นการจัดประสบการณ์ตามความแตกต่างของบุคคล กิจกรรมทั้ง ๒ รูปแบบ เรียกว่า กิจกรรมนักเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งได้จัดกิจกรรมบางส่วนอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และโครงการต่าง ๆ เป็นการพัฒนา ค่านิยม เจตคติ พฤติกรรมและบุคลิกภาพ โดยใช้กิจกรรมบูรณาการสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรม ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ส่วนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในด้านจริยธรรมนั้น โรงเรียนทุกแห่งจัดเป็นกิจวัตร เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ การสวดมนต์ไหว้พระในวันสุดสัปดาห์ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเห็นและความต้องการของครู และนักเรียน หลักในการจัดกิจกรรมนักเรียนที่สำคัญ คือ ครูทุกคนและนักเรียนเอาใจใส่ต่อการดำเนินงานให้พร้อมเพรียงเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสนใจ กำกับติดตาม เพื่อให้การจัดกิจกรรมนักเรียนปราศจากอุปสรรคและสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ หลักการของการสร้างกิจกรรมนักเรียนบนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการคือ

๑. นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดกิจกรรม
๒. กิจกรรมสามารถพัฒนาการเรียนรู้ คุณสมบัติ เจตคติของผู้เรียนได้
๓. กิจกรรมต้องมีสาระความรู้ และความน่าสนใจ

นอกจากแนวคิดดังกล่าวแล้ว ในการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้นควรคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย คือ กิจกรรมควรมีสภาพเหมาะสมกับวัยและสภาพแวดล้อมปฏิบัติสม่ำเสมอคณะครูและผู้ปกครองนักเรียนร่วมมือกันผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมมือปรึกษาหารือกัน เพื่อร่วมแก้ปัญหาและอุปสรรคควรมีการยกย่อง ลงโทษ ชมเชย หรือให้รางวัลควบคู่กันไป กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมอีกประเภทหนึ่ง เป็นกิจกรรมของโรงเรียน แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนควรสอดแทรกการอบรมจริยธรรมให้นักเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม เพราะจะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมแห่งความเป็นผู้มีจริยธรรมได้อย่างแท้จริง โรงเรียนจึงควรจัดให้มีกิจกรรมภาคปฏิบัติตามโอกาสที่จะทำได้ เช่น พิธีทอดกฐินทอดผ้าป่า ฟังเทศน์ หรือทำบุญในโอกาสต่าง ๆ โดยนักเรียนปฏิบัติเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษา ซึ่งในส่วนของกิจกรรมทางศาสนา และวัฒนธรรมให้โรงเรียนดำเนินการ ดังนี้

- ๑.พานักเรียนออกไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น พาไปเวียนเทียน ไปชมวัดฟังเทศน์การแนะนำศึกษาสถานที่สำคัญ
๒. การจัดกิจกรรมศาสนาในโรงเรียน ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยายธรรมะการทำบุญตักบาตรในโรงเรียน การนิมนต์พระมาเทศน์ การหล่อเทียนพรรษา
๓. กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ ได้แก่ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การอบรมการให้คำแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัตินอกจากกิจกรรมดังกล่าว การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนอาจทำได้ตั้งนี้จัดทำโครงการประกาศเกียรติคุณและมอบรางวัลแก่นักเรียนประพฤติดี มีการจัดประกวดการ

เล่านิทานธรรมะหรือนิทานชาดกมีการจัดการแสดงของนักเรียน โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมและการคัดเลือกผู้นำนักเรียนด้านจริยธรรมเป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ด้านการจัดกิจกรรม หมายถึง การจัดทำแผนงาน โครงการ การประสานงาน การอำนวยความสะดวกส่งเสริมให้คณะครู นักเรียน ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับ ด้านการศาสนา วัฒนธรรม การส่งเสริมจรรยาบรรณ การบำเพ็ญประโยชน์ และการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้รับการฝึกหัด เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง เป็นการปลูกฝังพัฒนาลักษณะนิสัยนักเรียนในห้องงามด้วยหลักความรู้และความประพฤติดี

๔. ด้านการวัดและประเมินผล

ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การวัดผลประเมินผลถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้ผู้สอนได้รู้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่ได้ดำเนินการไปนั้นประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด แต่ทั้งนี้ การวัดและประเมินผล ต้องทำด้วยความเป็นจริง และด้วยวิธีการที่เหมาะสมการวัดและประเมินผล เป็นเครื่องมือชี้ความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนว่าพฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใดควรมีการแก้ไขข้อบกพร่องอะไรบ้าง และแก้ไขที่ใคร (ครูหรือนักเรียน) ในการวัดและประเมินผลนั้นจะต้องรู้ว่าอะไรวัดและประเมินอะไร แค่นั้นวัดอย่างไร ใช้อะไรวัดจึงจะทำให้ผลการวัดเชื่อถือได้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน มีทั้งการให้ความรู้ ความเข้าใจ การฝึกปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันจนเห็นคุณค่ายอมรับค่านิยมนั้น ๆ และยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย การวัดและประเมินผล จึงต้องให้ครอบคลุมพฤติกรรมที่จัดให้ ดังนั้นผู้บริหารควรได้ตระหนักและให้ความสนใจอย่างจริงจัง โดยมีการประเมินดังนี้

๑. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมนั้น ๆ เป็นความรู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอน หรือเรียนรู้กันมาว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ ทำแล้วได้รับการยกย่องสรรเสริญ ไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่นนอกจากนี้ยังรวมถึงความรู้ ความประพฤติว่าสิ่งใดไม่ควรทำ ไม่ควรประพฤติ เช่น ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งดี การลักขโมยเป็นสิ่งไม่ดี ไม่ควรกระทำ การวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมนี้สามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบ

๒. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์นั้น เหตุผลดังกล่าวช่วยให้ทราบเหตุผลจิตใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล ซึ่งกระทำบางอย่างอาจขัดกับความรู้สึกกับบุคคลส่วนใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลและสถานการณ์เป็นสำคัญ

๓. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเพียงใด ซึ่งส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ๆ เช่น บางคนอาจมีทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคโลหิต แต่บางคนอาจไม่เห็นด้วยกับการบริจาคโลหิตก็ได้ การวัดทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรมสามารถวัดได้ด้วยมาตราวัดทัศนคติแบบต่าง ๆ

๔. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้นแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เช่น การให้ทาน เสียสละเพื่อส่วนรวม และการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ฯลฯ พฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น การโกงสิ่งของเงินทอง การขโมยและการกล่าวเท็จ ฯลฯ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญให้มีความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำในทางดีและทางเลวของบุคคลส่งผลโดยตรงต่อความสุขและความทุกข์ของสังคมการสรุปผลการประเมินนักเรียนแต่ละคนควรนำผลจากการวัดของครู ผู้ปกครองหรือเพื่อน และผลที่นักเรียนประเมินตนเองมาประกอบกัน จึงจะสามารถสรุปการพัฒนาจริยธรรมคุณธรรม และค่านิยมของนักเรียนได้เที่ยงตรงยิ่งขึ้น ทั้งนี้ในการวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น ครูต้องวัดตามจุดประสงค์การเรียนการสอนที่ครูเขียนไว้ในแผนการสอนซึ่งได้วิเคราะห์ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้แล้ว โดยจุดประสงค์การเรียนการสอนจะมีทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยในการวัดจึงต้องวัดให้ครอบคลุมทั้ง ๓ ด้านวิธีการวัด ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การให้รายงานองกลวิธีระบายความในใจ สังคมมิติ ซึ่งวิธีวัดดังกล่าวผู้ประเมินอาจให้นักเรียนประเมินตนเองหรือผู้อื่นประเมิน(ครู เพื่อน ผู้ปกครอง) และถ้าจะให้การประเมินในแต่ละครั้งมีประสิทธิภาพจึงควรกำหนดเครื่องมือวัดให้สอดคล้องกับวิธีการนั้น ๆ ด้วย สำหรับในที่นี้จะนำเสนอวิธีการวัดเพียง ๓ ด้านคือ

๑. การสังเกต (Observation) เป็นการดูพฤติกรรมต่างๆ ที่บุคคลนั้นๆ แสดงออกด้วยสายตาในสถานการณ์หนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งสามารถเห็นพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ ในการสังเกตต้องกำหนดประเด็นหรือสิ่งที่จะสังเกตไว้ล่วงหน้าก่อน ขณะสังเกตต้องจดบันทึกไว้ด้วย ผลที่ได้จากการสังเกตจะตรงกับความเป็นจริงมากกว่าวิธีอื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสำรวจรายการ แบบจัดอันดับคุณภาพ

๒. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือวัดชนิดหนึ่งที่ใช้วัดพฤติกรรมทั้งด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัย การสัมภาษณ์มีลักษณะคล้ายกับการถามตอบด้วยวาจา(ปากเปล่า) แต่เป็นในลักษณะการพูดคุยที่มีจุดมุ่งหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบกับเครื่องมือวัดชนิดอื่นโดยเฉพาะการสังเกตได้เป็นอย่างดี การสัมภาษณ์เป็นวิธีการที่ได้เปรียบกว่าการสังเกตตรงที่ไม่ต้องรอคอยพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่แน่ใจว่าจะเกิดหรือไม่ เพราะเราสามารถถามได้ทันทีที่การสัมภาษณ์ที่ดีจะต้องมีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ลงในแบบสัมภาษณ์

๓. แบบทดสอบ (Test) เป็นวิธีการวัดซึ่งอาจทำได้โดยการถามตอบด้วยวาจา หรือให้เขียนตอบ ซึ่งลักษณะของคำถามอาจเป็นดังนี้

๓.๑ ถามความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ

๓.๒ ถามความรู้สึกโดยใช้สถานการณ์เป็นตัวเร้า ซึ่งสถานการณ์อาจใช้

๓.๒.๑ เรื่องราวที่เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ

๓.๒.๒ เรื่องราวที่เป็นรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ^{๔๔}

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การวัดและการประเมินเป็นเรื่องที่ดูเหมือนยากในความรู้สึกของครูผู้สอนอยู่แล้ว และเมื่อต้องนำ การวัดและประเมินมาใช้กับสิ่งที่ต้องประเมิน ที่มีลักษณะที่เป็นนามธรรม เช่น เรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งยากต่อการทำความเข้าใจหรือการเข้าถึงด้วยแล้วอาจทำให้ทุกฝ่ายเกิดความไม่มั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพผลการประเมินที่ได้ อย่างไรก็ตาม หากเราได้พยายามทำความเข้าใจสิ่งที่ประเมินให้กระจ่างได้ ก็จะทำให้เราสามารถวิเคราะห์หาองค์ประกอบสำคัญที่จะใช้เป็นเกณฑ์สำหรับการประเมินสิ่งนั้นได้ และเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนสภาพจริง การวัดจะเน้นกระบวนการที่เน้นความหมายของพฤติกรรมและความหมายของการแสดงออกตามสภาพจริงในการดำเนินชีวิต ระบบการประเมินจะเน้นที่การพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดที่ดีที่สุด เหมาะที่สุด สำหรับผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม จะไม่เน้นการวัดคุณธรรมเพื่อตัดสินให้ได้ - ตก แต่จะเน้นพัฒนาการที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ดีขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง หมายถึง การใช้เครื่องมือชี้วัดความสำเร็จของการส่งเสริมจริยธรรมและวัดพฤติกรรมนักเรียนตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมประกอบการสอนในวิชาต่าง ๆ ให้มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งสามารถโน้มน้าว กระตุ้น จูงใจ หรือปลูกฝังให้นักเรียนมีจริยธรรมที่ดีตามต้องการได้

๒.๙ บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต ๕ มีเขตรับผิดชอบทั้งสิ้น ๗ อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอหนองเรือ อำเภอภูเวียง อำเภอเวียงเก่า อำเภอหนองนาคำ อำเภอสีชมพู อำเภอภูผาม่าน และอำเภอชุมแพ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต ๕ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอชุมแพ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน ๒๖๐ โรงเรียน มีครูและบุคลากรจำนวน ๒,๘๗๑ คน มีนักเรียนจำนวน ๓๓,๗๐๙ คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต ๕ ได้กำหนด กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๔ โดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย วิทยาลัยฯ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์ ตัวชี้วัด ความสำเร็จ แนวทางหรือมาตรการการพัฒนาสู่ความสำเร็จ รวมทั้ง ค่านิยมขององค์กร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ค่านิยม

นำสมัย ใส่ใจบริการ ทำงานเป็นทีม

^{๔๔}สมพงษ์ จิตระดับ, (๒๕๔๙), การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา, (พิมพ์ครั้งที่ ๔), กรุงเทพฯ: โอ. เอส.พรินท์ติ้งเฮาส์, หน้า ๔๘.

วิสัยทัศน์ (Vision)

ภายในปี ๒๕๖๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ เป็นองค์กรคุณภาพชั้นนำ โดยน้อมนำศาสตร์พระราชา

พันธกิจ (Missions)

๑. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษามุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ (๓Rs ๘Cs)

๒. เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคให้แก่ประชากรวัยเรียนในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในรูปแบบที่เหมาะสมทัดเทียมกันตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

๓. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลายสู่การเป็นมืออาชีพ

๔. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

๕. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาน้อมนำ “ศาสตร์พระราชา” เป็นแนวทางในการจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

เป้าประสงค์ (Goals)

๑. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในรูปแบบที่เหมาะสมทัดเทียมกันตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

๒. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ (๓Rs ๘Cs)

๓. ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานอย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบที่หลากหลายสู่การเป็นมืออาชีพ

๔. สถานศึกษาทุกแห่งมีคุณภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ มีคุณภาพตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

๕. เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทุกแห่งน้อมนำศาสตร์พระราชาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กลยุทธ์ (Strategies)

๑. เพิ่มโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษา

๒. ยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

๓. เพิ่มศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

๔. บริหารองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

กลยุทธ์ที่ ๑ เพิ่มโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษา

เป้าหมายความสำเร็จ

๑. ประชากรวัยเรียนในเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาได้เข้าเรียนในระดับ

ป.๑ ร้อยละ ๑๐๐

๒. อัตราการออกกลางคันของผู้เรียนในสังกัดเขตพื้นที่ไม่มีหรือลดลง

๓. ผู้เรียนที่จบชั้น ป.๖ ได้เรียนต่อ ชั้น ม.๑ ร้อยละ ๑๐๐

๔. ผู้เรียนที่จบ ม. ๓ ได้เรียนต่อ ชั้น ม.๔ หรือเทียบเท่า ร้อยละ ๙๐ ขึ้นไป

๕. ผู้เรียนพิการ ด้อยโอกาส และผู้ที่มีความสามารถพิเศษได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาเต็มตามศักยภาพ ร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป

มาตรการ

๑. เร่งรัด ติดตาม การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนตามสำมะโนนักเรียน

๒. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ไม่อยู่ในทะเบียนราษฎร ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวองค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

๓. สร้างความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๔. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กไร้สัญชาติให้เต็มตามศักยภาพด้วยรูปแบบที่เหมาะสม

๕. ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษาให้ทั่วถึง

โครงการสำคัญ

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและส่งเสริมสนับสนุนการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๒ ยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

เป้าหมายความสำเร็จ

๑. ผู้เรียนในสังกัดผ่านเกณฑ์การประเมินการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณตามจุดเน้นของหลักสูตร ร้อยละ ๙๐ ขึ้นไป

๒. ผู้เรียนในสังกัดผ่านเกณฑ์การประเมินสมรรถนะสำคัญที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามที่กำหนดในหลักสูตร ร้อยละ ๙๐ ขึ้นไป

๓. คะแนนผลการทดสอบ NT ของนักเรียนชั้นป.๓ เพิ่มด้านใดด้านหนึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓ หรือเพิ่มขึ้นทุกด้าน

๔. คะแนนผลการทดสอบ O-NETของนักเรียนชั้น ป.๖และม.๓ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา

๕. ผู้เรียนร้อยละ ๑๐๐ มีความรู้คุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ ตามช่วงวัย

มาตรการ

๑. ปรับปรุงหลักสูตรในระดับปฐมวัยและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ และจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรตามความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น

๒. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง (Active Learning) เน้นทักษะกระบวนการ ให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งใน และนอกห้องเรียน

๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ส่งเสริมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ภาษาประเทศคู่ค้า และภาษาอาเซียนอย่างน้อย ๑ ภาษา

๔. พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลทุกระดับ ให้มีคุณภาพและมาตรฐานนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ

๕. พัฒนาผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษา ให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ให้มีความพร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

๖. สนับสนุนการผลิต จัดหาและใช้สื่อการเรียนการสอนเทคโนโลยี นวัตกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวกที่หลากหลายรวมทั้งการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ได้ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

๘. ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้การวัดและประเมินผล โดยเน้นให้มีการวิจัยในชั้นเรียน

๙. น้อมนำแนวพระราชดำริสืบสานพระราชปณิธานและพระบรมราโชบายด้าน การศึกษาหรือ ศาสตร์พระราชามาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้

๑๐. ปลุกฝังและเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย ความสามัคคี ความสมานฉันท์ สันติวิธี และยึดมั่นในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑๑. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ ตามช่วงวัย

๑๒. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น อาชญากรรม และความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ สิ่งเสพติดภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ ฯลฯ

๑๓. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ผ่านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และความเป็นพลเมือง

โครงการสำคัญ

โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑

กลยุทธ์ที่ ๓. เพิ่มศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

เป้าหมายความสำเร็จ

๑. ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนาตามสมรรถนะประจำสายงาน

๒. ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning community: PLC) และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติ (Active Learning)

๓. ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑

๔. ครูและบุคลากรทางการศึกษามีจิตวิญญาณของความเป็นครู ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

๕. ครูและบุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

มาตรการ

๑. พัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับ ยุค Thailand ๔.๐ ได้อย่างหลากหลาย

๒. พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถและจิตบริการ

๓. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning community: PLC)

๔. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติ Active Learning

๕. ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและการวิจัยทางการศึกษา

โครงการสำคัญ

โครงการยกระดับศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๔ บริหารองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

เป้าหมายความสำเร็จ

๑. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านการประเมินมาตรฐาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับดีมากขึ้นไป
๒. สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบประกันคุณภาพที่เข้มแข็ง
๓. สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีระบบกำกับ
ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
๔. สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีเครือข่ายความ
ร่วมมือในการบริหารจัดการ
๕. สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีระบบ
สารสนเทศ สื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
๖. ผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสียไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ มีความ
พึงพอใจในภาพรวมในระดับดีขึ้นไป

มาตรการ

๑. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพโดยใช้มาตรฐาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
๒. สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิ
บาล มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน
๓. สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัฒนาระบบกำกับ ติดตาม
ตรวจสอบและประเมินผลเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
๔. สร้างความเข้มแข็งในการยกระดับคุณภาพการศึกษารูปแบบเครือข่ายเช่น
เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา กลุ่มโรงเรียน
๕. สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัฒนาระบบสารสนเทศ สื่อสาร
และระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้
๖. พัฒนานวัตกรรมหรือการวิจัยในการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุค Thailand ๔.๐
๗. นำผลการดำเนินงานมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาการบริหารการจัดการศึกษาอย่าง
ต่อเนื่อง

โครงการสำคัญ

โครงการองค์กรคุณภาพชั้นนำ

หมายเหตุ

คุณภาพ หมายถึง คุณภาพของผู้เรียน บุคลากร และองค์กร

คุณภาพผู้เรียน หมายถึงคุณภาพตามทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ (๓Rs ๔Cs)

คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึงครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้จนเป็นที่ยอมรับตามสมรรถนะประจำสายงาน

คุณภาพองค์กร หมายถึง การบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนในสังกัดประสบผลสำเร็จสามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานได้

ชั้นนำ หมายถึง เป็นหนึ่ง เป็นแนวหน้า เป็นแบบอย่างของหน่วยงานอื่น

ตัวชี้วัด หมายถึงสิ่งที่บ่งบอกหรือแสดงให้เห็นว่า เป็นองค์กรคุณภาพชั้นนำ ได้แก่ เป็นแหล่งศึกษาดูงาน ผลสำเร็จด้านคุณภาพ ได้แก่ ผลการทดสอบระดับชาติ ได้แก่ O-NET, NT, PISA ผลการแข่งขันงานศิลปหัตถกรรม ผลการประเมินด้านต่างๆ เป็นที่ประจักษ์และสามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานจากหน่วยงานอื่น

ศาสตร์พระราชา หมายถึง แนวพระราชดำริ พระราชปณิธานและพระบรมราโชบายด้านการศึกษา

๒.๑๐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมไว้ดังนี้

๒.๑๐.๑ งานวิจัยในประเทศ

วิรัตน์ รัตนกำเนิด ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ฉะเชิงเทรา เขต ๑ พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ฉะเชิงเทรา เขต ๑ ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารในภาพรวมทั้ง ๓ ด้านและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาลำดับต่ำสุด ดังนี้ คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดระเบียบงานการใช้หลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผล^{๕๕}

^{๕๕}วิรัตน์ รัตนกำเนิด,(๒๕๕๑),บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ฉะเชิงเทรา เขต ๑,วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์,บทคัดย่อ.

ธิดาจิตต์ ทองขาว ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ๑) บทบาทของผู้บริหาร ในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามภาระงานโรงเรียนทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมระดับการปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการเงินและงบประมาณ ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ และด้านสัมพันธ์ชุมชน ๒) ปัญหาในการดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามภาระงานโรงเรียนทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมระดับการ ปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ๕ ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการเงินและงบประมาณ ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านบุคลากร และด้าน สัมพันธ์ชุมชน ส่วนด้านอาคารสถานที่ ระดับปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย^{๕๖}

ถนอม กุลจณีย์ ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑ พบว่า ๑) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความ คิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนอยู่ในระดับมากโดยภาพรวมและราย ด้าน ยกเว้นด้านการประเมินผลทางจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการกำหนดนโยบาย รองลงมาคือด้านการจัด สภาพแวดล้อม และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ๒) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความ คิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ น้อย ยกเว้นด้านการประเมินผลทางจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ด้านการจัดการ เรียนการสอน และด้านการกำหนดนโยบายตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการจัด กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนและด้านการจัดสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ๓) ข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๔) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นต่างกัน มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๕) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่ง หน้าที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและ รายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๖) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษาที่มีปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริม

^{๕๖}ธิดาจิตต์ ทองขาว, (๒๕๔๘), บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ใน โรงเรียน ประถมศึกษาสำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, บทคัดย่อ.

จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .
๐๕^{๕๗}

บุญชอบ นาคแนม ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต ๒ พบว่า ๑) สภาพการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต ๒ โดยภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ด้านการสอนและการนิเทศ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน และด้านบริหาร ส่วนด้านการประเมินผลทางจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ๒) ปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต ๒ โดยภาพรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ๓) แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต ๒ ด้านการบริหารโดยการจัดการกิจกรรมการส่งเสริมจริยธรรมต้องอยู่ในแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม โดยโรงเรียนต้องมีพระพุทธรูปเพื่อให้นักเรียนสักการะบูชาภายในโรงเรียน ด้านการสอนและการนิเทศ โดยให้ครูสอบแบบบูรณาการโดยสอดแทรกจริยธรรมทุกวิชาและมีการติดตามผลการนิเทศของครูเป็นระยะ ด้านกิจกรรมนักเรียน โดยการจัดการกิจกรรมควรเน้นที่พระ โดยนิมนต์พระมาแสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียนในวันสำคัญต่าง ๆ และควรให้นักเรียนแข่งขันตอบปัญหาวิชาการโดยเน้นเนื้อหาทางจริยธรรม ด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ควรให้ทุกฝ่าย เช่น ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วม และต้องกำหนดตัวบ่งชี้ให้ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้^{๕๘}

รุ่งตะวัน วัตรนันท์ ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน และพบปัญหา ๕ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านการบริหารส่งเสริมมากที่สุด คือ การประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจร่วมกัน และให้การส่งเสริมน้อยที่สุดคือ การคัดเลือกครูตามอาวุโสของการปฏิบัติงาน ส่วนพบปัญหาสูงสุด คือ ขาดงบประมาณ ในการดำเนินงานด้านส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ๒) ด้านการจัดกิจกรรม ส่งเสริมมากที่สุด คือ จัดกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง และให้การส่งเสริมน้อยที่สุด คือ กิจกรรมชมรมอาสาพัฒนา ส่วนพบปัญหาสูงสุด คือ นักเรียนขาดความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม ๓) ด้านการจัด

^{๕๗}ถนอม กุลจณีย์, (๒๕๔๘), การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา เลย เขต ๑, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, บทคัดย่อ.

^{๕๘}บุญชอบ นาคแนม, (๒๕๕๐), แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต ๒, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, บทคัดย่อ.

สภาพแวดล้อม ส่งเสริมมากที่สุดคือ การจัดนิทรรศการวันสำคัญในโอกาสต่าง ๆ และให้การส่งเสริม น้อยที่สุด คือ มีชุมนุมจริยธรรมในโรงเรียน ส่วนพบปัญหาสูงสุด คือ การจัดป้ายนิเทศ คำขวัญ เกี่ยวกับการส่งเสริมจริยธรรมไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ๔) ด้านการสอนและการนิเทศ ส่งเสริมมากที่สุด คือ การจัดการสอนโดยเน้นพฤติกรรมปฏิบัติจริง และให้การส่งเสริมน้อยที่สุด คือ การเขียนโครงการ บทความทางวิชาการ ส่วนพบปัญหาสูงสุด คือ คู่มือเอกสารประกอบการสอน ส่งเสริมจริยธรรมไม่เพียงพอสำหรับนักเรียน ๕) ด้านการวัดและประเมินผล ส่งเสริมมากที่สุด คือ คำนึงถึงการประเมินพฤติกรรมที่มีการประเมินหลาย ๆ ครั้ง และประเมินนักเรียนทั้งในห้องเรียนและ นอกห้องเรียนและให้การส่งเสริมน้อยที่สุด คือ ให้ผู้ใกล้ชิดสำรวจภายหลังกิจกรรมแต่ละครั้ง ส่วนพบ ปัญหาสูงสุดคือ เครื่องมือในการวัดและประเมินผลนักเรียนยังไม่มีหลากหลาย^{๕๙}

เบญจมาศ เอี่ยมอ้อม ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ๑) การส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดและวางแผนเชิงนโยบายมี ค่าเฉลี่ยสูงสุด ๒) ปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมผู้บริหารมีปัญหาในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยของ ปัญหาสูงสุด^{๖๐}

ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรศักดิ์ ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี ๑) ด้านการบริหาร โรงเรียนดำเนินการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนในระดับมาก และมีปัญหาในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหา มาก ๒ ประเด็น คือ ผู้บริหารให้ความสนใจการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมน้อยกว่าด้านการเรียนการ สอน และการขาดงบประมาณในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ๒) ด้านการจัด สภาพแวดล้อม โรงเรียนดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนใน ระดับมาก และมีปัญหาในระดับปานกลางที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่น ๆ คือ สถานที่สำหรับฝึก ปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมขาดความเหมาะสม ๓) ด้านการสอนและการนิเทศ โรงเรียนดำเนินการใน ด้านการสอนและการนิเทศเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมาก และมีปัญหาใน ระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่น ๆ คือ โรงเรียนมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาก

^{๕๙}รุ่งตะวัน วัตรนันท์, (๒๕๔๘), บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมจริยธรรมของ นักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี, วิทยานิพนธ์ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บทคัดย่อ.

^{๖๐}เบญจมาศ เอี่ยมอ้อม, (๒๕๔๓), การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ราชภัฏกำแพงเพชร, บทคัดย่อ.

เกินไปจนทำให้ครูผู้สอนละเลยการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ๔) ด้านการจัดกิจกรรมโรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับปานกลางและมีปัญหาในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นคือการแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนของโรงเรียนยังไม่ตรงประเด็น ๕) การประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนดำเนินการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดระบุว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ติดตามผลการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมโดยเน้นพฤติกรรมของนักเรียนในระดับมาก สำหรับปัญหาด้านการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลาง ที่มีปัญหามากกว่าประเด็นอื่นคือ ครูให้ความดูแล กำกับ ติดตามพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนไม่สม่ำเสมอและขาดข้อมูลที่เป็นตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน^{๖๑}

ถวิลวดีบุรีกุล และคณะ กล่าวว่าความเป็นพลเมืองเป็นสถานะของการเป็นพลเมืองของสังคมของประชาชนของชาติที่มีทฤษฎี เรื่องของสัญญาของสังคมที่ให้สิทธิและความรับผิดชอบแก่ประชาชนความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในชีวิต ของชุมชนในทางกฎหมายยังเป็นเรื่องที่เชื่อมระหว่างปัจเจกชนกับรัฐอีกด้วย และที่สำคัญจริงๆ การเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นพลเมืองที่มีคุณสมบัติเฉพาะที่จะนำประเทศไปสู่สันติสุขด้วยวิถีประชาธิปไตยซึ่งรวมถึงการมีอิสรภาพการพึ่งตนเองได้การมีสิทธิการเคารพสิทธิมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของระบบกฎหมายบ้านเมือง ไม่ใช่ความรุนแรงมีจิตสาธารณะเป็นต้นการที่ประเทศใดจะพัฒนา ประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปด้วยดีจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการรวมทั้งการที่ประชาชนมีความเป็นพลเมืองสูงด้วย^{๖๒}

วิชัย ต้นศิริ ได้สรุปความหมายของความเป็นพลเมืองว่ามี ๒ ลักษณะคือ หนึ่ง ความเป็นพลเมืองในความหมายเก่า คือการเป็นผู้รับ คอยแบมือรับทั้งผลบวกและลบจากนโยบายรัฐบาล การเป็นพลเมืองจึงเป็นเพียงผู้ตามผู้ปฏิบัติตามคำสั่งและกฎหมายอย่างเคร่งครัดเป็นพลเมืองที่ยอมรับอำนาจทางการเมืองอย่างเป็นทางการคือเป็นผู้อยู่ใต้การปกครองและ สอง ความเป็นพลเมืองในความหมายใหม่คือพลเมืองมีส่วนเป็นผู้กระทำ มีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวม มีความ

^{๖๑}ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์, (๒๕๔๗), การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บทคัดย่อ.

^{๖๒}ถวิลวดีบุรีกุล และคณะ, ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย, สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ ๑๓ เรื่องความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๕), หน้า ๒๙๒.

รับผิดชอบและพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ อันเป็นความหมายของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่พลเมืองต้องเข้าร่วมรับผิดชอบ^{๖๓}

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล ก็ได้ให้ข้อสรุปไว้ว่า ความเป็นพลเมือง(citizenship) ของระบอบประชาธิปไตยควรมีลักษณะที่หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง และเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาในสังคมของตนเอง คือต้องมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองขั้นพื้นฐานใน ๖ ประการ ได้แก่ หนึ่ง รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งตนเองได้ สอง เคารพสิทธิผู้อื่น สาม เคารพความแตกต่าง สี่ เคารพหลักความเสมอภาค ห้า เคารพกติกาและ หก รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม^{๖๔}

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ให้ทัศนะถึงความเป็นพลเมืองดีว่า สมาชิกของระบอบประชาธิปไตย ต้องมีความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองของตน คือพลเมืองเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรีมีความเท่าเทียมกับผู้อื่น พลเมืองเป็นผู้ที่ไม่ปรารถนาจะไปครอบงำใคร แต่ก็ไม่ต้องการให้ใครมาบงการ หรืออุปถัมภ์ค้ำจุนตน และพลเมืองจะต้องมีคุณธรรมของความเป็นพลเมือง (civic virtue) ซึ่งหมายถึงคุณธรรมทางการเมืองร่วมกับรัฐ คือการมีกิจการเพื่อส่วนรวมมิใช่เรื่องของการแบ่งผลประโยชน์หรือการแย่งกันใช้ แย่งกันหาอำนาจเพื่อเอาไปหาประโยชน์ส่วนตัว/เฉพาะส่วน แต่เป็นพลเมืองดีต้องมีการปลูกฝังบ่มเพาะคุณธรรมของความเป็นพลเมืองต่อการเมืองและส่วนรวม^{๖๕}

จากแนวคิดและงานวิจัยที่กล่าวมา เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนั้นจะเห็นว่าโรงเรียนมีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะถ้าผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกระดับชั้นนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ในตัวของนักเรียนจะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนทั้งด้านกายภาพและด้านชีวภาพมีส่วนสำคัญต่อการซึมซับ คุณธรรม คุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังดังกล่าแล้ว นักเรียนก็จะสามารถพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ดี และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขเป็นกำลังอันสำคัญของประเทศชาติต่อไป

๒.๑๐.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

โดนัล เอส.โลเปซ (Donal S. Lopez) ได้กล่าวไว้ในผลงานเรื่อง The Encyclopedia of Buddhism ว่าหลักธรรมสำหรับการดำรงอยู่อย่างราบรื่นระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง อาทิ พ่อแม่ ครูอาจารย์ ผู้บริหารกับลูกน้อง ซึ่งหลักธรรมนี้มีความเกี่ยวเนื่องกับหลักธรรมเรื่องทิศ ๖

^{๖๓} วิชัย ตันศิริ, อ่างใน ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๕), หน้า ๕-๖.

^{๖๔} ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร:อักษรสัมพันธ์, ๒๕๕๕), หน้า ๖ และ ๓๐.

^{๖๕}เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การเมืองของพลเมือง:สู่สหสวรรษใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร:โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, ๒๕๕๖), หน้า ๒๙.

เพราะเป็นหลักที่สอดคล้องระหว่างความสัมพันธ์ของคนในสังคมการมีหลักธรรมอิทธิบาท ๔ ถือว่าเป็นการมีหลักประกันในเรื่องการทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จของผู้บริหาร และบุคลากรในสถานศึกษา^{๖๖}

เวน.ดร.ศรีเค.ธัมมานาทะ (Ven.Sri. K.Dhammanada) ได้กล่าวไว้ในผลงานเรื่อง Buddhism as a Religions เกี่ยวกับหลักธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง และเพื่อดำเนินชีวิตของตนเองเพื่อให้ประสบผลสำเร็จที่ถูกต้อง เหตุที่กล่าวเช่นนั้นก็เพราะว่า หลักธรรมอิทธิบาท ๔ ประการ ได้แก่ (๑) หลักฉันทะ (๒) หลักวิริยะ (๓) หลักจิตตะ และ(๔) หลักวิมังสา ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สำคัญอีกแบบหนึ่งในการนำมาใช้ในการดำเนินงานการปกครอง โดยเฉพาะการปกครองในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมไปถึงจนถึงระดับที่เป็นสากล ดังนั้นถือว่า หลักอิทธิบาท ๔ นี้ทำให้การบริหารทุกองค์การได้ประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน ถ้าหากว่าผู้บริหารหรือผู้ปกครองเอาใจใส่ รู้จักการนำเอาไปใช้ในการดำเนินการบริหารและการปกครองงานในองค์กรนั้นก็ประสบความสำเร็จ

๖๗

นารทะ มหาเถระ (Narada Mahathera) ได้กล่าวไว้ในผลงานเรื่อง Buddhism in a Nutshell ว่าการปกครองรัฐหรือผู้คนในประเทศจะสามารถดำเนินไปได้ด้วยดีก็เพราะผู้ปกครองมีคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การปกครองนั้นดำเนินไปด้วยดี ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักการปกครองไว้เพื่อให้งานการบริหารได้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่หลัก ๔ ประการ ประกอบด้วย การมีฉันทะ คือ พอใจต่องานที่ทำ งานจะออกมาได้ดีนั้น นอกจากมีความพอใจแล้วยังต้องอาศัย วิริยะ คือเพียรพยายาม และมีจิตฝักใฝ่ต่องาน (จิตตะ) ตลอดถึงการใช้อนุญาในการควบคุมงานคือมีเหตุผลในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น (วิมังสา)^{๖๘}

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ สามารถทำให้ผู้ที่นำไปปฏิบัติมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้รับมอบหมาย ความสำคัญของหลักธรรมสามารถทำให้การพัฒนาสถานศึกษาหรือองค์กรที่มีคุณธรรม จริยธรรมได้ และให้ผู้เรียนทุกระดับได้มีความสามารถในการใช้ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต สืบต่อไป

๒.๑๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๖๖} โดเนล เอส. โลเปซ Lopez, D.s.The Encyclopedia of Buddhism, (Carifornia U.S.A : Mcmillan/๒๐๐๓), p. ๔๕-๕๒.

^{๖๗} เวน.ดร.ศรี.ธัมมานาทะ Ven.Sri K. Dhammanada, **Buddhism as a Religions**, (Kualalumpur Malaysia: Buddhist Mahavihara Pubhishing Ltd. ๒๐๐๕), p. ๑๔๕-๑๕๐.

^{๖๘} นารทะ มหาเถระ Narada Mahathera, **Buddhism in a Nutshell**, (Sri Lanka: Buddhist Publication Society ๒๐๑๐), p. ๓๖-๔๕.

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยและนำไปอภิปรายผลการวิจัยต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ ๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ จากการสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ๔ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
๒. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

๕.....๕.....๕.....

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “เรื่องการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕” นี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผสมระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพ (Mixed Method) มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ระเบียบวิธีวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือการวิจัยและการดำเนินการสร้าง

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผสมระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ และคุณภาพ (Mixed Method)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ จำนวน ๒๗๐ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ จำนวน ๑๖๐ คน

ตารางแสดงประชากร

ตำแหน่ง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มเป้าหมาย
๑. ผู้บริหารสถานศึกษา	๒๖	๒๓	๑๐
๒. ครูผู้สอน	๒๔	๑๓	๑๐

	๔	๗	๐
รวม	๒ ๗	๑ ๖	๒
	๐	๐	๐

๓.๒.๓ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจงในเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๐ คน และครูผู้สอน จำนวน ๑๐ คน รวม ๒๐ คน

๓.๓ เครื่องมือการวิจัยและการดำเนินการสร้าง

๓.๔.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) กับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือได้ประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการสร้างเครื่องของไลเคิร์ท (Likert) แบบสอบถามประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ลักษณะคำถามปลายปิด

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านพลเมือง ที่ดี

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี

ตอนที่ ๔ แบบสัมภาษณ์ โดยการสุ่มแบบเจาะจงในเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๐ คน ครูผู้สอน จำนวน ๑๐ คน รวมทั้งหมด ๒๐ คน

๓.๔.๒ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้จัดลำดับไว้ ดังนี้

๓.๔.๒.๑ ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๔.๒.๒ ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบตรวจสอบรายการ

๓.๔.๒.๓ ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert)

๓.๔.๒.๔ ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม

๓.๔.๒.๕ นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา

๓.๔.๒.๖ นำแบบสอบถามจากข้อที่ผ่านการตรวจแก้ไขเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๕ ได้แก่

๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี

๒) ดร.นัตยา หล้าทุธิ์กุล

๓) ดร. สาคร มหาหิงค์

๔) ดร. สมควร นามสีฐาน

๕) นายอร่ามแท้ ทองวรรณชาติ

นำเครื่องมือแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ทั้งความเที่ยงตรงของเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามการหาค่าตามวัตถุประสงค์และข้อคำถาม IOC (Index of Item Objective Congruence) ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า ๐.๐๕

๓.๔.๒.๗ ทานพิจารณาหาความตรงของเนื้อหา และความชัดเจนเหมาะสมภาษาที่ใช้ แล้วนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบูรพา อำเภอนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ จำนวน ๑๖๐ คน การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะผู้วิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๕.๑ ขอนหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงการณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓.๕.๒ คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

๓.๕.๓ ทำการซักซ้อมความเข้าใจกับผู้ช่วยที่จะไปแจกแบบสอบถามเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมกับอธิบายแบบสอบถามโดยละเอียดเพื่อช่วยให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกัน

๓.๕.๔ ในการแจกแบบสอบถามคณะผู้วิจัย ติดต่อกับขอความร่วมมือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน โรงเรียนภายในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบูรพา อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ๑๖๐ ชุด

๓.๕.๕ ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้ มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ ๑๖๐ ชุด

๓.๕.๖ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ให้ไว้ จัดระบบข้อมูล ตรวจสอบ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ของแบบสอบถามการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา

ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องของแบบสอบถามทุกฉบับเพื่อนำฉบับที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ต่อไป

๒. จัดหมวดหมู่แบบสอบถามคำนวณค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดำเนินการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

๒.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, ๒๕๔๓) เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของสภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับในระดับน้อยที่สุด^๑

๒.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

^๑พวงรัตน์ ทวีรัตน์, (๒๕๔๓),วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, (พิมพ์ครั้งที่ ๗), กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, หน้า ๑๓๗-๑๔๓.

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ค่าร้อยละ(Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ผู้ศึกษาวิจัยได้จัดลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่แจกตามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ทั้งหมด ๑๖๐ ฉบับ แบ่งเป็นกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน ๒๓ ฉบับ และครูผู้สอน ๑๓๗ ฉบับ ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๒ เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ ดังตารางที่ ๔.๑

ตอนที่ ๓ เสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (Standard deviation) วิเคราะห์เป็นรายข้อรายด้าน และโดยรวมทุกด้านดังตารางที่ ๔.๑ - ๔.๖

ตอนที่ ๔ เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยเขียนในลักษณะความเรียงประกอบบริบท

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และตัวอักษรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตรงกันในการแปลความหมายของข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
N	แทน	จำนวนประชากร
n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๔.๒ เสนอผลสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๒ เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนร้อยละข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. ตำแหน่ง จำแนกเป็น		
๑.๑ ผู้บริหารสถานศึกษา	๒๓	๑๔.๓๗
๑.๒ ครูผู้สอน	๑๓๗	๘๕.๖๓
รวม	๑๖๐	๑๐๐
๒. ประสบการณ์ในการทำงาน		
๒.๑ ตั้งแต่ ๑-๕ ปี	๑๔	๘.๗๕
๒.๒ ตั้งแต่ ๖-๑๐ ปี	๖๙	๔๓.๑๒
๒.๓ ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป	๗๗	๔๘.๑๓
รวม	๑๖๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน ๒๓ คน (คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๗) และครูผู้สอน จำนวน ๑๓๗ คน (คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๖๓) จำแนกตามประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๗๗ คน (คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๑๓), ตั้งแต่ ๖-๑๐ ปี จำนวน ๖๙ คน (คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๑๒) และตั้งแต่ ๑- ๕ ปี จำนวน ๑๔ คน (คิดเป็นร้อยละ ๘.๗๕) ตามลำดับ

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ดังนี้

ข้อที่	การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต ๕	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
๑	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๔.๑๒	๐.๒๐	มาก	๔
๒	ด้านการจัดสภาพแวดล้อม	๔.๑๖	๐.๑๐	มาก	๒
๓	ด้านการจัดกิจกรรม	๔.๑๖	๐.๑๒	มาก	๓
๔	ด้านการวัดและประเมินผล	๔.๑๗	๐.๐๙	มาก	๑
ภาพรวม		๔.๑๕	๐.๐๕	มาก	

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๕) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๗) รองลงมา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖, ด้านการจัดกิจกรรม (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖) และ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ข้อที่	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
๑	ผู้สอนสามารถถ่ายทอด จัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน เหมาะสมเข้าใจง่าย	๔.๐๙	๐.๗๙	มาก	๖
๒	ผู้สอนเปิดโอกาส ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษา/เรียนรู้จากสถานการณ์จริง/ ค้นคว้าทาง Internet	๔.๑๖	๐.๗๕	มาก	๒
๓	ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ เพื่อหาเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์	๔.๑๓	๐.๗๔	มาก	๓
๔	ผู้สอนมีการสอดแทรกคุณธรรม/จริยธรรม/ ค่านิยมที่ดี	๔.๑๑	๐.๗๘	มาก	๔
๕	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม แสดงความคิดเห็นพูดคุยแนะนำ และรับฟัง ข้อคิดเห็นของผู้เรียนที่แตกต่างกัน	๔.๔๘	๐.๕๐	มาก	๑
๖	ผู้สอนใช้/มีสื่อเทคโนโลยีการสอน ที่น่าสนใจทันสมัย	๔.๑๑	๐.๗๖	มาก	๕

ข้อที่	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
	เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และมีกิจกรรมช่วยเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาในรูปแบบต่างๆ เช่น ใบงาน				
๗	ผู้สอนแจ้งรายชื่อหนังสือและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองได้	๔.๐๗	๐.๗๗	มาก	๗
ผลรวม		๔.๑๒	๐.๒๐	มาก	

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๒) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม แสดงความคิดเห็นพูดคุยแนะนำ และรับฟัง ข้อคิดเห็นของผู้เรียนที่แตกต่างกัน (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๘) โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษา/เรียนรู้จากสถานการณ์จริง/ ค้นคว้าทาง Internet มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖), ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ เพื่อหาเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๓) ผู้สอนมีการสอดแทรกคุณธรรม/จริยธรรม/ ค่านิยมที่ดี มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๑), ผู้สอนใช้/มีสื่อเทคโนโลยีการสอน ที่น่าสนใจทันสมัยเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และมีกิจกรรมช่วยเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาในรูปแบบต่างๆ เช่น ใบงาน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๑) ผู้สอนสามารถถ่ายทอด จัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน เหมาะสมเข้าใจง่าย มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๐๙) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ผู้สอนแจ้งรายชื่อหนังสือและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองได้ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๐๗) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ข้อที่	ด้านการจัดสภาพแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
๑	การจัดสภาพห้องเรียนดึงดูดความสนใจของผู้เรียน	๔.๐๙	๐.๗๖	มาก	๖
๒	ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ	๔.๑๖	๐.๗๕	มาก	๒
๓	ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเท ไม่ร้อนอบอ้าว	๔.๑๓	๐.๗๔	มาก	๓
๔	ห้องเรียนมีพัดลมระบายอากาศ	๔.๑๑	๐.๗๘	มาก	๕
๕	มีห้องสมุดที่มีหนังสือให้บริการอย่างเพียงพอ	๔.๔๘	๐.๕๐	มาก	๑
๖	มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต (WiFi) ให้บริการเพียงพอ	๔.๑๑	๐.๗๖	มาก	๔

ข้อที่	ด้านการจัดสภาพแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
๗	มีน้ำดื่มสะอาด โรงอาหาร สนามกีฬา และที่นั่งอ่านหนังสือ	๔.๐๗	๐.๗๗	มาก	๗
ผลรวม		๔.๑๖	๐.๑๐	มาก	

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีห้องสมุดที่มีหนังสือให้บริการอย่างเพียงพอ (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๘) ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖) ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเท ไม่ร้อนอบอ้าว (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๓) มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต (WiFi) ให้บริการเพียงพอ (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๑) ห้องเรียนมีพัดลมระบายอากาศ (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๑) การจัดสภาพห้องเรียนดึงดูดความสนใจของผู้เรียน (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๐๙) มีน้ำดื่มสะอาด โรงอาหาร สนามกีฬา และที่นั่งอ่านหนังสือ (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๐๗) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดกิจกรรม

ข้อที่	ด้านการจัดกิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
๑	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	๓.๙๗	๐.๗๗	มาก	๕
๒	กิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ	๔.๑๖	๐.๗๗	มาก	๒
๓	จัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน	๔.๐๘	๐.๗๔	มาก	๔
๔	กิจกรรมสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งด้าน กาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา	๔.๙๐	๐.๗๗	มาก	๓
๕	กิจกรรมที่มีผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ	๔.๕๐	๐.๕๐	มาก	๑
ผลรวม		๔.๑๖	๐.๑๒	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ด้านการจัดกิจกรรม ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้อ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ กิจกรรมที่มีผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๕๐) กิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖) กิจกรรมสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งด้าน กาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๐๘)

จัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๐๘) กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (มีค่าเฉลี่ย = ๓.๙๗) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ด้านการวัดและประเมินผล

ข้อที่	ด้านการวัดและประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
๑	ผู้สอนแจ้งจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ เกณฑ์การวัด และ ประเมินผลการสอนชัดเจน	๔.๐๓	๐.๗๖	มาก	๕
๒	ผู้สอนมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันกับผู้เรียนในการ ออกแบบวัดผลและประเมินผลการเรียน	๔.๔๒	๐.๕๕	มาก	๑
๓	การวัดผลและประเมินผลควรประเมินให้ครบทั้ง พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะวิสัย	๔.๑๑	๐.๗๔	มาก	๓
๔	การวัดผลและประเมินผลที่ดีควรวัดทั้งด้านปรนัย และอัตนัย	๔.๐๕	๐.๗๒	มาก	๔
๕	แบบวัดเพื่อประเมินผลเน้นการจดจำได้ การเข้าใจ ในเนื้อหา การนำไปประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล	๔.๒๓	๐.๘๐	มาก	๒
ผลรวม		๔.๑๗	๐.๐๙	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๗) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ผู้สอนมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันกับผู้เรียนในการออกแบบวัดผลและประเมินผลการเรียน (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๔๒) แบบวัดเพื่อประเมินผลเน้นการจดจำได้ การเข้าใจในเนื้อหา การนำไปประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๒๓) การวัดผลและประเมินผลควรประเมินให้ครบทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะวิสัย (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๑) การวัดผลและประเมินผลที่ดีควรวัดทั้งด้านปรนัยและอัตนัย (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๐๕) ผู้สอนแจ้งจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ เกณฑ์การวัดและ ประเมินผลการสอนชัดเจน (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๐๓) ตามลำดับ

ตอนที่ ๔ แบบสัมภาษณ์/ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา พบว่า ครู ผู้ปกครองและชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วม หาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน ทั้ง

ด้านจิตใจ ปลุกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรมประจำ และจัดกิจกรรมอบรม เข้าค่ายเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมเน้นการปฏิบัติจริงและควรให้นักเรียนมีแรงจูงใจ ยกย่องเชิดชูนักเรียนบุคคลที่ทำความดี และจัดกิจกรรมเวทีคนเก่ง ตอบปัญหาด้านธรรมะ รวมทั้งส่งนักเรียนไปแข่งขันด้านคุณธรรมจริยธรรม ในเวทีต่างๆพานักเรียนไปร่วมพิธีกรรมทางศาสนาในโอกาสสำคัญต่างๆ เกิดการซึมซับ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง ให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

พการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ๒) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายหนองเรือภูเม็ง และศูนย์เครือข่ายบุรพา อำเภอหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ จำนวน ๑๖๐ คนและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจงในเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๐ คน และครูผู้สอน จำนวน ๑๐ คน รวม ๒๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ แบ่งเป็น ๔ ตอน จำนวน ๑ ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่และค่า ร้อยละ ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) แนวทางการนำการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี เขียนเชิงพรรณนา

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน ๒๓ คน (คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๗) และครูผู้สอน จำนวน ๑๓๗ คน (คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๖๓) จำแนกตามประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๗๗ คน (คิดเป็น

ร้อยละ ๔๘.๑๓) ตั้งแต่ ๖-๑๐ ปี จำนวน ๖๙ คน (คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๑๒) และตั้งแต่ ๑- ๕ ปี จำนวน ๑๔ คน (คิดเป็นร้อยละ ๘.๗๕) ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๕) เมื่อพิจารณาารายด้าน สรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในเขตอำเภอหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๒)

๒) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในเขตอำเภอหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖)

๓) ด้านการจัดกิจกรรม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในเขตอำเภอหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๖)

๔) ด้านการวัดและประเมิน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในเขตอำเภอหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๗)

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ ดังนี้

๕.๒ ความเห็นของผู้บริหารและครู จากแบบสัมภาษณ์ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๑๕) เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า

ด้านการวัดและประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = ๔.๒๔) เพราะการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับสาระในหน่วยการเรียนรู้ หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และวัดเพื่อประเมินผลเน้นการจดจำได้ การเข้าใจในเนื้อหา การนำไปประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล พร้อมทั้งวัดผลและประเมินผลได้ครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะวิสัยเป็นต้น หากพิจารณาารายด้านสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งเน้นผู้เรียนด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตนเองเข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม ตลอดจนจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ด้านความรู้เจตคติที่ดี และทักษะ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาความสามารถเต็มตามศักยภาพในแต่ละบุคคล อีกทั้ง เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ เพื่อน ครอบครัว ชุมชน สังคมไทยและโลก จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกให้ผู้เรียนคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากการได้มีส่วนร่วมในการทำงาน การจัดโครงการจิตอาสา การลงพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น การทัศนศึกษา โดยการเริ่มให้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิรัตน์ รัตนกำเนิด** ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ฉะเชิงเทรา เขต ๑ พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ฉะเชิงเทรา เขต ๑ ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารในภาพรวมทั้ง ๓ ด้านและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดระเบียบงานการใช้หลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผล

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนสะอาด สดชื่น ร่มรื่น วัสดุอาคารสถานที่ที่ได้รับการดูแลมีความเป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้ครูและนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา นักเรียนเป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใส รักสวยรักงาม รักความสะอาด รักความสงบ เรียบง่าย ทำให้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมการจัดการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ซึ่งสังเกตได้จากการดำเนินงานอย่างมีระบบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบุคลากร ทุกคนในโรงเรียนยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรต่อกัน รักใคร่กลมเกลียวกัน ฯลฯ สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างพลเมืองสู่อาเซียนโดย นำเสนอการใช้ EM ในการดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตอย่างรับผิดชอบต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เบญจมาศ เอี่ยมอ้อม** ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ๑) การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดและวางแผนเชิงนโยบายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๒) ปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมผู้บริหารมีปัญหาในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงสุด

ด้านการจัดกิจกรรม กิจกรรมสร้างเสริมทักษะชีวิตด้วยศาสนา มุ่งเน้นให้นักเรียนตระหนักในค่านิยมด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นการสร้างทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณธรรมจริยธรรมและมีประสิทธิภาพ อันเป็นปัจจัยในการพัฒนาประเทศให้เกิดประสิทธิผลต่อไป โดยทางโรงเรียน และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมได้สร้างเสริมทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนโดยผ่านกิจกรรม ดังนี้

๑) การภาวนาประจำวันของนักเรียน เพื่อขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ สอดแทรกความศรัทธา ความกตัญญู รู้หน้าที่ จรรยาวัณ มีสมาธิ และมีวินัยในตนเอง

๒) กิจกรรมทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งและแห่เทียนจำนำพรรษา ทางกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและฝ่ายบริหารจัดการทั่วไปจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งและแห่เทียนจำนำพรรษา เนื่องด้วยโอกาสวันสำคัญทางพุทธศาสนา “วันอาสาฬหบูชาและเข้าพรรษา” เป็นการสร้างเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาที่ตนนับถือ และยังเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนด้วย โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รุ่งตะวัน วัตรนันท์** ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน และพบปัญหา ๕ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านการบริหารส่งเสริมมากที่สุด คือ การประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจร่วมกัน และให้การส่งเสริมน้อยที่สุดคือ การคัดเลือกครูตามอาวุโสของการปฏิบัติงาน ส่วนพบปัญหาสูงสุด คือขาดงบประมาณ ในการดำเนินงานด้านส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ๒) ด้านการจัดกิจกรรม ส่งเสริมมากที่สุด คือ จัดกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง และให้การส่งเสริมน้อยที่สุด คือ กิจกรรมชมรมอาสาพัฒนา ส่วนพบปัญหาสูงสุด คือ นักเรียนขาดความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม

ด้านการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับสาระในหน่วยการเรียนรู้ หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้สอนแจ้งจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ เกณฑ์การวัดและประเมินผลการสอนชัดเจน ผู้สอนมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันกับผู้เรียนในการออกแบบวัดผลและประเมินผลการเรียนให้ครบทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะวิสัย เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรศักดิ์** ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี ๑) ด้านการบริหารโรงเรียนดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนในระดับมาก และมีปัญหาในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามาก ๒ ประเด็น คือ ผู้บริหารให้ความสนใจการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมน้อยกว่าด้านการเรียนการสอน และการขาดงบประมาณในการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ๒) ด้านการจัดสภาพแวดล้อม โรงเรียนดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมาก และมีปัญหาในระดับปานกลางที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่น ๆ คือ สถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมขาดความเหมาะสม ๓) ด้านการสอนและการนิเทศ โรงเรียนดำเนินการในด้านการสอนและการนิเทศเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมาก และมีปัญหาในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่น ๆ คือ โรงเรียนมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนมากเกินไปจนทำให้ครูผู้สอนละเลยการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ๔) ด้านการจัดกิจกรรม โรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับปานกลาง และมีปัญหาในระดับปานกลาง ที่เป็นปัญหามากกว่าประเด็นอื่นคือการแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนของโรงเรียนยังไม่ตรงประเด็น ๕) การประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนดำเนินการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดระบุว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ติดตามผลการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมโดยเน้นพฤติกรรมของนักเรียนในระดับมาก สำหรับปัญหาด้านการประเมินผลทางคุณธรรมจริยธรรมปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลาง ที่มีปัญหามากกว่าประเด็นอื่นคือ ครูให้ความดูแล กำกับ ติดตามพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนไม่สม่ำเสมอและขาดข้อมูลที่เป็นตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ค่อนข้างมากต่อผู้วิจัยในครั้งนี้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะโดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเด็น ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ควรนำผลการศึกษาค้นคว้าไปกำหนดเพิ่มนโยบายในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เรียบเรียงสรุปเสนอแนะการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ดังนี้

ครูผู้ปกครองและชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วม หาแนวทางการพัฒนาร่วมกัน ทั้งด้านจิตใจ ปลุกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรมประจำ และจัดกิจกรรมอบรม เข้าค่ายเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเน้นการปฏิบัติจริงและควรให้นักเรียนมีแรงจูงใจ ยกย่องเชิดชูนักเรียนบุคคลที่ทำความดี และจัดกิจกรรมเวทีคนเก่ง ตอบปัญหาด้านธรรมะ รวมทั้งส่งนักเรียนไปแข่งขันด้านคุณธรรมจริยธรรมในเวทีต่างๆ ให้นักเรียนไปร่วมพิธีกรรมทางศาสนาในโอกาสสำคัญต่างๆ เกิดการซึมซับ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง ให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ซึ่งได้มีทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่หลากหลาย จึงนำเสนอ ข้อคิดสำหรับผู้วิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

๑) ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ มงคล
ชีวิต ๓๘

๒) ควรศึกษาเกี่ยวกับการข้อคิดเห็นของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ในการใช้สื่อ
เทคโนโลยีการสอนที่น่าสนใจทันสมัยเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

กระทรวงศึกษาธิการ,คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้น
ความมีวินัย และความเป็นประชาธิปไตย, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,(๒๕๕๐).

กระทรวงศึกษาธิการ,พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่
๒) พ.ศ.๒๕๔๕, (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๕).

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, และที่แก้ไขฉบับเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.
๒๕๔๕, กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), (๒๕๕๐).

ราชบัณฑิตยสถาน,พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕, (พิมพ์ครั้งที่ ๖). กรุงเทพฯ:
อักษรเจริญทัศน์, (๒๕๓๙).

_____,พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน
/บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), (๒๕๕๖).

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา, คู่มือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร, กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา,
(๒๕๕๑).

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน๒๕๔๔, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์,(๒๕๔๔).

_____,กระทรวงศึกษาธิการ,พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านการปลูกฝังจริยธรรมใน
ห้องเรียน. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.,(๒๕๔๗).

กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ, แบบเรียนหน้าที่พลเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนา
พานิชอักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๗).

กิตติมา ปรีดีติลล, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต, (๒๕๔๗).

เกษม สิริสัมพันธ์,นโยบายและแนวทางในการจัดการประถมศึกษา, ใน ฉลอง เกษมพานิช
(บรรณาธิการ),คู่มือ

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ, (๒๕๔๗).

คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (กนป.) ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้าง
ความเป็นพลเมืองดี, ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.

๒๕๕๓-๒๕๖๑, กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน
การศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ,(๒๕๕๔).

ชัยพร วิชาวุธ,แนวคิดและการพัฒนาใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม,ใน อีระพร อุวรรณโณ

- (บรรณาธิการ), **จริยธรรมกับการศึกษา**, (หน้า ๒๐-๓๗), กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (๒๕๔๕).
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ,คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็ก**, กรุงเทพฯ: อักษรไทย, (๒๕๔๕).
- _____, **ทฤษฎีต้นไม้มากการวิจัยและพัฒนาบุคคล**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, (๒๕๔๘).
- ฌอง ฌากส์ รูสโซ (เขียน), วิภาดา กิตติโกวิท (แปล), **สัญญาประชาคม/หลักแห่งสิทธิทางการเมือง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทับทิมสี, ๒๕๕๕).
- ณัฐกร วิทิตานนท์, **หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔).
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย,สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ ๑๓ เรื่องความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย** กรุงเทพมหานคร:สถาบันพระปกเกล้า, (๒๕๕๕).
- ถวิลวดี บุรีกุล, รัชวดี แสงมะหะหมัด, Eugenie Merieau, Michael Volpe, “ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand)”, **สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ ๑๓ เรื่องความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย**, กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, (๒๕๕๕).
- ธีระพร อูวรรณโณ, **จริยธรรมกับการศึกษา**, กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (๒๕๓๐).
- นิพนธ์ กินาวงศ์, **หลักการบริหารการศึกษา**, (พิมพ์ครั้งที่ ๒), พิษณุโลก: ธรรมะไทย, (๒๕๔๙).
- บรรเทา กิตติศักดิ์, **โรงเรียนชุมชน**, กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (๒๕๕๐).
- บุญมี แท่นแก้ว, **จริยธรรมกับชีวิต**, กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์., (๒๕๔๑).
- ประภาศรี สีอำไพ, **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนา**, (พิมพ์ครั้งที่ ๔), กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (๒๕๕๐).
- ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง = Civic Education**, กรุงเทพมหานคร: อักษรสัมพันธ์, (๒๕๕๕),
- พรณี ข. เจนจิต, **จิตวิทยาการเรียนการสอน**, กรุงเทพฯ: คอมแพคปริ้นซ์, (๒๕๔๘).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **ศาสนาและเยาวชน**, กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, (๒๕๔๒).
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์, **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**, (พิมพ์ครั้งที่ ๗), กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, (๒๕๔๓).
- พุทธทาสภิกขุ, **แนะแนวจริยธรรม**, กรุงเทพฯ: ศิริพัธน์, (๒๕๔๕).
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์, **ความรู้คู่คุณธรรม**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (๒๕๔๒).
- ระ รุญเจริญ, **การบริหารเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้**, กรุงเทพฯ: เบลโล่การพิมพ์, (๒๕๔๙).
- ระวีวรรณ ชุมชัย, **รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาจริยธรรม,วิทยากรย์**, (๒๕๔๓).

วศิน อินทสระ, **จริยศาสตร์**, กรุงเทพฯ: บรรณาการ, (๒๕๔๓).

วสันต์ พรพุทธิพงศ์, **การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ เดือน มกราคม – เมษายน, (๒๕๕๘).**

วิชัย ต้นศิริ, อ่างใน ทิพย์พาพร ต้นติสุนทร, **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๕),

วิทย์ วิศยเวทย์, **จริยธรรมเบื้องต้น**, กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, (๒๕๔๘).

สมพงษ์ จิตระดับ, **การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา**, (พิมพ์ครั้งที่ ๔), กรุงเทพฯ: โอ. เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์, (๒๕๔๙).

สุรศักดิ์ หลาบมาลา, **การส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน, วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์**, (๒๕๔๘).

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา **คุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** (องค์การมหาชน), กรุงเทพฯ: (๒๕๕๐).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **คุณธรรมพื้นฐาน**, กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี.คอมพิวนิเคชั่น, (๒๕๕๐).

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**, กรุงเทพมหานคร : สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร, (๒๕๕๕).

สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง, **สถาบันพระปกเกล้า, บทบาทของสถาบัน การศึกษาตามแผนพัฒนาการเมือง**, กรุงเทพมหานคร: เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด, (๒๕๕๒).

ไสว มาลาทอง, **คู่มือการศึกษาจริยธรรม**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, (๒๕๔๗).

เอนก เหล่าธรรมทัศน์, **การเมืองของพลเมือง: สู่สหัสวรรษใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, (๒๕๕๖).

_____, **การเมืองภาคพลเมือง**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา/สถาบันพระปกเกล้า, (๒๕๕๔).

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ :

กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, **การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติใน งามตา วณินทานนท์, ชุตงานวิจัยเพื่อสร้างดัชนีคุณภาพชีวิตครอบครัวไทย และการประยุกต์ใช้ผลวิจัย**, วารสารพฤกษกรรมศาสตร์, (๒๕๕๓).

ธัญธัช วิภาติภูมิประเทศ, **ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, (๒๕๕๖).

ธิดาจิตต์ ทองขาว, **บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียน ประถมศึกษา สำนักงานเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร**, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, บทความย่อ, (๒๕๔๘).

นฤมล โอสธานุเคราะห์, **แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**, กรุงเทพฯ: วิทยาลัย ป๋องกันราชาอาณาจักร, (๒๕๔๙).

บุญชอบ นาคแถม, **แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่**

การศึกษา พิจิตร เขต ๒, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, บทคัดย่อ, (๒๕๕๐).

บุญยิ่ง เชื้อนิล, สภาพและปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดอ่างทอง, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (๒๕๔๙).

เบญจมาศ เอี่ยมอิม, การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, บทคัดย่อ, (๒๕๔๓).

ประเวศ วะสี, พฤติกรรมนักเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, (๒๕๔๙).

ปิยนันท์ ภิรมย์ไกรภักดิ์, การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, บทคัดย่อ, (๒๕๔๓).

รุ่งตะวัน วัตรนันท์, บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บทคัดย่อ, (๒๕๔๘).

วิรัตน์ รัตนกำเนิด, บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมจริยธรรม นักเรียนของโรงเรียนในสหวิทยาเขตรัชมังคลาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่จะเชิงเทรา เขต ๑, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์, บทคัดย่อ, (๒๕๕๑).

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดีการพิมพ์, ๒๕๔๘).

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัย การศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, (แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ : พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระพุทธศาสนาเข้าสู่รายวิชาต่างๆ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (๒๕๔๕).

R.J. Dalton, (๒๐๐๘), อ่างใน แสงรวี ไทยดารี, “ความไว้วางใจในการบริหารรัฐกิจกับความเป็นพลเมืองของ ประชาชนในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐).

(๓) บทความ :

ถนอม กุลจณีย์, การส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา เลยเขต ๑, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, บทคัดย่อ, (๒๕๔๘).

ประยูร แสงใส, การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อขัดเกลาพฤติกรรมของนักเรียน

และนักศึกษาวิทยาลัยสารพัดช่างขอนแก่นจังหวัดขอนแก่น, วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ฉบับพิเศษครบรอบ ๑๓๐ ปี, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ ประจำ(กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๐).

วารสารวิชาการ, ความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนคร นครปฐม จังหวัดนครปฐม Veridian E-Journal ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม (๒๕๕๖).

(๔) เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่/อัดสำเนา :

ประเวศ วสี, “เส้นทางสู่ความเข้มแข็ง..การเมืองภาคพลเมือง”, ตีพิมพ์ใน หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ออนไลน์ (วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๑).

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕, ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน, ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๑ เวลา ๐๙:๐๒:๒๓ น.).

๒. ภาษาอังกฤษ

นารทะ มหาเถระ Narada Mahathera, **Buddhism in a Nutshell**, (Sri Lanka: Buddhist Publication Society ๒๐๑๐).

โดเนล เอส. โลเปซ Lopez, D.s. **The Encyclopedia of Buddhism**, (Carifornia U.S.A : Mcmillan/๒๐๐๓).

เวน.ดร.ศรีธัมมานาทะ Ven.Sri K. Dhammanada, **Buddhism as a Religions**, (Kualalumpur Malaysia: Buddhist Mahavihara Pubhishing Ltd. ๒๐๐๕).

J.S. Coleman, **Resources for social change : Race in the United States**, (New York : Wiley-Interscience., ๑๙๗๑).

Keith Faulks, **Citizenship**, (New York : Routledge, ๒๐๐๐).

Thomas, H. Marshall, **Citizenship and social class**, In B.S. Turner & P.Hamilton (Eds), **Citizenship : Critical concept volume II**, (New York : Routledge, ๒๐๐๒).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

๑. ผศ.ดร.วิทยา ทองดี

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรพระพุทธศาสนา , มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
 วุฒิการศึกษา : เปรียญธรรม ๓ ประโยค, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), ศษ.บ. (ประถมศึกษา), ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา), Ph.D.(Social Science)
 ที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๒. ดร.นัตยา หล้าทูนธีรกุล

ตำแหน่ง : หัวหน้ากลุ่มงานนิเทศการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
 วุฒิการศึกษา : ครุศาสตรบัณฑิต (ประถมศึกษา) วิทยาลัยครูเลย (มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย),ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการเรียนการสอน) มหาวิทยาลัยขอนแก่น,ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการเรียนการสอน) มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 ที่ทำงาน : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

๓. ดร.สาคร มหาหิงค์

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรการสอนสังคมศึกษา , มจร. วิทยาเขตขอนแก่น
 วุฒิการศึกษา : ค.ด.(การบริหารจัดการการศึกษา), ศศ.ม.(พัฒนาสังคม), M.Ed. (Educational Administration), กศ.บ.(สังคมศึกษา), ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ)
 ที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๔. ดร.สมควร นามสีฐาน

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรการสอนสังคมศึกษา, มจร. วิทยาเขตขอนแก่น
 วุฒิการศึกษา : ปริญญาโท(พัฒนาสังคม), ศศ.ม.(สังคมวิทยาการพัฒนา), พธ.บ.(การสอนสังคมศึกษา)
 ที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๕. นายอร่ามแท้ ทองวรรณชาติ

ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าศาลาวิทยา
 วุฒิการศึกษา : บริหารการศึกษามหาบัณฑิต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช),มหาบริหารการศึกษามหาบัณฑิต (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
 ที่ทำงาน : โรงเรียนท่าศาลาวิทยา

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ.๖๓๓๒.๑/ว ๗๐

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโพนสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี

ด้วย นายปรีดา พลวงษานกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๔๔๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

หมายเลขการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษานกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๖ ๖๕๖๖

โทร. ๐๔๔ ๐๒๓ ๕๔๔๖

1/10/2563
10/2/2563

๓๐ ก.ย. ๖๓

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๐

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร คร.นิตยา หล้าทูนธีรกุล

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัย ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๖ ๖๔๖๖

โทร. ๐๔๓ ๐๒๓ ๕๙๔๖

ที่ ศธ.๖๓๓๒.๓/ว ๗๐

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.สาคร มหาหิงค์

ด้วย นายปริดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปริดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๖๖

โทร. ๐๘๘ ๐๒๓ ๔๙๘๖

ได้ตกลงแล้ว
ว่า สามารถให้สิทธิ์
แนะนำได้

ดร. ศิวะ มานะวงศ์
30.8.63

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๐

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.สมควร นามสีฐาน

ด้วย นายปรีดา พลวงษานกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๕ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษานกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๖ ๖๕๖๖

โทร. ๐๙๘ ๐๒๓ ๕๙๕๖

๐๙.๑๐.๖๑

ที่ ศธ.๐๑๓๓๐.๑/ว ๙๙๐

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ฝ่ายศึกษาศาสตร์

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตเข้าร่วมเป็นผู้เรียนตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร นายอร่ามแท้ ทองวรรณชาติ

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๐๐๐๕๒๐๕๐๖๕ นิเทศศึกษาศาสตร์
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัย ขออนุญาตเข้าร่วมเป็นผู้เรียนตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ในการช่วยเหลือด้านวิชาการ ณ โอกาสนี้

(ศาสตราจารย์นายปรีดา พลวงษาธนกุล, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตขอนแก่น

พระมหาสุเมธ ฐิตฺติโก

นายปรีดา พลวงษาธนกุล

ภาคผนวก ค.

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

การแปลผลจากแบบสอบถาม (IOC)

ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญกำหนดเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

+๑ หมายถึง เหมาะสมว่าแบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา

๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา

- ๑ หมายถึง ไม่เหมาะสมว่าแบบสอบถามไม่ได้วัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตาม

เนื้อหา แบบสอบถามที่ถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้จะต้องมีค่า IOC เกินกว่า ๐.๕ เป็นต้นไป

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อ	การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากอนแก่น เขต ๕	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓	คนที่ ๔	คนที่ ๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม									
๑	ตำแหน่ง () ๑.ผู้บริหาร () ๒. ครูผู้สอน								
๒	ประสบการณ์ในการทำงาน () ๑-๕ ปี () ๖-๑๐ ปี () ๑๑ ปีขึ้นไป								

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

ข้อ	การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					สรุปและแปลผล		
		คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓	คนที่ ๔	คนที่ ๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑.ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน									
๑	ผู้สอนสามารถถ่ายทอด จัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน เหมาะสมเข้าใจง่าย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒	ผู้สอนเปิดโอกาส ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษา/เรียนรู้จากสถานการณ์จริง/ค้นคว้าทาง Internet	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๓	ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ เพื่อหาเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๔	ผู้สอนมีการสอดแทรกคุณธรรม/จริยธรรม/ ค่านิยมที่ดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๕	ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม แสดงความคิดเห็นพูดคุยแนะนำ และรับฟัง ข้อคิดเห็นของผู้เรียนที่แตกต่างกัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๖	ผู้สอนใช้/มีสื่อเทคโนโลยีการสอนที่น่าสนใจทันสมัยเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และมีกิจกรรมช่วยเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาในรูปแบบต่างๆเช่นใบงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๗	ผู้สอนแจ้งรายชื่อหนังสือและระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม									
๘	การจัดสภาพห้องเรียนดึงดูดความสนใจของผู้เรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้

๙	ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๐	ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเท ไม่ร้อนอบอ้าว	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๑	ห้องเรียนมีพัดลมระบายอากาศ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๓.ด้านการจัดกิจกรรม									
๑๕	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๖	กิจกรรมการเรียนรู้สนุกสนานและน่าสนใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๗	จัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๘	กิจกรรมสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งด้าน กาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๙	กิจกรรมที่มีผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๔. ด้านการวัดและประเมินผล									
๒๐	ผู้สอนแจ้งจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ เกณฑ์การวัดและ ประเมินผลการสอนชัดเจน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๑	ผู้สอนมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันกับผู้เรียนในการออกแบบวัดผลและประเมินผลการเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๒	การวัดผลและประเมินผลควรประเมินให้ครบทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะวิสัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๓	การวัดผลและประเมินผลที่ดีควรวัดทั้งด้านปรนัยและอัตนัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๔	แบบวัดเพื่อประเมินผลเน้นการจดจำได้ การเข้าใจในเนื้อหา การนำไปประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๕๖๖๒๐๕๐๖๓

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

ขอนแก่น ศ.ก.โคกสี

ท่ามะกอก อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาหว้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๖ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาชนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๓ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ชมรมวิชาการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาชนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๔๒ ๕๕๒๖ ๖๕๒๖

โทร. ๐๔๒ ๐๒๓ ๕๐๕๒๖

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่าเลี้ยว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

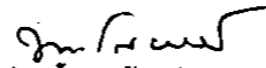
จำนวน ๖ ชุด

ด้วย นายปริดา พลวงษานกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

- อนุมัติ
- แจ้งอธิการบดี
19.10.61

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

หมายเลขการบัณฑิตศึกษา

นายปริดา พลวงษานกุล (นิสิต)

โทร. ๐๔๒ ๕๕๒ ๖๔๐๖

โทร. ๐๘๘ ๐๒๓ ๔๔๘๒

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองแสงวิทยาสรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

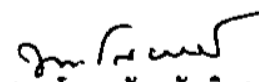
จำนวน ๑๓ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงชาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
ผ.เลขานุการบัณฑิตศึกษา
นายปรีดา พลวงชาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๕๒๖

โทร. ๐๘๘ ๐๒๓ ๔๙๘๒

- อ.สุภาวดี
- อ.วิรัตน์
- อ.วิรัตน์

๑๑ ต.ค ๖๑

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติโครงการสัมมนาและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน เสาลาวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๑๓ ชุด

ด้วย นายปริดา พลวงษาชนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๕ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปริดา พลวงษาชนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๘๒ ๕๕๒ ๖๕๖๖

โทร. ๐๘๔ ๐๒๓ ๕๔๘๖

ออก
11/10/2561
นางสาวสมิตา
18/10/2561

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๓๔

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านฟ้าเหลือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๑๕ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษานกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๔๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผอ.เขตวิทยาเขตบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษานกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๖ ๖๖๖๖

โทร. ๐๙๖ ๐๙๖ ๖๖๖๖

10/10/2018

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเม็ง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๑๒ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษานกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๕ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติและขออนุญาตให้แจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษานกุล (นิสิต)

โทร. ๐๔๓๒ ๕๕๒๖ ๖๕๒๖

โทร. ๐๔๔๘ ๐๒๓๓ ๔๔๘๐

อนุมัติ
- รองอธิการบดี
๒๙ ต.ค. ๖๑

ที่ ศ.ร.๒๓๗๒.๓/ว ๗๖๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนหนองเรือ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๔๕ ชุด

ด้วย นายปริดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตขอนแก่น

เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปริดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๐ ๕๕๖ ๖๕๖๖

โทร. ๐๙๔ ๐๒๓ ๕๙๔๖

-อินต์

- 1167 กคค

19 ต.ค. 61

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองไผ่ประชารัฐ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๕ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงชาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงชาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๔๒ ๕๔๒ ๖๔๖๖

โทร. ๐๔๔ ๐๒๓ ๕๔๔๖

๗ ต.ค. ๖๑

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมภาระและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหล่าประชานุเคราะห์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๖ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๒ ๖๕๖๖

โทร. ๐๘๘ ๐๖๓ ๕๙๘๖

ยื่น
- แก้ว คณิศร
- จินต
๓๑.๑๐.๖๑

ที่ ศธ.บ.๐๒๒๖.๖/๖๖๖

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๖๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาระและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสฤตยาประชาสรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๖ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาอนุกูล รหัสประจำตัว ๖๖๐๕๐๐๕๐๖๕ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่องานใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาอนุกูล (นิสิต)

โทร. ๐๙๐ ๕๕๐ ๖๕๖๐

โทร. ๐๕๓ ๐๒๓ ๕๕๕๐

– ด.น.สุภาว
– น.ค.อ.ดร.กมล
1๖/๑๐/๖๓
๒๕๖๓

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๑๘๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านโพนสว่างดอนโมง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๓๔ ชุด

ด้วย นายปริดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

หมายเลขการบัณฑิตศึกษา

นายปริดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๖ ๖๕๖๖

โทร. ๐๙๘ ๐๒๓ ๕๔๘๖

11/๑๐/๒๕๖๓
11 ต.ค. ๖๓

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองหอยเทพเทวัญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๑๕ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติและขออนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผอ.แผนกบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๖๖

โทร. ๐๘๔ ๐๒๓ ๕๗๘๖

Anul
18.10.61

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหัวนาจะเซ้นหนองแปน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

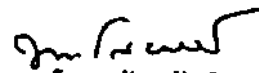
จำนวน ๑๑ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

- แฉะดิ
Caw
19 ต.ค. ๖1

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๖๖

โทร. ๐๙๔ ๐๒๓ ๕๔๘๖

ที่ ศธ.๖๓๑๒.๓๖.๖ ๓๖๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๓๐๐๐

๓๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัมมนาและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนโพธิ์ตากวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

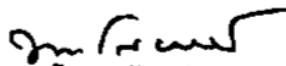
จำนวน ๕ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษานกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงไธ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ส.แผนการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษานกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๖ ๕๕๖๖

โทร. ๐๙๖ ๐๒๓ ๕๕๕๖

-อนุทิน

18 ต.ค. ๖1

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองผือราษฎร์ประสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

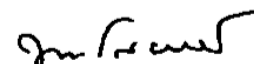
จำนวน ๑๘ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้อาจใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

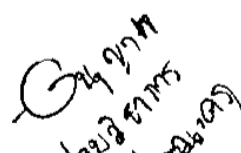
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

อธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น
17 ต.ก. ๖1

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา
นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๖๖

โทร. ๐๘๔ ๐๒๓ ๕๔๘๖

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองเม็กหนองพุ่มโนนศิลาประชาสรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย จำนวน ๔ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๕ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผอ.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๕๖๖

โทร. ๐๘๘ ๐๒๓ ๕๗๘๒

1๔ ต.ค. 61

ที่ ศธ.๐๑๑๒๒ ๑/ว ๓๖

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๓๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองกุงประชารัฐบ้านสูง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๔ ชุด

ด้วย นายปริดา พลวงษารณกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปริดา พลวงษารณกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

โทร. ๐๘๘ ๐๒๓ ๔๙๗๒

18 ต.ค. 61

ที่ ศก.บจธ๑๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกง (ประชาชนกุล)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๑๖ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติเคราะห้จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
ผ.ส.แผนการบัณฑิตศึกษา
นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๘๖ ๕๕๖ ๖๕๖๖

โทร. ๐๘๔ ๐๖๓ ๕๕๖๖

- ยินดี
- ขอขอบคุณ
19 ต.ค. ๖1

ที่ ศธ.๖๑๑๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองสระ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๖ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาชนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาชนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๒๖ ๕๕๒๖ ๖๔๖๖

โทร. ๐๔๔๘ ๐๒๓๔ ๔๔๔๖๐

- อนุมัติ
19 ต.ค. 61

ที่ ศว ๒๑๓๒๒ ๓ ๖ ๗๗

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๓๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหัวบึงสว่าง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๕ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๔๒ ๕๕๒ ๖๔๖๖

โทร. ๐๔๔ ๐๒๓ ๔๔๘๒

ด้วยความยินดี

๒๕ ต.ค. ๖๑

ที่ ศธ.๖๑๓๒๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหาด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๘ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ส.แผนการบัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๖ ๖๕๖๖

โทร. ๐๙๘ ๐๒๓ ๔๙๙๖

๑๙ ตุลาคม
รองอธิการบดี
30 ต.ค. ๖1
20 ต.ค. ๖1

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหมือดแอ่เมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๖ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จถูกต้องตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

นางสาวปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๖ ๖๕๖๖

โทร. ๐๙๖ ๐๖๓ ๕๖๖๖

19. 10. 61

ที่ ศบค.บ.๐๐๑๒๔.๑๐/๓ ๑๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสว่างดอนช้าง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๖ ชุด

ด้วย นายปริดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนด้วยความเคารพนับถือ -

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตขอนแก่น

เลขานุการบัณฑิตศึกษา

นายปริดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒๖ ๖๕๐๖

โทร. ๐๙๘ ๐๒๓ ๔๔๖๖๖

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองกุงมนศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชมี จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร. วิทยาเขตขอนแก่น
คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา
นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๖ ๕๕๖ ๖๔๖๖

โทร. ๐๙๘ ๐๒๓ ๕๖๖๖

คณะอนุ
กรรมการ
19 ต.ค. 61

ที่ ศธ.๖๓๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐๐

๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองโนประชาสรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๖ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงชาชนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๕ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดีของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.ร.ร.ร.ร.ร.บัณฑิตศึกษา

นายปรีดา พลวงชาชนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๙๐ ๕๕๖ ๖๕๖๖

โทร. ๐๙๕ ๐๖๓ ๕๕๕๕

๑๖/๑๐/๖๓

๑๖/๑๐/๖๓

๑๖ ม.ค. ๖๓

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบและขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองแสงสามัคคี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามงานวิจัย

จำนวน ๗ ชุด

ด้วย นายปรีดา พลวงษาธนกุล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๔ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการ
เรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความเห็นชอบจากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวัง
เป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
ผ.เลขานุการบัณฑิตศึกษา
นายปรีดา พลวงษาธนกุล (นิสิต)

โทร. ๐๔๒ ๕๕๒ ๖๔๖๖
โทร. ๐๔๒ ๐๒๓ ๔๔๔๖

- ตัวของนิสิต

- แจ้ง คณะครูเพื่อการงาน

17 ต.ค. 61

ภาคผนวก จ.

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้าน
พลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

คำชี้แจง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน ประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Likert Scale) ๕ ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด

ตอนที่ ๓ คำถามแบบปลายเปิด ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

ตอนที่ ๔ แบบสัมภาษณ์ โดยการสุ่มแบบเจาะจงในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยหวังได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณพระคุณมาก ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย

ปรีดา พลวงษานกุล

แบบสอบถาม

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง () หรือ เติมลงในช่องว่าง

๑. ตำแหน่ง

VAR ๐๑ []

() ๑. ผู้บริหาร

() ๒. ครูผู้สอน

๒. ประสบการณ์ทำงาน

VAR ๐๒ []

() ๑. ตั้งแต่ ๑-๕ ปี () ๒. ตั้งแต่ ๖- ๑๐ ปี () ๓. ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับประเมินที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ					
	น้อย ที่สุด ๑	น้อย ๒	ปาน กลาง ๓	มาก ๔	มาก ที่สุด ๕	สำหรับ ผู้วิจัย
การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕						
๑.ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน						
๑. ผู้สอนสามารถถ่ายทอด จัดการเรียนการสอน เป็นขั้นตอน เหมาะสมเข้าใจง่าย						VAR ๐๓ []
๒. ผู้สอนเปิดโอกาส ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษา/ เรียนรู้จากสถานการณ์จริง/ ค้นคว้าทาง Internet						VAR ๐๔ []
๓. ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ เพื่อ หาเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์						VAR ๐๕ []
๔. ผู้สอนมีการสอดแทรกคุณธรรม/จริยธรรม/ ค่านิยมที่ดี						VAR ๐๖ []
๕. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถาม แสดง ความคิดเห็นพุดคุยแนะนำ และรับฟัง ข้อคิดเห็น ของผู้เรียนที่แตกต่างกัน						VAR ๐๗ []
๖. ผู้สอนใช้/มีสื่อเทคโนโลยีการสอน ที่น่าสนใจ ทันสมัยเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และมีกิจกรรม ช่วยเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ในรูปแบบต่างๆ เช่นใบงาน						VAR ๐๘ []
๗. ผู้สอนแจ้งรายชื่อหนังสือและระบบสืบค้นข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองได้						VAR ๐๙ []
๒. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม						
๘. การจัดสภาพห้องเรียนดึงดูดความสนใจของ ผู้เรียน						VAR ๐๑๐ []
๙. ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ						VAR ๐๑๑ []
๑๐. ห้องเรียนมีอากาศถ่ายเท ไม่ร้อนอบอ้าว						VAR ๐๑๒ []
๑๑. ห้องเรียนมีพัดลมระบายอากาศ						VAR ๐๑๓ []

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับผู้วิจัย
	น้อยที่สุด ๑	น้อย ๒	ปานกลาง ๓	มาก ๔	มากที่สุด ๕	
๑๒. มีห้องสมุดที่มีหนังสือให้บริการอย่างเพียงพอ						VAR ๐๑๔ []
๑๓. มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต (WiFi) ให้บริการเพียงพอ						VAR ๐๑๕ []
๑๔. มีน้ำดื่มสะอาด โรงอาหาร สนามกีฬา และที่นั่งอ่านหนังสือ						VAR ๐๑๑ []๖
๓. ด้านการจัดกิจกรรม						
๑๕. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้						VAR ๐๑๗ []
๑๖. กิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ						VAR ๐๑๘ []
๑๗. จัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน						VAR ๐๑๙ []
๑๘. กิจกรรมสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งด้าน กาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา						VAR ๐๒๐ []
๑๙. กิจกรรมที่มีผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำ						VAR ๐๒๑ []
๔. ด้านการวัดและประเมินผล						
๒๐. ผู้สอนแจ้งจุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ เกณฑ์การวัดและ ประเมินผลการสอนชัดเจน						VAR ๐๒๒ []
๒๑. ผู้สอนมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันกับผู้เรียนในการออกแบบวัดผลและประเมินผลการเรียน						VAR ๐๒๓ []
๒๒. การวัดผลและประเมินผลควรประเมินให้ครบทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะวิสัย						VAR ๐๒๔ []
๒๓. การวัดผลและประเมินผลที่ดีควรวัดทั้งด้านปรนัยและอัตนัย						VAR ๐๒๕ []
๒๔. แบบวัดเพื่อประเมินผลเน้นการจดจำได้ การเข้าใจในเนื้อหา การนำไปประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล						VAR ๐๒๖ []

คำชี้แจง กรณีสื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕

[illegible]

ตอนที่ ๔ แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านพลเมืองที่ดี ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๕ โดยให้แสดงความคิดเห็นของท่านในประเด็นต่อไปนี้ตามสภาพจริง

๑. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ด้านการจัดกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. ด้านการวัดและประเมินผล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ นามสกุล : นายปรีดา พลวงษานกุล
- วัน เดือน ปีเกิด : วันเสาร์ ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๓
- ภูมิลำเนาที่เกิด : จังหวัดขอนแก่น
- การศึกษา : พ.ศ.๒๕๕๒ นักรรณชั้นเอกจากสำนักศาสนศึกษาอำเภอหนองเรือ
พ.ศ.๒๕๕๗ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนสะเดาหนองไผ่
พ.ศ.๒๕๕๙ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จากโรงเรียนมัธยมวัดโพธิ์ชัย
ศึกษา
พ.ศ.๒๕๕๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนวัดประสิทธิ์ธรรม
สาร
พ.ศ. ๒๕๕๙ ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาสังคม
ศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น
- ประสบการณ์การทำงาน : ครูผู้สอน/หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนโชคฉนิศึกษา อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น
นักวิชาการศาสนศึกษา โรงเรียนสารคุณวิทยา อำเภอชุมแพ
จังหวัดขอนแก่น
พนักงานกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วน
ตำบล หนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
- สังกัด : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๐
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๗๘ หมู่ ๑ ตำบลห้วยหลวง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร
- หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๘๘ ๐๒๓๔ ๙๘๒